

L. A. ČÁRSKA

RUŽA Z KAUKAZU

Preložila

Dr. MÁRIA KLIMOVÁ

Nakladateľstvo O. Trávníček a spol. v Žiline

1.

PRVÉ ROZPOMIENKY. HADŽI MOHAMED.

Som Gruzínka. Volám sa Nina — princezná Nina Džavachová-ogly Džamatová. Kniežací rod Džavachovcov je slávny rod. Poznajú ho na celom Kaukaze, od Riona a Kury až ku Kaspickému moru a po Dagestanske hory.

Narodila som sa v Gori, v krásnom, usmievavom meste Gori, v jednom z najmalebnejších a najkrajších kútikov Kaukazu, na brehoch smaragdovej rieky Kury.

Gori leží v srdci Gruzínska v peknom údolí. Je krásne, čarovné na pohľad. Leží ponorené v tóni košatých platánov, storočných líp a gaštanových sádov. Nedozerne more nízkych ruží a iných kríkov naplňa povetrie korenňou, omamnou vôňou pestrých kvetov. A nad mestom týčia sa k nebu zrúcaniny hradov a pevností. Arménsky a gruzínsky cintorín prenášajú ľudské mysle do kúzla dávnych starých časov.

V diaľke sa belasejú obrysy vrchov. Na severe mihajú sa hmlami zasnežené vrcholce nedostupných kaukazských obrov — Elbrusa a Kazbeka... A vo výšinách krúžia pyšní synovia východu — velikánske tmavé orly...

Moji predkovia často hrdinsky bojovali a obetovali životy za česť a slobodu vlasti.

Ešte nedávno otriasal sa Kaukaz výstrelmi z diel a so všetkých strán ozývalo sa stenanie ranených. Neprestávaly boje s polodivými horalmi. Z lona nedostupných hôr robili deň čo deň vpády do pokojných kaukazských dedín.

Tiché, zelené gruzínske údolia horely krvavými slzami.

Vodcom týchto bojových horalov bol smelý Šamyl. Na jeho rozkaz vyrojily sa z hôr krdle džigitov,*) ktorí plienili kresťanské dediny... Čo žiaľu, slz a bolesti zaviniť tieto vpády! Koľko plačúcich žien, sestier a matiek bolo vtedy v Gruzínsku!

Potom prišli na pomoc Rusi a spolu s našimi gruzínskymi vojakmi pokorili Kaukaz. Lúpežné vpády prestaly, lúpežníci sa skryli a vyrabovaný kraj si slobodne vydýchol.

Medzi smelými ruskými náčelníkmi, ktorí dopomohli k víťazstvu nad strašným Šamylom, bol i môj starý otec, knieža Michal Džavacha a jeho synovia — smelí a udatní ako horské orly.

Keď mi otec rozprával o podrobnostiach tejto strašnej vojny, v ktorej padlo mnoho hrdinov, rozbúchalo sa mi srdce zo žiaľu a ľútosti. Banovala som, že som sa tak neskoro narodila, že nemôžem postupovať s hŕstkou našich vojakov po úzkych chodníčkoch Dagestanu, nad strmými stenami hlbokých priepastí, s rozvíjajúcou bielou zástavou v ruke...

Ozývala sa vo mne južná bujná krv džigitky, krv mojej matky.

Mamička bola prosté dievča z aula**) Bestúd. V tomto aule raz vypuklo povstanie. Poslali ta môjho otca, vtedy ešte celkom mladého dôstojníka, so stotinou kozákov, aby povstanie potlačili.

Bolo dávno po povstaní, ale otec sa z aula nevracal...

Poznal tam Hadžiho-Mohamedovu dcéru, krásnu Fatimu.

*) Džigit = smelý kaukazský jazdec.

**) Aul = kaukazská dedina.

Ohnivé oči a horalské piesne krásnej Tatárky privábili otca. Vzal si Fatimu do Gruzínska, kde táboril s plukom.

Tam ju dal učiť kresťanskému náboženstvu, dal ju pokrstiť proti vôli starého Mohameda a otecko — ruský dôstojník — sa s ňou oženil.

Starý otec to nemohol dcére dlho odpustiť...

Z najútlejšieho detstva ostala mi rozpomienka na mamičku. Keď som si večer líhala, sedávala na peľasti mojej postieľky a spievala mi smutné, ťahavé pesničky... Zlatá mamička spievala veľmi krásne! Mala jemný mäkučký hlások... Ako by stvorený na tie ťahavé, milé pesničky... Aj mamička bola taká jemná a tichá s veľkými, smutnými čiernymi očami a s vrkočmi až po zem. A keď sa usmiala, ako by sa bolo usmialo nebo...

Zbožňovala som jej úsmevy a piesne... Ne jednu z nich sa dobre pamätám. Ospevuje čiernu ružu, ktorá vykvitla na ostrej skale nad hlbokou priepasťou v horách. Zadul víchor a pyšná, divá ruža sletela na dno priepaste... Vädla a chradla z túžby za milým domovom v horskej výšave... Keď umierala, prosila tichý vetríček, aby zanesol do hôr jej posledný pozdrav...

Túto prostú pesničku s neumelými slovami a ľahkým nápevom som si veľmi obľúbila, lebo ju spievala dobrá, krásna mamička.

Mamička často prestala spievať, chytila ma za ruku, pritúlila ma k sebe a šeptala so slzami i úsmevom v očiach:

»Nina moja zlatá, máš ma rada?«

Ach, ako som mala rada, ako som zbožňovala drahú, nenahraditeľnú mamičku!

Ako som rástla, vždy väčšmi a väčšmi som sa čudovala, že má mamička v očiach taký smutný výraz a že spieva také smutné piesne.

Raz, keď som už ležala v postieľke a drierala so zavretými očami, počula som, ako sa otec s matkou shovárali. Mamička sa dívala na haditý chodníček, ktorý viedol do hôr a povedala smutne:

»Nie, duša moja, neteš ma, nepríde!«

»Upokoj sa, moja drahá, dnes je už neskoro, ale viem, že príde, celkom iste príde!« potešoval ju otec.

»Nie, nie, Jurko, nikdy nepríde. Mulla*) ho nepustí...«

Vyrozumela som, že sa shovárajú o Hadžim-Mohamedovi, ktorý ešte vždy neodpustil dcére, kresťanke.

Potom starý otec predsa k nám chodieval s času na čas. Vždy sa nenazdajky vynoril z hôr, neveselý a zamračený, na vytrvalom koni, ktorý vyzeral, ako by bol uliaty z bronzu. Cesta v sedle trvala niekoľko dní, ale starý otec nebol nikdy ustatý.

Keď sa v diaľke zjavila vysoká postava jazdcova, povedali to sluhovia matke a matka sostúpila s ploskej strechy nášho domu, kde sme bývali skoro celý deň. Tento zvyk si doniesla z rodného domu. Potom bežala privítať otca pri záhradnom plote, aby mu, podľa východného zvyku, mohla podržať strmene, keď saskakoval s koňa.

Potom náš sluha, starý vojak Michako, odviedol koňa a starý otecko Mohamed, ani skoro neodpovedajúc na matkin pozdrav, vzal ma na ruky a niesol do domu.

Starý otecko Mohamed ma mal veľmi rád. A ja som sa ho tiež nikdy nebála, hoci zavše prísne hľadieval.

Privítal sa s otcom. Starý otec si potom sadol podľa tatárskej obyčaje na nízku, pestrú pohovku, skrížiac nohy pod seba. Nikdy som nečakala, kým ma zavolá. Chytro som mu vyskočila na lono a prevracala vrecká spodného

*) Mulla = mohamedánsky kňaz.

kabátika, kde som si našla vždy všelijaké sladkosti a maškrtky, čo mi doniesol z aula. Vzala som všetko, čo som len našla: pražené mandle, hrozienka, ovocie a najmä voňavé medovníčky, ktoré majstrovsky robievala Bela, mamičkina mladšia sestra.

»Len maškrť, maškrť, horská lastovička,« vravieval starý otec a hladkal mi suchou, žilovatou rukou vlasy.

Nemusel ma núkať, najedla som sa do sýtosti dobrých lahôdok, ktoré sa topily na jazyku. Ale ani potom som nesišla starému otcovi s lona, dychtíve som počúvala všetko, čo sa s oteckom shovárali.

A starý otecko hovorieval dlho a dlho. Najčastejšie sa shovárali o tom, že mu starý mulla, keď sa stretnú, vždy vytýka a zahanbuje ho pred inými za to, že dal dcéru Urusovi,*) že dovolil, aby sa zriekla Alahovej viery a že prežil tento jej hriech...

Otec ho počúval, krútil si pritom dlhé čierne fúzy a obočie sa mu sfahovalo hnevom.

»Počuj, priateľ Mohamed,« nemohol sa už raz zdržať a povedal: »nemáš sa prečo trápiť. Tvoja dcéra je šťastná, má sa tu dobre, obľúbila si našu vieru. Stala sa jej potrebnou. Aj tak sa už nič nedá zmeniť... Preto netráp takýmito rečami dobrú kňažnú... Pán Boh vie dobre a ty aj vidíš, že ti neprestala byť dobrou a poslušnou dcérou... Povedz ty len vášmu mullovi, aby sa do nás nestaral, aby sa usilovnejšie modlil k Alahovi a jeho prorokovi...«

Bože môj, ako sa starému oteckovi rozhorely líca pri týchto slovách! Soskočil s pohovky. V očiach sa mu len tak blýskalo... Zdvihol blýskajúce oči k otcovi, premeriaval ho zrakom, v ktorom sa odzrkadľovala polodivá

*) Urus = horali tak volajú Rusov a kresťanských Gruzíncov.

povaha náruživého fanatika a povedal chytro, ako by sa vyhrážal, niekoľko pomiešaných ruských, tatárskych a gruzínskych slov:

»Priateľ Juraj... si Urus, si kresťan, nemôžeš pochopiť našu vieru, ani nášho Alaha a jeho proroka... Odviedol si dievča z nášho aula, a ani si si nepýtal dovoľenie od otca... Alah tresce deti, čo neposlúchajú rodičov... Fatima to vedela a predsa opustila vieru otcov... Mulla má právo odoprieť jej požehnanie... Jeho ústami hovorí Alah a ľudia sa musia podrobiť Alahovej vôli...«

Hovoril ešte dlho, veľmi dlho a nezbadal, že každé slovo vrýva sa do duše dievčatka, ktoré sa krčilo v kútku izby.

A úbohá mamička tiež počúvala prísneho starca, triasla sa pritom na celom tele a vysielala k môjmu otcovi prosobné pohľady. Otecko nemohol hľadiť na tieto nemé výčitky, vrúcne objal mamičku, pokrčil plecami a odišiel. O niekoľko minút som ho videla uháňať na koni úzkym chodníčkom do hôr. Dívala som sa chvíľu za miznúcou postavou jazdcovou a tu odrazu ma čosi nútilo, aby som sa obrátila k starému otcovi Hadžimu-Mohamedovi:

»Starý otecko,« ozval sa v tichu, ktoré potom nastalo, môj detský zvučný hlások. »Starý otecko, ty si veľmi zlý a ja ťa nebudem mať rada, ak neodpustíš mamičke a ak nás budeš urážať! Vezmi si hrozienka, mandle a medovníčky! Nechcem nič od teba, kým nebudeš taký dobrý ako otecko!«

A bez dlhého rozmýšľania poprevracala som vrecká, do ktorých som si napchala dobroty, čo mi starý otecko doniesol a vysypala som z nich všetko do lona prekvašeného starého otca.

»Na, tu máš! Vezmi si hrozienka, medovníčky, svoje arménske medovníčky aj melóny... nechcem nič od teba,

zlý, zlý starý otec!« kričala som a triasla som sa ako v horúčke, keď som hádzala pred neho všetky dary.

»Kto, kto učí malé dieťa, aby si nectilo šediny?« zahrmel hrozným hlasom Hadži-Mohamed.

»Nikto ma to neučí, starý otecko,« odpovedala som smelo.

»Mamička sa síce nemodlí k Mekke ako ty a Bela, ale preto vás ma všetkých rada a aj váš aul... A smutno jej býva bez teba, starý otecko. Keby si vedel, ako vrúcne sa modlieva, keď dlho neprídeš, ako ňa vyzerá so strechy! Ach, starý tecko, starý otecko, ty ani nevieš, ako ňa má rada!«

Čosi neobyčajného zjavilo sa mu v tvári pri týchto slovách. Orlí zrak sa sniesol na matku a dlho, dlho hľadel na ňu. Iste vyčítal z hĺbky čiernych, tichých a pokorných očí srnky mnoho múk a mnoho lásky. Oči sa mu zaligotaly neobyčajným jasom a zdalo sa, že zvlhly rosou.

»Je to pravda?« spýtal sa tíško, pokorne.

»Otče! Ach, pane!« tichým zastenaním vydralo sa z prs. dobrej, prekrásnej mamičky. Naklonila sa štíhlym mladým telom a klesla starému oteckovi do náručia. Plakala tíško a neprestajne opakovala rovnaké slová, z ktorých dýchala nesmierna láska a oddanosť:

»Otče! Ach, pane!«

Neviem, čo sa potom stalo. Vybehla som rozčúlená z izby a lietala som tónistými alejami nášho parku celá natešená, lebo moje detské srdiečko odrazu zaplavila mohutná vlna radosti.

Behala som sem tam plačúc a smejúc sa odrazu. Mamičku, otecka a starého otca volala som najnežnejšími menami... Bola som taká šťastná ako ešte nikdy predtým.

Keď som sa trochu upokojila a vrátila domov, našla som mamičku sedieť starému otcovi pri nohách. Položil jej ruku na čierne vlasy a obidvom žiarila radosť z očí.

Medzitým sa vrátil aj otecko. Vyrozprávala som mu nesúvisle ešte v parku všetko, čo sa stalo. Zodvihol ma vysoko a začal mi bozkávať líčka... Bol šťastný, lebo teraz už bola šťastná i mamička. Môj pyšný, zlatý otecko! To bol najkrajší deň môjho života! Prvý raz v živote mi vykvitlo opravdivé, vedomé šťastie a ja som ho prežívala celým mladým srdiečkom, celou detskou dušičkou.

Večer všetci prišli k mojej postieľke — otecko, mamička a starý otecko — a ja som s radostným úsmevom na tvári spájala ich velikánske ruky v svojich malých dlaniach a napokon zaspala pri ich tichom, milom rozhovore.

V našom dome sa začal krajší, usmievavejší život. Starý otecko Mohamed prichádzal k nám častejšie. Niekedy sám, niekedy s Belou, mojou mladou tetuškou, spoločníčkou mojich hier a detských zábav.

*

Ale šťastie netrvalo dlho. O niekoľko mesiacov od toho šťastného dňa, keď k nám zavítal tichý anjel pokoja, ťažko ochorela dobrá, zlatá mamička a o krátky čas mi umrela. Vraveli, že umrela túžbou po rodnom aule, kam nesmela ísť ani len raz na návštevu. Bála sa urážok fanatických Tatárov a najmä nesmieriteľného nepriateľa — starého mullu.

Celé Gori oplakávalo mamičku... Plakal každý vojak z otcovho pluku, lebo ju všetci poznali a milovali a odprevadili jej telesné pozostatky, zasypané dažďom ruží a magnólií, na gruzínsky cintorín...

Do poslednej chvíľky som neverila, že umiera...

Bývala skoro celé dni na ploskej streche, odkiaľ sa tešila výhľadom na belasý pás vzdialených hôr a na striebornú stužku rieky Kury...

»Tam je Dagestan... tam je aul... tam sú moje hory... otec aj Bela...« šepkala medzi záchvatami kašľa a ukazovala na severovýchod drobnou, skoro detskou rúčkou.

Zdala sa mi ako priezračný anjel východného neba, taká ukrútená do bieleho plsteného plášťa.

Dobre sa pamätám na ten večer, keď umrela.

Nízku pohovku, na ktorej ležala, vyniesli na strechu, aby sa mamička potešila horami a nebom.

Mesto Gori zaspávalo čičíkané krídlami voňavej východnej noci... Spaly ruže v záhrade na kríkoch, spaly sláviky v platánovej húšfave, spaly zrúcaniny tajomných pevností, spala Kura v smaragdových brehoch — len nešťastie nespalo, len smrť nespala a očakávala svoju obeť.

Mamička ležala s otvorenými očami, ktoré sa ligotaly v temnote akousi čudnou žiarou... Jasné lúče vychádzaly z nich a osvetľovali jej tvár, obrátenú k nebu. Mesačné lúče ako zlaté ihly trblietaly sa na hustých vlnách čiernych vlasov a tvorily zlatú žiaru nad matne bledým čelom.

Kľáčali sme s oteckom pri mamičkiných nohách... Báli sme sa prerušiť pokoj umierajúcej... Zakývala nám rukou, aby sme vstali a keď sme sa jej sklonili k tvári, rozhovorila sa trhano a tak tíško, že sme ju ťažko rozumeli:

»Umieram... áno, viem, že umieram... Ale nelúčim sa ťažko, nebojím sa... Som šťastná... šťastná, že umieram ako... kresťanka... Ach, aká... krásna je... tvoja viera... Jurko,« pozrela na otca... »Som šťastná... že som kresťankou... Idem k svojmu Bohu... Jedinému...

Veľkému... Neplač, Jurko, opatruj Ninu... staraj sa o ňu... Budem sa na vás dívať... stretneme sa zas... Neplačte, milí... S Bohom... do videnia... Škoda, že... otec... a Bela... Povedzte im... ako ich mám rada... a lúčim sa... s nimi... S Bohom... Juraj... moja radosť! Ďakujem ti za šťastie... ktorým si ma obdaril... S Bohom... svetlo mojich... očí... S Bohom... moja zlatá... drahá... Nina... moja... maličká... S Bohom... nezabudnite... čierne ruže...»

Horúčka prešla v blúznenie... Potom zaspala a — už sa nezobudila. Umrela tíško, tak tíško, že nikto ani nezbadal...

Sklonila som tvár na vychudnutú mamičkinu ruku a zadriemala som. Keď som sa zobudila, cítila som na tvári chlad... Mamičkina ruka už belasela a bola chladná ako mramor... Pri jej nohách plakal opustený otecko.

Aj mesto sa zobudilo. Lúče vychodiaceho slnka osvietily smutný obraz. Nemohla som plakať, hoci som veľmi dobre chápala, čo sa stalo. Ako by mi ľadové okovy boli svierali srdce...

A dolu, pozdĺž brehov Kury bežal jazdec. Ponáhľal sa do Gori a neľútostne poháňal koňa.

Keď sa priblížil, poznala som starého otca Mohameda.

Zmizol pod terasou... O chvíľku sa otvorila bránička. Zavrzgaly schody a bohatierskym krokom vstúpil Hadži-Mohamed na strechu.

Ani opísať sa nedá výkrik bolesti a nadľudského žiaľu, ktorý sa vydral z prs nešťastného otca, keď uvidel mŕtvu dcéru.

Mohamed strašne vykrikol... Zatriasol sa od toho výkriku náš dom a zdalo sa, že sa zatriaslo celé Gori a že jeho ozvena sa odráža v diaľke medzi horskými skaliskami... Po prvom výkriku nasledoval druhý a tretí... Po-

tom starý otecko stíchol, padol na dlážku a ležal nehybne s rukami, rozťahnutými doširoka... Len vtedy som sa presvedčila, ako tento polodivý syn horského aula nesmierne ľúbil mamičku...

Akým šťastím by sa bola rozžiarila mamičkina krásna tvár, aká blaženosť by sa bola v nej odzrkadlila, keby bola v poslednej chvíli na smrteľnej posteli videla túto veľkú otcovu lásku, ktorú tak dlho tajil.

Ale už bolo neskoro. Už to, chuderka, nemohla ani vidieť, ani cítiť! Pred nami ležalo už len telo, tuhnúce telo tej, ktorá ešte nedávno spievala utešené piesne, plné nežnosti a citu a usmievala sa pritom tichým, láskavým úsmevom...

Umrela mi mamička — krásavica. Čierna ruža sa vrátila do svojej vlasti. Jej duša bola zasa v horách...

**STARÁ MAMIČKA.
POSLEDNÁ RATOLESŤ SLÁVNEHO RODU.**

Na gorskom cintoríne pribudol hrobček. Pod cyprusovým krížom v tôni ohromného platána spala moja drahá mamička.

V dome zavládlo smutné ticho. Otecko sedával celé dni v svojej izbe. Starý otecko odišiel do hôr. Ja som blúdila v tónistých alejách nášho parku, vdychovala opojnú vôňu aksamietových ruží najpestrejších farieb a spomínala na mamičku, ktorá od nás odletela do neba.

Dobrý sluha Michako ma chcel potešiť. Doniesol mi odkiaľsi mladé orlíča so zlomeným krídlom a neprestajne mi hovoril o ňom:

»Počúvajte, dieťaťko, ako piští!«

Orlíča naozaj pišťalo, hádam z bolesti, hádam zo smútku a z túžby za svojimi a jeho nárek mi trhal srdce. »Aj on stratil mamičku, aj on je sirota ako ja,« myslela som si.

A bolo mi strašne smutno.

»Michako, holúbok, odnes orlíča do hôr, možno si tam nájde mamičku,« prosila som starého kozáka.

Po dvoch dňoch a dvoch nociach otecko napokon vyšiel z izby. Bol bledý. Zdalo sa mi, že dlhý vojenský kabát visí na ňom ako na vešiaku. Taký bol biedny.

Keď ma videl, ako sa prechádzam v platánovej aleji, zavolať ma, objal ma a tíško sa mi prihovoral po gru-

zínsky. Po gruzínsky sa shováral len, keď ho niečo veľmi dojalo. Obyčajne sa shováral po rusky.

»Nina, dieťa moje drahé.« Mal plno slz v hlase, ktorý sa ponášal na hlas nebohej mamičky, keď spievala ľahavé horské piesne. Otec sa naklonil ku mne a bozkával ma na líce.

»Otecko, drahý otecko!« zašepkala som a prvý raz po mamičkinej smrti rozplakala a rozfikala som sa nahlas.

Otec ma vzal na ruky, pritisol si ma na prsia a prihováral sa mi láskavými, nežnými a takými ľúbeznými slovami, akými vravia len na vábnom, poetickom, prírodou láskanom východe.

Túlila som sa k oteckovi a plakala som. Ale okolo srdiečka bolo mi už ľahšie. Otcova láska zmiernila bolesť.

Otec zavolať Michaka a kázal mu osedlať Bleska. Ani som nemohla uveriť svojmu šťastiu. Mala sa splniť moja dávna túžba: jazdiť s otcom po horách.

Bola krásna noc.

Sedeli sme v jednom sedle na chrbte najbystrejšieho a najrozumnejšieho koňa v celom Gori, ktorý hneď chápal najľahšie pohnutie a najjemnejší pánov dotyk.

V diaľke sme videli obrysy vysokých, belasých vrchov, dolinou hnaly sa vlny spenenej Kury. Z priepastí vystupoval sivý dym hmiel, ako by voňavým kadidlom zasväcoval prírodu nastávajúcej noci.

»Otecko, aké je tu všetko krásne!« šepkala som.

»Krásne!« odpovedal tichým a akýmsi cudzím hlasom. Keď som mu pozrela do čiernych, obyčajne ohnivých očí, zbadala som v nich veľké slzy. Iste myslel na mamičku.

»Otecko, často si takto pojedáme?«

»Často, moja holubička, často, moja maličká,« povedal chytro a odvrátil sa, aby si utrel slzy.

Šli sme údolím Kury, ktoré bolo s oboch strán lemované nevysokými vrškami. V rýchle hustnúcej tme vynáraly sa miestami zrúcaniny pevností a veží, ktoré pripomínaly strašné minulé časy.

Ale nevidela som nič strašného v tých pevnostiach, z ktorých pred mnohými rokmi trčaly bronzové hlavne diel, vrhajúce oheň do nevinného kraja. Keď som sa na ne dívala, pripomínala som si otcove slová o časoch, keď Gruzínsko stenalo pod tureckým a perzským jarmom...

Túžila som vykonať čosi, čosi, čo by i najsmelších junákov za Kaukazom prekvapilo a ohromilo...

Keď sme sa vracali, šírila sa už krajom žiara vychádzajúceho slnka a v jej zlatom mori, prechodiacom do ružova, kúpaly sa vrcholce vzdialených hôr. So strechy blízkeho minaretu*) vykrikoval mulla raňajšiu modlitbu. Michako ma, rozospatú, zdvihol zo sedla a doniesol Barbale, starej Gruzínke, ktorá už dlho u nás slúžila.

Nikdy nezabudnem na túto noc. Vtedy sme sa sblížili s otcom. Prilipla som k nemu celou vrúcnosťou mladého srdiečka... Od tých čias som mu vždy chodila oproti, keď sa vracal z kasární. Soskočil s Bleska, vyzdvihol ma do sedla a uháňali sme... Zpočiatku si kôň vykračoval lahučkým krokom, potom vždy chytrejšie a chytrejšie, potriasal hrivou a obzeral sa na nás, ako by sa bol chcel spýtať otca, ktorý sedel za mnou, čo si má počať s maličkou jazdkyňou, noriacou ručičku do jeho hrivy.

Ani nemôžem opísať radosť, ktorú som pocítila, keď mi raz otec povedal, že je Blesk môj, že len ja budem na ňom jazdiť! Nečakala som také šťastie... Bozkávala som koňovi vlhké nozdry, s potešením som mu hľadela do

*) Minaret = vysoká veža pri mohamedánskom kostole (mešite).

veľkých, brnavých očí a vymýšľala som mu najnežnejšie, najpriateľskejšie mená...

A zdalo sa mi, že ma Blesk rozumie... Ceril zuby, ako by sa usmieval a veselo erdžal.

Začínal sa mi nový život, plný radosti.

Každé ráno som jazdila po okolí Gori, niekedy údolím Kury, niekedy horskými chodníkmi... Často som šla cez mestský trh, pyšne vystretá v sedle, v červenom atlasovom kabátiku a vo vysokej, bielej, škmo sediacej čiapke.

Arménski kupci, pekné Gruzínky a tatárske deti dívali sa na mňa s otvorenými ústami, ako by obdivovali moju hrdosť a odvahu.

Mnohí z nich poznali i mňa i otecka.

»Dobré ráno, princezná Nina Džavachová!« pozdravovali sa mi, kývali hlavami a chválili aj mňa aj koňa.

Ale radšej som jazdila horskými cestičkami alebo zelenými údoliami ako v zaprášených mestských uliciach.

Tam som bola ako kráľovná. Pustila som opraty, chytila som sa za čiernu vrancovu hrivu a zavolala: »Ajda, Blesk, ajda!« a kôň letel ako víchor cez všetky prekážky. Letel tak, že sa mi zastavoval dych a prsia nestačily tlčúcemu srdcu.

»Ajda, ajda!« kričala som na koňa, pred ktorým utekaly prasce, jahnenca a sliepky, keď sme sa hnali okolo osamelých chalúpok.

»Deli-akiz!«*) kričala tatárska mládež a rozbehla sa na všetky strany ako stádo kozliatok, keď som sa blížila k aulu.

»Šajtán-akiz!«**) volaly starenky, nafahujúce ku mne vychudnuté ruky a hľadely na mňa zlostne zpod šedivých obŕv.

*) Deli-akiz = bláznivé dievča.

**) Šajtán-akiz = čertovské dievča, čertica.

Veľmi som sa tešila, keď sa nevrľé starenky zlostily, keď sa ma deti bály a keď ma Blesk niesol vždy ďalej a ďalej po smaragdovej zeleni lúk, medzi vlniacimi sa poliami.

*

Keď som sa raz vracala z takéhoto výletu a držala v ruke ťažký strapec hrozna, ktorý som dočiahla a na koni odrezala detským kindžalom,*) čo mi otec nedávno daroval, prekvapilo ma doma neobyčajné divadlo.

Na dvore stál krásny koč, do ktorého boli zapriahnuté dva krásne biele kone. Za ním stál druhý veľký krytý voz a na ňom množstvo kufrov, debien, truhiel a batôžkov. Pri vozoch stál starý horal s ohromnými fúziskami a pomáhal tiež už dosť starej žene, s tvárou plnou vrások, skladať kuľry a nosiť ich k schodišfu.

»Michako,« zvolala som, »kto sú tí ľudia?«

Šedivý starec a starenka s vráskami hľadeli na mňa a dobrácky sa usmievali. Potom starenka prišla ku mne a oslovila ma po gruzínsky:

»Zdrávuuj v svojom dome, milá princezná!«

»Ďakujem. Buď naším hosťom,« odpovedala som, ako je v Gruzínsku zvykom a zase som si zvedavo obzerala koč, kone, voz a starého horala. Žena mi potom všetko vysvetlila:

»Kone a všetko ostatné, i my obidvaja patríme vašej starej mamičke, kňážne Elene Borisovne Džavachovej-ogly-Džamatovej.«

»A kde je stará mamička?«

»Kňážná išla ta,« ukázala na dom.

Hneď som soskočila s koňa, podala opraty Michakovi, ktorý pribehol ku mne, a bežala som ozlomkrky hore

*) Kindžal = veľký zakrivený nôž.

schodmi. Vpálila som do izby a videla som tam sedieť otca oproti starenke majestátnej postavy, so šedivou, lesknúcou sa hlavou, orlím nosom a prenikavým pohľadom.

Dôstojná starenka vstala s pohovky a zahľadela sa na mňa dlhým, skúmavým pohľadom. Potom sa spýtala otca:

»Toto je vari moja vnučka, princezná Nina Džavachová?«

»Áno, mamička, to je moja Nina,« odpovedal otec a zahľadel sa na mňa pohľadom, plným hrdosti a lásky, pohľadom, na ktorý som vždy bola hrdá.

Ale stará mamička smýšľala inakšie.

V červenom zamatovom, ale nie celkom čistom bešmete,*) v belasých, od sedla ošúchaných šaravaroch**) a bielej papache,***) posadenej nakrivo, s ohorenou, od jazdenia rozpálenou tvárou, s nebojazlivým, smelým pohľadom a s čiernymi, strapatými, kučeravými vlasmi, ktoré mi v neporiadku padaly na plecia, nepozdávala som sa starej mamičke, lebo som sa neponášala na dobre vychovanú slečinku, ako si ma predstavovala.

»Veď je to opravdivá divá horalka, Juraj!« povedala a prísne pozrela na otca.

Dobre som pozorovala, ako nemilo sa dotkli otca tieto slová. Ale predsa sa usmial.

»A myslíš, že jej to škodí?«

»Vidím, vidím, že ju musím veľmi starostlivo vychovávať,« povedala stará mamička s akousi výčitkou v hlase, »veď je to ani nie dievča, ale akýsi divý džigit!«

Stará kňazná mi nemohla väčšmi polichotiť. Hneď sa zrútila priepasť medzi ňou a mnou pre nie veľmi vlúdne

*) Bešmet = kabátik.

**) Šaravary = široké nohavice, aké nosia na Kaukaze muži i ženy.

***) Papacha = ruská čiapka.

soznámenie. Za toto porovnanie s odvážnym horalom bola som odhodlaná obľúbiť si starú mamičku z celej duše. Vykrikla som svoje obľúbené „ajda!“ a bez rozmýšľania rozbehla som sa k nej, hodila som sa jej okolo hrdla a bozkávala ju na obe líca.

Ale vari som sa týmto veľmi prehrešila proti otcovej matke, lebo strašne skríkla, zakryla si oči rukami a volala:

»Ach, ach! Čo je to za dieťa! Skroť ju predsa, Juraj!«

Otec sa ťažko zdržal smiechu. Odtrhol ma od starej mamičky a dohovárал mi pre ten neslušný prejav radosti a lásky.

Ale oči sa mu smialy, vedela som, že je so mnou spokojný. Stará mamička si medzitým prihládzala šedivé vlasy, naprávala pokrčené šaty a vravela s hnevom:

»Nie, nie, to takto nemôže ostať, Juraj... Nič dobrého by z nej nebolo... Bože môj, čo by sa z nej takto stalo? Hneď musíme začať s výchovou! Nesmieš pozabudnúť, že je zo starého slávneho rodu... Máme rodokmeň až od Bohdana IV.! Sme z cárskej krvi, nesmieš na to zabúdať, Juraj! Biely cár si obľúbil tvojho otca, ja som mala česť hovoriť s cárovnou. Bol si vychovaný so synmi najvýznamnejších ruských a gruzínskych šľachtických rodín a len pre nerozumnú zafatosť ostávaš v tomto horskom hniezde a nechceš ísť do severnej rezidence... Mária Džavachová umrela — Pán Boh jej daj slávu večnú — jej nízky pôvod ti mohol škodiť v spoločnosti, ale teraz, keď už tíško odpočíva pod krížom, bol by si si nepriateľom, keby si nevyužil darov, ktorými ťa Boh obdaroval... Preto som prišla, syn môj milý, chcela som ti to pripomenúť.« Pozrela som na otca. Veľmi ho rozčúlilo, že stará mamička, úhlavná nepriateľka nebohej mamičky, mu toto všetko pripomínala.

Ved' stará mama ani nikdy mamičku nevidela, nikdy k nám neprišla od tých čias, ako sa otecko oženil.

»Mamička,« povedal a z očí mu sršal hnev, »ak ste len preto prišli, aby ste o nešťastnej Márii zle hovorili, bolo by bývalo lepšie, keby sme sa vôbec neboli stretli!«

»Upokoj sa, Juraj,« tvrdila starenka ďalej, »nechcem zľahčovať pamiatku nebohej Márie, ale jednako len nemôžem povedať, že by bola mohla dobre vychovať tvoju Ninu! Či by dcéra aula, dieťa hôr, mohla vedieť, ako treba vychovať dievča, ktoré by sa malo pohybovať v našich kruhoch?«

Otec mlčal, aj stará mamička zatíchla, lebo sa uspokojila dojmom, ktorý vyvolaly jej slová.

Vtedy som náhodou kukla do privretých dverí susednej izby. Tam na pohovke ležal chlapec asi v mojich rokoch, ale menší, bledý, akejsi vzdušnej postavy.

Naľahoval chudučké nôžky. Starenka s vráskami, ktorú som už videla na dvore, sľahovala s nich vysoké, pekne vypracované cestovné topánočky. Tvár mal zatônenú červenkastými kučerami. Veľké vlny krásnych vlasov padaly i na snehobiely čipkový golierik, zdobiaci aksamietovú kamizolku škoricovej farby. Stará Gruzínka mu miesto ťažších topánok, obúvala ľahučké lakové poltopánočky, aké som ešte nikdy nevidela.

Vošiel do izby a zastal pri dverách. Veľmi sa ponášal na pážatko zo stredovekej legendy, aké som vídávala na obrázkoch v otcovom albume. Zdalo sa mi, že ktorýsi z tých obrazov ožil.

Pozorne som si ho obzrela. Krásny živý rámec s plavých vlasov lemoval mu ovál tváre s krivým, ohnutým nosom a úzkymi čiernymi očkami, aké mávajú poľné myšky.

»Kto je to?« spýtala som sa veselo a ukazovala som na neznámeho prstom.

»Tvoj bratanček, princ Julko Džavacha-ogly Džamata,« povedala hrdo stará mamička, »posledná ratolesť slávneho rodu. Soznámte sa, deti, a spriateľte sa. Ste obidvaja sirotky, a ty, Nina, si ešte šťastnejšia ako princ... Nemá ani otca, ani matky a ty máš otca, čo ťa tak ľúbi, čo sa tak mazne s tebou...«

V posledných slovách bola skrytá zle tajená výčitka.

»Zdráavstvuj,« pristúpila som k bratancovi a privítala som ho.

Premeral ma povedomým pohľadom a akosi nerád, ako by len napoly podával mi bielu, priesračnú ruku, popretkávanú spleťou belasých žiliek, ktorá bola skoro celá zakrytá čipkovými manžetami. Nevedela som, čo mám robiť. Bolo nad svetlo jasnejšie, že som svojím výzorom neurobila naň dobrý dojem.

Napokon som sa rozhodla stisnúť mu chudé, suché prsty.

Oslovil ma:

»Ty si dievča?« a díval sa na moje šaravary, špinavé z konského potu a prachu a na papachu, sediacu nakrivo.

Rozosmiala som sa nahlas.

»Stará mamička mi hovorila, že tu mám sestričku-princeznú, nikdy nespomínala bratanca.«

Rozosmiala som sa ešte hlasnejšie. Aj otec a stará mamička sa smiali.

»Podľme do parku,« volala som malého princa a ani som nečakala, čo odpovie. Chytila som ho za ruku a viedla von. Neprotivil sa. Nechal aristokratické pršteky v mojej mocnej, ohorenej ruke a išiel so mnou.

Dlho sme chodili tónistými alejami, ukazovala som mu ruže, ktoré som vypeštovala, zaviedla som ho do

ovocného sadu a odtrhla som mu niekoľko broskýň.. Hľadel na všetko celkom ľahostajne, ani si nevzal ovocie, že ho, vraj, bolí žalúdok.

Mňa nikdy nič nebolelo a zjedla som veru často množstvo broskýň a dýň. Preto som sa pohrdavo kukla na neho. Chlapec s boľavým žalúdkom! Môže byť čosi smutnejšieho?

Ešte väčšmi som ním pohrdala, keď sa Julko triasol strachom, vidiac môjho orlíka, ktorý sa k nám blížil kolísavým krokom.

»Bože! Čo je to za strašidlo?« skríkol Julko a schoval sa za mňa.

»Ten nehryzie. Je to Kazbek, skrotený orlík, ktorý vypadol z hniezda a Michako mi ho doniesol. Neboj sa, neďobne ťa, môžeš ho aj pohladkať!«

Chytila som Kazbeka do ruky a pritisla som si k tvári malú hlavu s veľkým a ostrým zobákom.

»No vidíš, že ma neďobne, pohladkaj ho,« povzbudzovala som princa.

»Ach, pusťte toho škaredého vtáka!« skríkol a vystrúhal takú tvár, ako by sa bol chcel rozplakať.

»Škaredého?« vybuchla som aj ja. — »Škaredého? Ako sa opovažuješ urážať Kazbeka? Ty si škaredý!« Celá som očervenela hnevom a nemohla som nájsť príhodnejšie slová, ktorými by som bola mohla potrestať nadutého bojka.

Ale on si vari vôbec nevšímal spravodlivého sesterničkinho hnevu. Čušal, ako by počítal kroky a vykračoval si popri mne na dlhých, tenkých nôžkach.

Vystúpili sme na vrštek, ktorý sa dvíhal za parkom. Na ňom sa šedively zrúcaniny starej gorskej pevnosti. Oproti, voľačo nižšie, bol cintorín. Storočný platán clonil tam mocnými, ovisnutými konármi mamičkinu mohylu.

Cez riedke vetvičky videli sme ťahavé ruže, vinúce sa okolo hrobu.

»Tam odpočíva mamička,« povedala som tíško a ukázala som na cintorín.

»Vaša mamička bola obyčajná horalka...,« ozval sa pri mne posmešný hlas bratancov.

»Čo vás do toho?« odsekla som mu vyzývavo.

»Nič. Ale moja mamička pochádzala z bohatého grófskeho rodu, ktorý bol vždy blízky trónu bieleho cára,« odpovedal Julko hrdo a povedome.

»Čo je na tom?« odvrkla som mu ešte vyzývavejšie.

»Šťastný je, kto má matku, ktorá ho môže naučiť pekne vystupovať a ušľachtile sa správať... Keby som nebol mal takú matku, bol by som hádam tiež lietal po horách a mal by som hádam tiež také ohorené ruky ako moja sesternička.«

Videla som, ako sa mu maličké oči zúžily výsmechom a ako útla ručička s opílenými nechtami ukazovala na moje nie celkom čisté šaty.

Nemohla som sa ovládať. Stala som si celkom pred neho, uprela naňho zlosťou horiace oči a kričala som, celá sa trasúc hnevom:

»Čo aj tvoja matka bola grófka a moja len obyčajná horalka z aula Bestudy, nie si veru o nič lepšia ako ja, ty zbabelá, polomŕtva bábika!«

Ani som už nevedela, čo robím. Chytila som ho za ruku a triasla som z celej sily jeho slabým tielkom. Prítom som tak kričala, že ma hádam mohlo počuť celé Gori:

»Ak sa ešte raz opovážiš hovoriť takto neúctivo o mamičke, hodím ťa s tejto strminy do Kury... alebo... alebo... ťa dám Kazbekovi, nech ťa rozďobe! Počuješ?«

Vyzerala som v tej chvíli iste strašne, lebo Julkovi vyhrkly slzy a nemohol sa zo strachu ani hnúť s miesta.

V ten deň som prvý raz nedostala cukríky, hádam na radu starej mamičky, ktorá prevzala starosť o moje zdravie. A večer som plakala práve tak ako bratanec, ktorý všetko na mňa žaloval starej mamičke. Neplakala som zo zlosti, ani zo závesti, ani zo zármutku, ale slzy sa mi lialy, keď som si pomyslela, ako mi obmedzia teraz slobodu, ktorú som nadovšetko milovala.

»Barbala, Barbala, načo sem len prišli?« fíkala som a kládla si hlavu do zástery starej slúžky, ktorej som sa vždy so všetkým zdôverovala.

»Upokoj sa, moja holubička, moje svetielko, upokoj sa! Dobrý Pán Boh ochraňuje a opatruje všetky kvietky,« tešila ma dobrá Gruzínka, hladkala mi čierne kučeravé vlasy a utierala mi slzy drsnými, tvrdými, vyrobenými rukami.

»Mali ostať doma — aj stará mamička, aj ten bojko!«

»Ticho, zlato moje, ticho,« obzerala sa starká bojazlivo. »Keby nás počul knieža, vyhnal by starú Barbalu. Poďme radšej počúvať sláviky.«

Netúžila som po slávičom speve, ani som už nechcela slzami znepokojovať tešiteľku. Odbehla som do maštale, kde ma priateľským, tichým erdžaním privítal verný Blesk.

»Drahý Blesk môj, hviezdička mojich očí, načo sem len prišli? Blíži sa koniec krásnych dní? Už nebudeme plašievať Tatárčatá, ani vráskavé Arménky? Zapadlo nám už krásne slniečko?«

A celá rozžialená tísila som hlavu k vrancovej šiji, hladkala som mu hrivu, bozkávala som ho, plakala a fíkala, ako len vie plakať jedenásťročná, polodivá dievča.

A zdalo sa mi, že Blesk chápe moju bolesť, že všetko rozumie. Oháňal chvostom, potriasal hrivou a hľadel na mňa veľkými dobrými očami.

DVAJA HRDINOVIA. ABREK.

Stará mamička s Julkom prišli k nám na dlho, možno navždy. Stará mamička bývala hore v mamičkiných izbách. Preto sa mi teraz sprotivily tieto drahé miesta, kam som chodila od mamičkinej smrti s pocitmi sladkej túžby. Každé ráno sme chodili s Julkom povedať starej mamičke dobré ráno. Bozkala nás na čelo. Ale obľúbeného vnuka bozkávala vždy nežnejšie a dlhšie ako mňa. Potom sme sa mohli ísť hrať.

Z mesta chodila k nám ruská učiteľka. Bratanec bol pri učení veľmi pozorný. Učil sa lepšie ako ja, ale nezávidela som mu.

Stará mamička si doviedla päť sluhov. Šedivý horal Brahim býval sluhom ešte u nebohého starého otca, s ktorým bol i na všetkých vojenských výpravách. Len jeho zo všetkých starej mamičkiných ľudí som si obľúbila. Ale s otcovým sluhom Michakom žil v čudnom napnutom pomere. Stále sa vadili a najčastejšie pre náboženstvo. Vadili sa i pre rôzne názory na odvahu, vytrvalosť a česť horalov a Gruzíncov. Hádali sa vlastne stále pre všelijaké maličkosti.

Michako vedel, že starý Brahim dlho bojoval v Šamylových radoch proti Rusom. Ale keď sa dozvedel o udatnosti môjho starého otca a o odvahe ruských vojakov, celkom ho to očarilo a pred očami Šamyla prešiel k našim.

Potom síce nikdy nebojoval so zbraňou v ruke proti

svojim, ale sprevádzal starého otca na všetkých výpravách a raz dostal vyznačenie od hlavného veliteľa, kniežaťa Bariatinského.

Veľmi rada som počúvala, keď starý Brahim začal rozprávať. Preto som často podpichovala Michaka, aby ho voľajako nazlostil, aby sa rozhovoril.

»A, vraj, pane,« začal Michako a žmurkol na mňa, »vravia, že váš Šamyl sa veľmi rád chválil.«

»Nie, aga«*) — tak sa oslovovali i keď sa najväčšmi vadili, »nehovor tak. Šamyl bol veľký človek a taký vodca, akého naše hory ešte nepoznaly.«

»A vidíš, predsa oklamal svoj ľud a keď bolo zle, prešiel k nášmu veliteľovi a vzdal sa mu na milosť a nemilosť... Prečo sa dal zajať a neskočil radšej do priepasti? Doviedol si i ženy, synov a vnukov a spoliehal sa na ruskú milosť...«

»Nerozprávaj nikdy, aga, čo dobre nevieš,« prerušil ho Brahim. »Tuhé boje s ním bývaly... bránil sa ako lev v neprístupnom hniezde... Stá a stá ruských junákov padlo, aj moje knieža, mocného orla, vtedy zabili...«

V raji, pri Alahových nohách bojovali dvaja anjeli... Biely zvíľazil a shodil čierneho dolu do hôr. Hory sa zatriasly a s nimi i hniezdo veľkého Šamyla. Takto sa hrdina dozvedel o Alahovej vôli, otvoril brány pevnosti a vyviedol z nej ženy i deti... Bol som práve pri stane hlavného veliteľa, kniežaťa Bariatinského... Videl som, ako biely vodca prijal zo Šamylových rúk šabľu — krivú, dlhú, čo sa tridsať rokov kúpala v krvi Urusov...«

»A práve to bolo veľmi neslávne, že mu odovzdal šabľu, pane. Mal ju radšej chytiť a...« miesto ďalších slov prešiel si Michako prstami po hrdle.

*) Aga = pán.

Brahim pokrútil oholenou hlavou. V duchu tiež neschvaľoval, že sa Šamyl poddal Rusom živý, ale nechcel sa priznať, že aj on by to vytýkal bývalému vodcovi.

»Povedz mi, pane,« začal Michako o inšom, »kto sa podľa teba skôr dostane do raja: naši alebo vaši?«

»Alah nedelí ľudí podľa plemien... Pozná len biele a čierne duše.«

»A ktorých vojakov vezme Mohamed do raja, ruských alebo Šamylových?«

»Raj je prichystaný pre udatných ľudí všetkých národov, bez rozdielu pôvodu: budú tam vodcovia, kniežatá, dôstojníci i obyčajní vojaci,« odpovedal starec a mladé oči sa mu ligotaly pod šedivými obrvami.

Celé dni by som bola počúvala tieto rozhovory, najmä, keď Brahim kreslil strašné obrazy bojov v horských priesmykoch, nad ktorými visely ohromné braliská, obrazy boja na strminách nad priepasťami, v ktorých hučanie bystrín prehlušovali výstrely z pušiek a stenanie ranených. Závidela som mu, že mohol byť šťastným svedkom takýchto slávnych udalostí.

Okrem Brahima prišla so starou mamičkou ešte stará Gruzínka, čo sa mi pri príchode pozdravila na dvore. Volala sa Anna. Mala vnuka, slabomyseľného Ondra, ktorý bol Julkovým komorníkom. Starej mamičkinou slúžkou bola tiež pekná, mladá Rodama a posledným z jej sluhov bol mladý kočiš a jazdec Abrek, černoooký, štíhly horal.

Otecka som teraz vídávala málokedy. Mal toľko roboty, že býval celé dni pri pluku.

Chodievala som mu oproti za park až k brehom Kury. Ale stará mamička rozhodla, že je neslušné, aby vznešená princezná chodievala sama tak ďaleko a zakázala mi tieto prechádzky. Jedinou mojou radosťou bolo, že som

sa nemusela rozlúčiť s Bleskom. Jazdieval so mnou síce vždy Abrek alebo záдумčivý Ondro, ale aspoň mi to nezakazovali. Veď ani predtým som sa nesmela vybrať na dlhší výlet bez Michaka, ktorý dosť nerád so mnou chodieval, lebo bol ustatý z domácej roboty.

Zato Abrek chodieval so mnou veľmi rád. Ako ten vedel jazdiť! Ukazoval mi také krásne miesta v okolí Gori, o akých sa mi nesnívalo.

»Odkiaľ to všetko poznáš, Abrek?« čudovala som sa, »veď si nie odtiaľto!«

»Nie som odtiaľto,« odpovedal s úsmevom, pri ktorom sa mu ligotaly mocné ako cukor biele zuby.

»Odkiaľ to teda poznáš?« opakovala som.

»Abrek všetko pozná. Všetko pozná od mora k moru.« Zamľaskal jazykom a rozosmial sa na celé ústa, pričom sa mu v tvári zjavil akýsi chtivý, zlodejský výraz.

Od prvého stretnutia sa mi pozdával akýmsi zlým... Ale obľúbila som si ho pre odvahu. Vždy všetko dokázal, všade sa dostal na bystrom koni, ktorý jazdil ešte ľahšie a ohnivejšie ako Blesk.

Abrek ma učil džigitovku*) tak, aby stará mamička nevedela. A keď som prvý raz s koňa, po sediačky, zodvihla kindžal, zapichnutý do zeme, zaiskrilo sa mu v očiach, kýval radostne hlavou, mľaskal a kričal:

»Bravo! Výborne. Princezná bude junákom!«

Bola som pyšná a hrdá na túto pochvalu, veď bol Abrek v mojich očiach vzorom opravdivého džigita. Zaskvítil ma do všetkých tajností džigitovky a ja som bola veľmi učenlivou žiačkou.

*) Džigitovka = je umenie jazdiť na koni a v jazde vystrájať rôzne kúsky, napr.: strieľať do ciela, saskakovať s koňa a vyskakovať naň, atď.

»Abrek,« spytovala som sa ho celá natešená, keď mi ukázal čosi nového, »kde si sa to naučil?«

»Horal musí by obratný a smelý... Kto je nie smelý, je ako osetínska baba*) alebo...« a pozrel významne k nášmu domu... »ako princ Julko.«

Keby ho tak bola počula stará mamička! Nebol by smel ani minútku ostať pod jej strechou!

S Julkom som sa akosi nemohla spriatelíť... Protivná mi bola jeho nadutosť a pýcha, protivné mi byly jeho šaty, plné čipiek a ozdôbok, ba byly mi protivné i jeho krásne vlasy, lebo sa mu nesmela pohnúť ani vlna, jedna kučera, vždy bol vzorne učesaný...

»Ach, ty nebudeš nikdy džigitom!« pomyslela som si, keď som ho raz stretla v záhrade, ako si vykračoval prostriedkom chodníčka a bedlíť, aby si nezababral krásne topánočky. Zasmiala som sa a povedala posmešne nahlas:

»Princ, Julko, kde máš dady?«

Nahneval sa a išiel starej mamičke žalovať. Za trest som nedostala na obed koláč, ale vôbec ma to nenapravilo. Na druhý deň som si zasa vymyslela čosi inšieho, čím som bratanca trápila.

»Čo sa to s tebou robí, Nina?« spýtal sa ma raz otec prísne, keď nás s Julkom pristihol, ako sme sa vadili. »Čo sa s tebou robí? Nepoznávam Ťa! Zabúdaš na obyčaje nášho kraja a nášho domu a urážaš hosťa. To je mrzko, Nina! Čo by povedala mamička, keby Ťa tak videla?«

»Ach, otecko!« Nemohla som viac odpovedať. Dusila som sa, ani vydýchnuť som nemohla. Tak ma dojaly otcove vážne slová. Odbehla som do záhrady, aby sa Julko nemohol tešiť z môjho pokorenia.

*) Osetínci = kaukazský kmeň, ktorému sa vytýka nesmelosť.

Ako som ho nenávidela!

»Barbala moja drahá, nemôžem už takto žiť, ujdem odtiaľto, Barbala,« ponosovala som sa svojej dôverníčke.

»Ježišu Kriste a svätá Nina, mocná patrónka, ochraňujte moju dušičku,« šepkala starká a prežehnávala sa zrobenou rukou.

»Veď vidíš, Barbala, aké nešťastie nám doniesli! Otecko má pravdu, nikdy som nebývala taká! Veď sa už ani neponášam na bývalú Ninu!«

»Ach, dieťaťko moje, každý má svoje trápenie!« vzdychla si Barbala a rozplakala sa.

Vedela som o jej trápení. Od tých čias, ako bola u nás stará mamička, nesmela sa už Barbala starať o celú domácnosť, ako dlhé roky predtým. Teraz už nie Barbala, ale Anna alebo pekná Rodama behaly po izbách, prikrývaly stôl na obed a na raňajky a nalievaly do pohárov sladké gruzínske víno. Pozorovala som, že Barbala schudla v posledných týždňoch, že ani neodchádza od sporáka, ako by sa bála, že ju pripravia ešte i o toto posledné právo.

»Nešťastná Barbala, moja nešťastná starká!« volala som dojatá a hladkala som jej vráskavé líca.

»Úbohá sirôtka! Moja drahá princezná!« opakovala starká a vrúcne si ma pritisla na prsia.

Keď toto raz stará mamička videla, lebo ona všetko videla a o všetkom vedela, poslala po mňa Rodamu.

»Princezná, kňažná prosí, aby ste ju navštívili,« hovorila Rodama a vífazne sa usmievala.

Nemala som Rodamu rada, lebo zbožňovala Julka, lebo sa spolu s Ondrom usilovali vyplniť každé jeho želanie. Zdalo sa mi, že jej veľmi záleží na jeho priazni. Pomaly som teda kráčala k starej mamičkiným izbám.

Našla som ju rozpálenú, s červenými lícami. V hneve zabudla na majestát a dôstojnosť kňažnej, ktorej rod pochádzal až od Bohdana IV.

Premerala ma nepriateľským pohľadom, kričala a vrieskala:

»Tak vidíš, vnučka, už chodíš do kuchyne, kuchárkam a slúžkam na mňa žalovať... na mňa, na svoju starú matku, ktorá ti vždy len dobre chce. Čím som ti ublížila, povedz mi, dievča, čím? Hádam tým, že sa usilujem, ako len vládzem, aby som z divého, škaredého chlapčiska urobila aspoň trošku slušné a poriadne dievča, za ktoré by som sa nemusela hanbiť? Julko mi povedal, že ho neprestajne urážaš a dráždiš. Už to takto ďalej nepôjde! Ak sa nepolepíš a neprestaneš byť takáto zaľatá, vezmem ti Bleska a dám ho zapriať do Julkovho koča... A ty budeš sedieť doma až do jesene a potom ňu pošleme do ústavu v Tiflise.«

Bože môj! Zdalo sa mi, že mi dlážka uteká pod nohami. Tak ma omráčily starej mamičkine slová...

Už druhý raz spomenula ústav... Chce mi vziať Bleska... a ten protivný Julko večne žaluje... Vyšla som z izby ako pomätená.

»Nie, Bleska mi nesmú vziať... a ani neviem začo nepôjdem do ústavu! Predsa ma len nesputnajú a neodvlečú ta násilím! Ale Julkovi to neodpustím, ešte väčšmi ho potrápim!«

Umienila som si to a v hlave sa mi rodil plán za plánom... Bola som v akomsi polosne, pred očima sa mi mihaly fantastické obrazy.

Namýšľala som si, že som mocnou kráľovnou a že bojujem so svojím príbuzným, slávnym kráľom Julkom. Dlho trvá zápas na život a na smrť... Moji vojaci robia

zázraky odvahy ... Konečne porazia nepriateľa a ich kráľ sa stane mojím zajatcom.

Stojí predomnou, celý zaliaty krvou, s rukami sviazanými na chrbte ...

»Princ Julko ... či kráľ Julko, viete, čo vás teraz čaká?«

Zbledol, nemohol ani na nohách stáť. Kľakol si predomnou a prosil o milosť.

»Musíte umrieť, Veličenstvo!« Nesmiem pozabudnúť na jeho titul, veď podľa mojej fantázie, bil sa ako lev!

Zdvihol ku mne bleďú krásnu tvár. Veď hrdina, hoci i porazený, nemôže mať dlhú tvár so strašne dlhým nosom a s myšacími očkami ako naozajstný Julko.

V tvári sa mu zračí smrteľný strach. Chytám strieborný roh, ktorým svolávam svojich hrdinov, vodcov a vojsko a hovorím im:

»Ja, vaša kráľovná, vás prosím, zmilujte sa nad týmto kráľovským zajatcom. Za to vám rozdelím všetky svoje poklady ... Zabudnite tento raz na obyčaje predkov a vy počujte kráľovnú.«

A vodcovia a vojaci, očarení mojou veľkodušnosťou, vyzdvihujú ma vysoko na štíte, ako to robievaly staré národy so svojimi vyvolenými ... Mladý kráľovský zatec klania sa mi hlboko a bozkáva lem mojich šiat.

»Vidíš, Julko, ako som sa pomstila!« skríkla som nahlas, keď som sa zobudila zo snenia. Nevedela som, čo robím a rozbehla som sa dolu do platánovej aleje.

Líca mi horely, rozpletené vrkoče ma búchaly do chrbta ... Dobré, že som neshodila Abreka, ktorý práve sedlal Bleska.

»Chytro, chytro, Abrek! Už ideme!« kričala som.

A odrazu som zbadala nenávidenú maličkú postavičku, schovanú v tôni gaštana a zlostne som skríkla na Julka — nie už na vysneného kráľa, ale na opravdivého Julka s dlhým nosom a myšacími očkami:

»Počúvaj, princ-bábika, ak budeš na mňa klebetiť starej mamičke, rozdrví ňa Blesk kopytami. Zapamätaj si to!«

A uháňala som ako víchor do hôr.

4.

BELA.

»Milá Nina! Srdiečko moje zlaté!«

»Bela, Bela! Radosť moja!«

»Nina moja krásna! Potešenie moje!«

»Bela! Belka moja drahá!«

Takto sme kričaly, volaly sa nežnými menami, bozkávaly sa, objímaly pred vchodom do záhrady, kde zastaly dva čistokrvné horské kone a s nich sostúpili dvaja jazdci v sviatočných šatách. Jedným z jazdcov bol starý otec Mohamed a druhým, mladučkým, ktorého oči žiarily radosťou, bola dobrá teta Bela, sestra nebohej mamičky. Teta bola len o šesť rokov staršia ako ja, preto sme sa tak sblížily na niekoľkých vzájomných návštevách, pri hre a zábave, že sme žily jedna pre druhú... Bela už dávno nebola v Gori, preto sa jej oči tak ligotaly z radosti a zvedavosti.

»Môj púčik drahý, moja smaragdová Ninôčka, môj poklad rubínový...« volala Bela zvučným hláskom, neprestajne sa smiala a objímala ma. Pri každom pohybe zvonily jej náramnice, skryté pod bešmetom, ktorý bol bohato vyšívaný zlatom.

»Tak sme sa prešli... dlho, dlho sme jazdili medzi horami. Len zavše sme sa stavili v duchane*) a nocovali sme v auloch...« rozprávala Bela a smiala sa detsky bezstarostne.

*) Duchan = hostinec v horách.

»Prečo nemáš čadru*) Bela?« čudovala som sa, lebo som vedela, že starý otecko prísne zachováva horalské zvyky.

»Pst!« šibalsky pohrozila prstom a pozrela na starého otca, ktorý sa priateľsky vítal s oteckom. »Čadru mám pod bašmetom. Som vaším hosťom a vaše ženy sa neschovávajú pod čadrú.«

»Vitaj, vitaj, Bela, bujné kozliatko!« zasmial sa otecko a viedol milých hostí do domu.

»Začuduješ sa,« šepkala som Bele. »Máme u nás starú mamičku... takú vznešenú a zlostnú... Prišiel s ňou aj bratanček... Kučeravý... uvidíš ho... neprestajne vrčí ako hladné vlča.«

»Hladné vlča!« opakovala Bela a smiala sa nahlas.

Pred domom privítali nečakaných hostí stará mamička s Julkom.

»Zdrávstvuj, Hadži Mohamed,« oslovila stará mama starého otca, svojho dávneho nepriateľa, ako len mohla najlákavejšie.

»Ďakujem ti, kňazná a želám ti to isté,« sucho a bez úsmevu odpovedal starec, lebo mu bola protivná jej nafúkanosť.

»To krásne dieťa je tvojou dcérou, aga Mohamed?« Starý otec mlčky kývol hlavou.

»Si šťastný, aga, že máš takú utešenú dcéru!« Týmto slovami chcela stará mama dovrieť láskavosť.

»Nech ti, kňazná, Alah blahorečí za dobrotu!« povedal starec a zahľadel sa na dcéru.

»Iste sa rozpomína na mamičku!« pomyslela som si a nemýlila som sa.

*) Čadra = hustý závoj, ktorým si Tatárky zakrývajú tvár.

»Mal som ešte jednu dcéru, bola tiež taká krásna a dobrá... z vôle Alahovej je už v raji,« povedal tíško. Všetkým bolo smutno. Videli v duši obraz nezabudnuteľnej krásavice — mojej mamičky.

»Toto je môj vnuk, princ Julko,« nie bez hrdosti predstavila stará mamička bratanca, ktorý stál pred ňou.

Mladučká teta sa zasa rozosmiala a zasa zazvonily zlaté náhrdelníky a peniaze, ktoré jej zdobily prsia. Hneď začala hladkať Julkov aksamietový kabátik, vyhladený golierik, dlhé, plavé kučeravé vlasy a smiala sa a smiala...

»Vlasy ako dievčatko... chlapčenské šaravary... slávny junák!« hovorila s neprestajným smiechom.

Aj otec aj ja sme sa museli smiať, keď sme sa dívali na tohto veselého divocha.

»Prestaň, Bela,« napomínal ju starý otec, keď videl ako sa kňažná začervenalala, lebo sa jej to nepáčilo a Julko v pomykove sklopil oči.

Bela sa ešte dlho potom nemohla upokojiť a keď sme osamely, rozosmiala sa ešte väčšmi.

»Myslela som, že je to bábika a to živý, naozajstný človečik!« a obidve sme sa dusily smiechom.

»Vieš, prečo som prišla, svetielko moje zlaté, holúbok môj?« spytovala sa Bela a viedla ma na naše staré, obľúbené miesto pod konármi košatého platána. Ani nečakala na odpoveď a pokračovala: »Bela je už teraz nie len taká obyčajná Bela. Bela je teraz šťastná, narodila sa v požehnanej chvíli. Bela sa vydá... Vezme si krásneho junáka... bohatého... Bude mať všetko, čo si len zažiada... celý krídol koní... mnoho statku... a zlata, perál... všetko, na čo si len pomyslí!«

»Bela, Belka moja zlatá!« skríkla som prekvapená. »Ty sa ideš vydávať? Ty? Veď si ešte maličká?«

»Maličká!« smiala sa Bela, hoci som to myslela celkom úprimne. »Čo si myslíš? Som už veľmi stará. Veď mám už šesťnásť a pol roka... Ešte rok... a ešte rok... a ešte jeden, tri roky a ešte raz tri a Bela bude stará... Potom by si ju už nikto nevzal, ani starý pastier...«

»Ale, Bela, Belka moja drahá, čo si ja počnem bez teba?« zavolala som a skoro som sa rozplakala.

»Vždy mi ostaneš priateľkou... Budeš mi ešte bližšia... budeš mi ako sestra. Na svadbe si zatancuješ lezginku*)... Ach, moja krásavica, moja dušička, moja bystronohá srnka!«

A zasa ma objímala a vrúcne bozkávala ako opravdivá Ázijka.

Vôbec som nemohla pochopiť, že sa priateľka, spoločníčka v detských hrách, veselá, samopašná Bela už môže vydávať! Lúto mi bolo za priateľkou, ale zasa som sa tešila, že pôjdem na svadbu, že si budem môcť zatancovať lezginku, ktorú som tak rada tancovala, ale najmä preto, že sa vzdialim aspoň na čas z domu, od dozoru starej mamičky, že zasa uvidím hory, kde som nebola od mamičkinej smrti a kde sa na mňa pamätajú ako na šesťročné dievčatko. Preto som sa uspokojila. Ani som potom už nepomyslela na to, či Bela bude šťastná alebo nešťastná, mala som pred očima len zábavy, veselosť a radosť, poskakovala som okolo milej priateľky, tleskala som a výskala radosťou.

Takto sme sa spolu tešily a ani sme len nepomyslely, že sa tieto radostné, ničím nemiernené prejavy citov nepáčia starej mamičke.

»Kedy sa vyberieme, otecko?« spytovala som sa pri obede.

*) Lezginka = kaukazský národný tanec.

»Zajtra pôjdete s Julkom... Starý otecko Mohamed,« obrátil sa otec k tesfovi, »vezmete aj malého princa?«

»Starý Mohamed má rád hostí,« odpovedal starý otecko láskave. »Ani vy, kňazná, hádam nepohrdnete mojím po-hostinstvom?«

Ale stará mamička neprijala pozvanie.

»Už som pristará na takú ďalekú cestu,« povedala. »Ak Julko chce, nech ide. Ale nemôžem ho pustiť bez starej Anny. A ty, Jurko, nepôjdeš do hôr?«

Ale otec nemohol, bol veľmi zamestnaný. Vojsko sa chystalo do tábora, preto otec nechcel opustiť pluk na dlhší čas.

»Pošlem ti darček, Bela,« vľúdne povedal švagrinej, ktorá predtým zosmutnela. Mala rada otca, ctíla si ho veľmi a preto by ho bola rada mala na svadbe.

Ale keď nezabudol na dar, uspokojila sa a bola zasa taká veselá ako predtým, smiala sa, veselo rozprávala, akou bude váženou matrónou a ako si zariadi nový domov...

»Barbala! Ráno odcestujeme! Dobre sa maj!« kričala som a vpálila k nej do komôrky. »Pôjdeme všetci: starý otecko, Bela, Anna, Julko a ja!«

»Anna? Aj Anna odíde?« vyskočila starká.

»Aj Anna... Teraz budeš kniežafu zasa ty nosiť na stôl, ty môžeš zavárať broskyne! Anna odíde, raduj sa, Barbala!«

Behala som po celom dome a vykrikovala som: »Ráno ideme, ráno!«

»Michako, Michako, milý, dobre mi opatruj Bleska!« prosila som verného sluhu.

»Nebojte sa, princezná,« uspokojoval ma a hladkal vranca po ligotavom chrbte.

»Zajtra odcestujem so starým oteckom,« povedala som Rodame, ktorá hladila Julkove golieriky. »Dobre sa majte, Rodama, ostaneme tam dlho!«

Nemôžem povedať, že by ju bola zarmútila zpráva o našom odchode.

Večer, pred spaním, vstúpila som do otcovej pracovne. Otecko ležal na pohovke a fajčil.

»Otecko,« povedala som tíško, »odpusť mi, prosím ňu, že som Julkovi ubližovala. Ale nemôžem za to... Nemám ho rada...«

»Prečo, Nina?«

»Ani neviem prečo. Všetko mi je na ňom protivné: jeho nafúkanosť, chvastúnstvo, zbabelosť...«

»A ty si myslíš, Nina, že ma to teší?« Z otcovho hlasu zaznel neobyčajne káravý, smutný tón.

»Otecko!« zvolala som veľmi dojatá. »Som zlá, zlá... ale načo prišli?... Bez nich bolo u nás tak krásne...«

»Čuš, hlúpe dieťa!« zakryl mi ústa rukou, ktorú som pokryla vrúcnyimi bozkami.

»Čo už mám s tebou robiť, ty bujná, neskrotná hlavíčka!« usmial sa otec a dodal vážne: »Aspoň tam na návšteve buď rozumná a správaj sa ako hosť... Spýtam sa potom starého otecka.«

»Budem dobrá, sľubujem ti to, otecko!« Chytila som ho okolo hrdla a zasa som ho bozkávala.

Tej noci sme s Belou dlho počúvaly sláviky. Potom sme šly domov a spaly sme spolu až do rána na širokej pohovke.

Pred spaním si mladá Tatárka vyzula červené safiánové topánočky a dlho sa modlila, obrátená na východ. Mala vážnu, pokojnú tvár, ktorá sa ani trošku neponášala na tvár tej potvorky Bely, čo sa ešte pred chvíľkou naháňala so mnou v parku.

**»Sláva buď Alahovi a jeho prorokovi Mohamedovi!«
začula som často z modlitby.**

**Keď som videla, že sa tak vrúcne modlí, kľakla som
si i ja a modlila som sa.**

**»Bože,« opakovala som niekoľkokrát, »milý Pane Bo-
že, daj, aby som už tak netrápila Julka, aby mal otecko
zo mňa radosť!«**

NA CESTE. V AULE V BESTUDÁCH.

Vybrali sme sa zavčas ráno. Už pred východom slnca stál pred bránou veľký koč, do ktorého Rodama, Abrek a Ondro ukladali batôžky, balíky s potravinami a všetké cestovné potreby. Stará mamička napomínala na schodišti Julka:

»Nezabúdaj, dušička, ani v cudzom aule, že si knieža a správaj sa dôstojne, ako sa svedčí, veď si princ zo slávneho, starého rodu!«

Prežehnala ho niekoľko ráz a matersky nežne ho pobzkala.

»Dobre sa majte, stará mamička,« pristúpila som k nej.

»S Bohom,« zakývala mi odmerano a dala si ruku bozkať. »Nehnevaj Julka a nebuď všetečná!«

»Už som to sľúbila oteckovi!« odpovedala som hrdo a objala som otecka, ktorý ma bozkával na „svoje hviezdčky“, ako volal moje oči. Šepkala som mu: »Sľúbila som ti to, otecko a sľub aj splním!«

Bela zdvihla nohu do strmeňa a dívala sa na starého otecka, aby naraz s ním vyskočila do sedla. Za celý svet nechcela cestovať v koči, celou cestou chcela jazdiť. V koči som sedela s Annou a Julkom. Na prednom sedlisku sedel Abrek s tatárskym kočišom. Vyobliekaný Julko s kučeravými, nakrútenými vlasmi sedel, zpoľa ležal na poduškách, pokrytých pestrým perzským kobercom. Ešte sa mu chcelo spať. Bol veľmi smiešny, keď žmúril oproti slncu, ktoré chvíľami nakukovalo do koča.

»Šťastnú cestu!« povedal otec a hľadel na mňa láskavo a nežno.

Koč sa pohol.

Okolo nás sa pohybovaly hory a skaly, pašienky a kukuričné polia. Zpočiatku sme šli údolím Kury, po ktorej sa plavily lode a plte. Zaujímal nás pohľad na ligo-tavú hladinu a na zrúcaniny pevností a veží, ktoré sa dvíhaly nad brehmi.

Podvečer sme sa stavili v duchane, lebo sme si chceli oddýchnuť a nakrmiť kone. Duchan stál na úpätí vysokého vrchu, ukrytý pod ohromnou, previsnutou skalou. Krčmár, starý Armén, si domyslel, že sme vzácní hostia, privítal nás teda veľmi pokorne a úslužne. Voviedol nás do najväčšej izby, kde nad ohromným ohniskom piekli na ražni baranie stehno. Veľmi nám pochutil dobrý šašlyk,*) solený syr a ľahké gruzínske víno, veď sme boli celí rozheganí z cesty a veľmi vyhladnutí.

»Noc strávime v horách,« povedal starý otecko Mohamed. Toto rozhodnutie ma veľmi potešilo.

»Nie sú tam zbojníci?« spýtal sa ešte vždy ospalý Julko.

»Dušmani**) sú všade... Hory sú plné dušmanov,« odpovedala Bela so smiechom, ale zatíchla, keď videla ako sa Julko naľakal.

Bystré kone bežaly veselo horskou cestou. Čudovala som sa, aké vytrvalé kone má starý otecko. Po krátkom oddychu kráčaly zasa celkom sviežo. Chcelo sa mi spať, ale obraz horskej noci skrýval toľko nových krás, že som zabudla na spánok. Bledožltá tvár mesiaca oblievala hory strieborným, chvejivým svetlom. Pod nami hučaly po-

*) Šašlyk = jedlo z jahňačiny.

**) Dušman = zbojník.

toky, udieraly vlnkami do skalísk a bežaly, ako by sa ponáhľaly na nejakú slávnosť... Po okrajoch úzkej cestičky boli čierne, strašné, bezdné priepasti. V nočnom tichu často sa pohol kameň z úsustu a s ohlušujúcim rachotom sa rútil do toho hlbokého bezdna... Julko sa vtedy striasol strachom a očka mu čudne žiarily... Báľ sa spevu horských bystrín, kričal, keď sa koč trochu nahol a chytal hneď Annu, hneď mňa za ruku.

Tak sme stúpali pomaly vyššie a vyššie medzi horami, pozdĺž bystro tečúcej riečky Aragvy. Keď sme odbočili od jej koryta, vystupovali sme ešte príkrejšou cestou.

Ale spánok ma predsa premohol. Zaspávala som pri ľahkých zvukoch konských zvoncov a cítila som sa takou voľnou a oslobodenou od starej mamičkiných poučných kázní...

Zobudila som sa, keď sme zastávali pri novom duchane. Pri mne spala Bela. Starý otecko jej do tých čias dohováral, kým nesišla s koňa a nesadla si do voza. Julko mal hlavičku na lone starej Anny a tiež spal. Slniečko bolo už vysoko a pozlacovalo úbočia vrchov, pokryté zelenou pašienok a lesov...

Šli sme úzkou cestičkou, na kraji dlhej priepasti. Vyklonila som sa z obloka koča... Až sa mi zakrútila hlava, tak som sa zľakla čiernej priepasti, ktorá vyzerala ako ohromná otvorená papuľa...

»Starý otecko!« zavolala som starčeka, ktorý išiel za kočom, »budeme skoro v Bestudách?«

Zasmial sa.

»Chcela by si už tam byť? Neboj sa! Neponáhľaj sa, dôjdeme!«

»Vezmi ma, starý otecko, do sedla,« poprosila som. Prišiel s koňom až ku koču, naklonil sa, chytil ma

mocnými rukami, vytiahol ma cez oblok a posadil ma na Belinho koňa.

»Daj si pozor, dievčatko, dôveruj koňovi a pusť ho, nech ide, ako chce,« povedal a ukázal významne na priepasť.

»Nebojím sa!« odpovedala som smelo.

A naozaj, už som sa celkom bez strachu mohla dívať dookola.

Celý deň som šla popri priepasti ako srastená so sedlom. Len zavše som musela koňa pohnúť ľahkým dotykom opätku a bola som hrdá a šťastná, keď sa starý otec Mohamed, ktorý jazdil predo mnou, obzrel a zahľadel na mňa radostne a s uspokojením.

Odrazu som zbadala horského tura, ktorý pribehol až na okraj priepasti.

»Ach!« skríkla som. »Pozri, starý otecko!«

Ale vtom už tur zbadal nezvyčajný sprievod, poobzeral sa dookola veľkými očami a zmizol za skalou.

Videli sme celé krdle krásnych a pôvabných sŕn s rozumnými očami a štíhlymi údmi. Splašene pred nami utekaly so sklonenými hlávkami.

Nasledujúcu noc sme strávili pod strechou horského duchanu a na druhý deň podvečer sme sa blížili k aulu Bedžitu. Prvá som zbadala belejúce sa domky a radostným výkrikom, ktorý niekoľko ráz opakovala ozvena, zobudila som večne podriemkávajúceho Julka.

Keď sme prešli cez Bedžit s veľkými, bohatými domami a vysokou mešitou, prišli sme do krásnej, lesnej doliny a potom sme sa ešte museli škriabať k aulu Bestudám, ktorého domčeky sú prilepené na úboč hory ako hniezda.

Tu je už zrúcanina pevnosti, tu je už krivá ulička, ktorou sa ide k starému oteckovi...

Všetko som ešte poznala, hoci som tu bola posledný raz šesťročná.

Privítal nás starý naib*) v striebrom popretkávanom obleku, so vzácnymi zbraňami za opaskom. Blahoželal starému oteckovi k šťastnému návratu.

»Toto je moja vnučka — Nina Džavachová ogly-Džamatová,« predstavil ma starý otecko.

»Vitaj, v našom aule, dcéra ruského beka«*) povedal naib slávnostne.

»To je otec môjho budúceho muža,« šepkala mi Bela. »Je tiež bekom a najvážnejším agom v aule. Budem ženou jeho syna,« dodala pyšno.

»A tiež si ťa budú tak ctiť!« zasmiala som sa.

»Nesmej sa, ty hlúpa!« rozosmiala sa aj Bela. »Pozri, už sme pri našej saklji ...**) Pamätáš sa ešte?«

Zastali sme pred veľkým domom na konci aula. Vysoko nad ním nakláňala sa mohutná stena skališka, ktoré chránilo ploskú strechu domu pred horskými prívalmi.

Vošli sme do domu. V prvej izbe, pokrytej pokrovcami, boli steny ozdobené najrozmanitejšími zbraňami. Pri stenách stálo niekoľko nízkych pohoviek, na pokrovcoch na zemi ležaly podušky. V tejto najväčšej izbe prijímal starý otecko hostí, v nej bývaly i domáce slávnosti.

Aj útulná Belina izbička bola celá vystlaná pokrovcami. Z tejto izbičky sa dalo vyjsť na strechu. Julko si zvedavo prezeral zariadenie domu. Celkom ožil, keď vyšiel na ploskú strechu a díval sa okolo na neobyčajný kraj.

»Je tu ako v rozprávke. Závidím vám, Bela!« povedal.

*) Naib = starosta aula.

*) Bek = knieža.

**) Saklja = horalský dom.

Milá teta vari neporozumela, čo jej závidí a zasmiala sa ako obyčajne.

Medzitým pribehly dievčatá z celého aula k domu Hadži-Mohameda. S plachou zvedavosťou horských gaziel hľadely na nás zpočiatku, ale neskôršie sa už osmelily a dotýkali sa našich šiat, ukazovali na nás prstami a obdivovali alebo hanily nás v svojom nárečí:

»To je škaredé... smiešne...«

Nepáčily sa im naše šaty, ktoré boli podľa ich vkusu veľmi prosté, bez strapcov a strieborných výšiviek... Ani zamatový kabátik Julkov sa im nezapáčil. Nemohol sa ani porovnať s ich pestrými atlasovými bešmetmi.

»Hlúpe divošky!« povedal Julko, keď mu Bela tlmočila poznámky dievčat.

Ale malé Tatárky vravely ďalej, živo a skúmavo hľadely na nás gazelími očami a čudovaly sa, prečo sa ten smiešny, bielučký chlapec hnevá.

Spala som pod šírym nebom na streche, kde Bela sušievala hrozno a dyne. Hory zahalily oblaky noci, mulla už odkričal večernú modlitbu so strechy minareta, keď ktosi ľahúčko ako obratná mačička skočil ku mne na nízku pohovku.

»Spíš, radosť moja?« začula som tetin šepot.

»Nespím, čo je?«

»Ak chceš, ukážem ti svojho verenca, mladé knieža. Chceš? Je teraz u otecka... Poď so mnou!«

Ani nečakala na odpoveď, chytro soskočila s pohovky a už letela po príkrych, točitých schodoch dolu. O minútku stály sme obidve pri obloku do veľkej izby. Bolo tam mnoho ľudí, zväčša vážni starci. Bol tam aj starý naib, ktorý nás vítal, keď sme prišli. Od tých šedivých a múdrych starcov sa ostro odrážal zjav štíhleho, celkom

mladého šuhaja, ktorý vyzeral medzi dospelými skoro ako chlapec.

»To je môj Izrail!« pošepla mi Bela.

»Pekný chlapec!« odpovedala som. »A čo tu robia?«

»Psst! Ticho, ty hlúpučká! Veď nás počujú — a bude zle! Doniesli dnes so starým bekom oteckovi výkupné za mňa... Dnes doniesli výkupné a o tri dni je svadba!... S Bohom, zlatá slobodienka... Predali Belu!« dodala smutným hlasom.

»Ale, veď máš Izraila rada?«

»Ach, Ninôčka moja zlatá! Izrail má matku, má sestru a ešte sestru... mnoho sestier... všetkým treba vyhovieť... Ale, pravdu máš!« zasmiala sa odrazu zvučným smiechom. »Nemyslime na to. Bude svadba, dostanem nový bešmet... zabijú barana... budú strieľať, bude džigitovka... Iba krása! A to všetko pre mňa, všetko pre Belu!... Poďme už teraz, aby nás nik nevidel!« So smiechom sme odbehly od obloka, ale v dome zobudil náš smiech Annu a Julka. Nič sme si z toho nerobily a v najlepšej nálade sme šly spať.

*

O tri dni bola svadba. Bela už včasráno sedela vo svojej izbietke, kde jej stará príbuzná zapletala vlasy do sto vrkočov. Veľmi mnoho dievčat v aule sa prišlo dívať na krásnu mladuchu. Bola tam pekná Ema, štíhla a plachá ako srnka, Zara, so zlým a falošným pohľadom, ktorá závidela Bele, že sa už vydáva, Samlema so šibalskými nápadmi a mnoho iných. Bela sa toho rána ani nezasmiala, neshovárala sa s priateľkami, bola celý čas len so mnou.

»Nina, môj poklad rubínový!« šepkala mi často a bozkávala mi oči a líca. Bola rozčúlená. Bola naozaj veľmi krásna v bielom, striebrom vyšívanom bešmete, v čiapke

z čírych perál, s ktorej splýval jemný, majstrovsky utkaný závoj, s množstvom náhrdelníkov. Pri každom pohybe zazvonilo jej na hrdle zlato a drahé kamene.

Nemohla som to vydržať a povedala som jej, aká je krásna.

»Ach, ty hlúpučká!« vysmiala sa mi Bela. »Ty si krásavica!... Vidím tvoje gazelie oči, ružové peričky a zúbky — perličky!« odslúžila sa mi podľa orientálneho zvyku za prejav obdivu.

Potom zatíchol smiech a Bela šeptala. »Už je čas!«

Ema jej podala bubienok. Vstala, poobzerala sa žiariacimi očami dookola, udrela prstom na bubienok a už sa vrtela na pokrovci vo veselom národnom tanci.

Bubienok zvučal a spieval pod údermi ohorenej, peknnej rúčky. Malé nôžky sa vznášaly nad pokrovcom. Páčily sa nám jednoslabičné výkriky, ktorými sprevádzala tanec a jej čierne oči, hlboké ako horské jazierka, žiarily opojným jasom. Napokon prestala tancovať a zakrúžila na jednom prste dookola, ovievaná bielym závojom ako ľahučkým obláčkom.

Tatárske dievčatá pri jej tanci tlieskaly a dupkaly do taktu. Potom i všetky ostatné zatancovaly lezginku a napokon prišiel rad i na mňa. Trošku som sa okúňala tancovať pred divými dcérami aula, ktoré bezohľadne chválili, alebo hanili. Ale vedela som, že by sa mladucha urazila, keby som na jej svadbe netancovala, tak som sa len posbierala a šla.

Bystro som vykročila z radu dievčat a už som aj vírila v divom tanci na veľkom pokrovci. Zbadala som zlý úsmev falošnej Zary, ale aj povzbudzujúci Belin pohľad... A vznášala som sa vždy ohnivejšie a rýchlejšie, sotva sa dotýkajúc pokrovca. Bubienok zvučal, rozpletené čierne vlasy mi šľahaly oči, tvár i hrdlo.

»Výborne, Nina! Krásne! Pozrimeže Rusku! Ako krásne tancuje dcéra ruského beka!« počula som hlas starého otecka, ktorý sa v tej chvíli ešte s niekoľkými vážnymi pánmi zjavil na prahu.

»Výtečne, vnučka!« zasmial sa a roztvoril proti mne náručie.

Vletela som mu do náručia a pritisla si tvár na jeho prsia... Teda aj starí, výteční znalci horského tanca ma pochválili!...

Bela sa podľa národného zvyku nesmela vo svadobný deň ukázať hosťom, preto, keď vstúpil starý otec s hosťmi, spustila si závoj a vyšla z izby.

Všetci hostia prešli potom do izby starého otca.

»Ako krásne ste tancovali!« chválil ma natešený Julko, »krajšie, ako všetky tie Tatárky dovedna. Rád by som sa naučil tak tancovať.«

»Ty by si si zatancoval s tými krivými nohami,« chcela som mu odseknúť, ale nepovedala som nič, lebo som si pripomenula sľub, čo som dala otcovi.

Hostia si posadali po pohovkách a poduškách na dlážke, sluhovia im nosili pečienky, pripravené na ražňoch, tanieri s voňavými cukrovinkami, porcelánové nádoby so šerbetom*) a poháre s akousi hustou tekutinou jantárovej farby, ktorú pili na počesť Alahovu.

Dievčatá ešte tancovaly lezginku. Pomaly sa k nim pridávali i chlapci. Len mladý beg Izrail sedel zamyslený medzi starým otcom Mohamedom a svojím otcom. Ľutovala som ho, ľutovala som aj Belu, že sa vydáva len preto, že rodičia tak určili a želala som úprimne obidvom, aby boli šťastní.

*) Šerbet = chladný nápoj.

Potom prestali tancovať a prišiel sazandar**) s čiungurou.***)

Tento celkom mladý chlapec preberal prstami po strunách nástroja. Pritom spieval príjemným, zvučným hlasom...

Aj šediví starci, aj vážni naibovia zo susedných aulov, aj pyšní bekovia počúvali chlapcov spev so zatajeným dychom. Chlapec spieval o láske a bolesti, o hrdinských skutkoch slávnych predkov, o smelosti odvážnych hrdinov nedávnych čias, ktorí ešte vždy žili v horách...

Keď skončil, sypaly sa mu do ošúchanej čiapky strieborné peniaze, ba zaligotalo sa v nej i niekoľko dukátov. Medzitým nastal večer. Západ sa ružovel odleskom slnca, ktoré sa trátilo medzi horami.

Bek Izrail prvý vyšiel z miestnosti. O niekoľko minút počuli sme erdžanie koní a mladý zať asi s desiatimi mladými jazdcami uháňal do svojho domu, ktorý stál neďaleko v horách. Starý otecko Mohamed nemohol akosi skryť, že je dojatý. Šiel do Belinej izby. Za ním sme šli my s Julkom a s dievčatmi, priateľkami našej mladuchy.

Dojatý otec sa lúčil s dcérou. Prvý raz som vtedy v Belinej očiach videla slzy.

»Alah nech ňa požehnáva, moja holubička,« povedal starý otecko tichým, trasľavým hlasom a položil obidve ruky na čiernu hlavičku mladého dievčaťa, ktoré sa mu pritúlilo na hrud'

Odprevadili sme Belu a posadili ju do krytého voza. Aby ju nevideli zvedavci, celá sa zahalila do hustého závoja. Voz hneď obkolesilo päťdesiat najlepších jazdcov z Bestúd.

**) Sazandar = potulný spevák na Kaukaze.

***) Čiungura = hudobný nástroj.

»Dobre sa maj, Nina, s Bohom, moja radosť zlatá, tyrkysová!« šeptala Bela a pritisla mi vlhkú tvár na ústa. Potom si sadla do voza.

Kone sa pohly, voz zahrkotal a jazdci sa dali s divým krikom do behu. Dívali sme sa za nimi... Robili celou cestou džigitovku a vzdľaťovali sa s ťažkým vozom uprostred. Ešte raz sa mihla plátená strecha voza a potom všetko zmizlo za skalnatým bralom.

Vrátili sme sa do domu, ktorý sa mi zdal prázdny a neútulný po tetinom odchode.

»Áno, áno...« povedal osamelý starý otecko, keď videl môj smutný pohľad. »Pred dvadsiatimi rokmi uletela mi jedna dcéra... a dnes druhá a posledná... Obidve kňazné, obidve mali zlata, a hojnosť všetkého... A čo mám z toho?... Čo mi ostalo?...«

»Ja som ti ostala, milý starý otecko! Ja, tvoja Nina, som s tebou!« odpovedala som mu, priskočila som k nemu a tuho objala starčeka okolo mocného hrdla slabými detskými rukami.

Skúmavo a dlho mi hľadel do očí. Myslím, že z nich vyčítal mnoho oddanosti a lásky, lebo sa mu pomaličky tvár vyjasnila. Položil mi ťažkú ruku na čelo a šepkal láskavo:

»Ďakujem ti, moja maličká. Nech ťa mi za to Alah ochraňuje, ty moje biele rajske vtáčatko!«

U KŇAŽNEJ. PÁŽA A KRÁĽOVNÁ.

Hniezdo stíchlo, spustlo... Vyletela z neho mladá lastovička. V dome Hadžiho Mohameda nebolo už počuť veselých pesničiek, neozýval sa už Belin zvučný smiech.

Na druhý deň som išla s Julkom a s Annou na návštevu k mladej kňažnej, do nového sídla. Ležalo v utešenom horskom kútiku ako v raji. V lesnatom údolí medzi strmými horskými bralami skrýval sa dom Izrailov a dom jeho otca. V záhrade okolo domu bolo plno nežných azaliiek. Za záhradou boli veľké pašienky, kde sa bez dozoru pasly stáda oviec. Obďaleč sa pásol krdeľ horských koníkov.

Starý naib s rodinou býval vo veľkom kamennom dome a asi verstu od neho stál Izrailov dom.

Našli sme Belu oblečenú do striebrom vyšívaného bešmetu. Mala na hrdle mnoho nových perál a zlatých náhrdelníkov. Sedela za malým stolíkom a prezerala darčeky, ktoré jej ráno doniesli od môjho otca. Brala z ebonovej skrine zlaté nite, na ktorých boli navlečené drahé kamene a perly a šťastne sa smiala. Jej muž sedel pri nej na nízkej stoličke a smial sa s ňou.

»Pozri, vyzerajú ako deti,« pošepala som Julkovi vážne, ako nejaká skúsená dáma. Mladí manželia sa rozosmiali, keď ma počuli.

»Vitaj, holubička moja, vitaj, princ!« a Bela nás obidvoch bozkávala.

Videla som jej na tvári a na očiach, že je šťastná.

O niekoľko minút naháňaly sme sa už spolu v údolí ako predtým. Aj Izrail zabudol na kniežaciu hodnosť a hral sa s nami. Len sa zavše opatrne poobzeral dookola, či sa niekto z príbuzných neďíva, ako nedôstojne sa správa urodzený bek.

Boli naozaj ako deti. Skôr oni boli deťmi ako jedenásťročný Julko, ktorý akosi zvysoka pozoroval zábavu.

Keď sme mali odísť, Bela zvažnela.

»Povedz oteckovi,« a hlas sa jej triasol, »že ho skoro očakávame, ja i môj pán,« a pozrela na Izraila, ktorý vtedy vyzeral asi tak pánom ako Julko horským jeleňom.

»A čo mu ešte mám povedať, Bela?«

»Povedz mu všetko, čo si videla... že je Bela šťastná... a povedz, čo chceš, hviezdička moja!«

»Teda sa majte dobre, kňažná!« odhodlal sa Julko úctivo pozdraviť s vážnosťou malého markíza.

Belu to najprv prekvapilo, ale o chvíľu sa začala hrozne smiať, chytila milého Julka obidvoma rukami okolo hrdla a krútila sa s ním po izbe.

»Kňažná Bela by sa už teraz mohla naučiť, ako sa má správať,« povedal mi na zpiatočnej ceste.

»Len pekne, pokojne sed', aby si nesletel do priepasti!« odsekla som mu, lebo som sa urazila, keď tak hovoril a priateľke a učupila som sa čím ďalej od neho v kútiku koča.

•

»Nuž, ako sa má Bela?«

»Čo je s kňažnou?«

»Má veľké stáda?«

»Má veľký tabun?«*)

»Dostala mnoho darov?«

*) Tabun = stádo koní.

Takýmito otázkami nás po návrate do aula zasypaly Ema, Zara, Salema, Fatima a ostatné Beline priateľky. Odprevadily nás do starého oteckovho domu a dychtivo počúvaly, čo sme rozprávali.

»Vďaka Alahovi, že je dcéra šťastná!« — A starý otecko Mohamed odišiel k mullovi, ktorému sa sveroval so všetkými radosťami i starosťami...

Potom sa ma zasa začali vypytovať chlapci, ktorí sa hanbili spytovať, kým bol starý otecko pri nás.

»Veľkú saklju má bek?«

»Má krásne zbrane?«

»Má mnoho ľudí?«

Ani som nestačila odpovedať na všetky otázky Tatárov a Tatárok.

»Veru by som chcela byť z vôle mocného Alaha na Belinom mieste!« povedala úprimne pekná Salema s ružovými líčkami a zatľapkala rukami.

»Čo to hovorí?« spýtal sa Julko, lebo dobre nerozumel tunajšiemu nárečiu.

»Neviem, čo jej majú závidieť!« povedal potom pohrdavo. »Maly by vidieť naozajstné starej mamičkinho bohatstvo v Tiflise! Máme tam trojposchodový dom, plný pokladov a drahocenností. Jedávali sme na zlatých tanieroch a len za rukoväť starého oteckovho kindžalu núkali starej mamičke milión dukátov... A koľko sluhov mala stará mamička!... V záhrade striekaly vodomety červené víno a pri nich boly celé hromady cukríkov...«

»Ale veď korán zakazuje víno!« pretrhla Zara bratancovo rapotanie.

»Gruzíni to nemajú zakázané. Len hlúpi mohamedáni veria také veci!«

»Neurážaj vieru našich otcov!« skríkla Zara a v očiach sa jej zlostne zabľýskalo.

»Kto sa opovažuje takto hovoriť so mnou, s princom Džavachom?« odvrkol Julko a myšacími očkami díval sa pohrdavo na dievčence.

»Prestaň, Julko!« pošepla som mu, »mohlo by sa nám to nevyplatíť!«

»Nemôžem strpieť, aby takto hovorila o mne, gruzínskom kniežati!«

»Si ty veru aj za knieža!« rozchichotala sa Zara. »Ešte nikto nikdy nevidel také kniežatko! Naib je knieža...! Je mocný, vysoký, má fúzy po lakeť... a oči ako orol... Ale ty, ty si maličký... smiešny, ako bezrohý horský cap s polámanými nohami...«

Všetky dievčence sa nahlas smialy, lebo boli spokojné s priateľkinou odpoveďou.

Čosi ma pichlo pri srdci. Nevieť, či to bola ľútosť s Julkom a či len urazená rodová hrdosť. Nechcela som hádam len dopustiť, aby predom mnou urážali člena Džavachovskej rodiny. Priskočila som k Zare a okríkla som ju tak, že sa hneď všetky prestaly vysmievať.

»Hanbi sa, Zara. Prestalo už hádam tu v aule známe pohostinstvo kaukazských hôr?«

Zara sa vystrela a zahľadela sa odvážne na mňa. Chvíľku bolo ticho, potom povedala s jedovatým úsmevom:

»Prečo zastávaš to ošklbané kozliatko? Dáva ti hádam niečo zo svojho bohatstva? Alebo si mu dadou a bohatá babka ťa za to platí?«

To už bolo priveľa... Chytila som rukoväť kindžalu, ktorý som mala za opaskom. Ale zdržala som sa. Cítila som, ako blednem od urážky a hnevu a povedala som rozhodne:

»Zapamätaj si, nikdy nikto nepodplatí Ninu Džavachovú!«

»Princeznú Ninu Džavachovú!« ozval sa za mnou neznámy hlas ako ozvena.

Keď som sa obrátila, uvidela som malého, shrbeného starčeka, žltej tváre, plnej vrások, s bielym turbanom na hlave. Mal oblečený tmavý kabát, dlhý až po zem. Úprimnosť sa mu zračila v očiach, ktoré si pozorne pozeraly všetkých prítomných.

»To je mulla...« šepkala Ema. Všetky dievčatá vstaly a sklonily hlavy na prsia na znak úcty k posvätnéj osobe.

Pristúpil k nám. Dojatá dívala som sa na otcovho úhlavného nepriateľa, na človeka, ktorý preklial mamičku, lebo prestúpila na kresťanskú vieru, hoci jej to zakázal.

»Poď ku mne, kresťanské dievčatko!« povedal mulla trasľavým hlasom. »Máš krásny, úprimný pohľad...« a položil mi ruku na čelo. »Daj, Alah, aby ostal takým čestným a oduševneným, kým budeš žiť. Stokrát vďaka Alahovi a jeho prorokovi, že neodvrátil milosrdenstvo od dcéry tých, čo prestúpili sväté zákony...«

Potom sa obrátil k Zare a povedal jej: »A ty, Lela Zara, zdá sa, že si zabudla, že u nás v aule vítame hosťa ako posla veľkého Alaha!«

Po týchto slovách odišiel, podopierajúc sa o palicu.

Keď som sa večer spytovala starého otecka, prečo bol mulla ku mne taký láskavý, odpovedal mi:

»Pred chvíľou som sa s ním shováral... Vypočul celú zvađu a bol veľmi spokojný, že si tak rozumne odpovedala. Videl, že sa veľmi ponášaš na nebohú mamičku, ktorú mal kedysi veľmi rád, lebo bola pobožná a skromná. Pre tvoje čestné, úprimné oči a pre tvoje čisté srdce odpustil mulla dnes mojej drahej Fatime... Povedal, že dobrotivý Alah odpúšťa mnoho hriechov matke, ktorá vie vychovať také dieťa ako si ty, moje horské kozliatko... hviezdička môjho neba!«

Starý otecko hovoril tak láskavo a sladko ako nikdy dosiaľ. Dlhو som plakala na jeho hrudi slzami radosti a šťastia.

Na druhý podvečer sme sa rozlúčili s Bestudami. Odprevádzali nás skoro všetci ľudia z aula, Bek-naib nám núkal dvoch jazdcov za sprievodcov, ale Abrek tvrdil, že je cestou bezpečno, že sa už postará, aby sa malá princezná dostala bez pohromy do domu kniežata-generála.

»Dobre sa maj, môj dobrý starý otecko, dobre sa maj!« objala som starčeka posledný raz na prahu saklji a vyskočila na koč medzi Annu a Julka.

Neďaleko domu beka Izraila sme videli, ako k nám uháňajú dvaja jazdci. Už z diaľky sa im leskly strieborne rukoviatky zbraní za opaskom. Hneď sme ich poznali. Boli to Bela a Izrail.

»Dobre sa maj, moje zlato! Musela som ťa ešte raz vidieť!« nahla sa Bela hlboko z hodvábneho, zlatom vyšivaného sedla a bozkávala ma na obidve líca.

»Ďakujem ti, Bela, dušička!«

»Za čo mi ďakuješ? Nie ja teba, ale ty mňa si potešila?« džavotala bystro ako obyčajne. »Na obed som povedala Izrailovi: Nina dnes odchodí, odprevadíme ju na koňoch. Báľ sa vziať kone z tabuna bez oteckovho dovolenia... Povedala som mu — teda ich vezmem ja... A vzala som... Čo by sme sa báľi... Otecko nám predsa neodhryzne kus nosa...!«

A obidvaja sa nahlas smiali, ani dobre nevedeli, prečo sa smejú; či preto, že im otec nemôže odhryznúť kus nosa a či preto, že sú obidvaja mladí a šťastní, že sa im celý život usmieva ako zaujímavá rozprávka s krásnym začiatkom.

Dlhо jazdili popri nás... Slnce už bolo za horami, keď ma Bela posledný raz objala a obrátila koňa.

Stála som v koči, hoci ma Anna napomínala a hľadela som za vzdáľujúcimi sa postavami mladých šťastných jazdcov.

*

Prišla noc. Anna nám postlala v koči. Učupila som sa do podušiek a zaspávala som už, keď som zrazu zbadala, že sa mojej ruky dotýkajú čiesi tenké pršteky.

»Nina,« začula som tiché šepkanie. »Ach, Nina, nespíte, prosím vás... tak rád by som sa s vami poshováral.«

»A čo chcete?« odpovedala som mrzuto, lebo som sa ešte vždy hnevala na bratanca a ukrútila som sa ešte tuhšie do burky.*)

»Prosím vás, Nina, nespíte!« opakoval Julko, keď videl, že nemám veľa chuti počúvať ho. A dodal chytro:

»Hneváte sa na mňa?«

»Nemám rada takých chvastúnov!« odsekla som mu.

»Už nikdy nebudem... Ninôčka, prisahám vám, že už nikdy nebudem...« šeptal chytro. »Ani neviem, čo sa to tam so mnou robilo... Chcel som nahnevať tie hlúpe dievčence, ale presvedčil som sa, že sú rozumnejšie, ako som myslel! Nehnevajte sa už na mňa... keby ste vedeli, aký som nešťastný!«

A tu zrazu sa bratanček, tento malý nafúkanec so spôsobmi markíza, rozplakal ako dieťa a utieral si prúd slz rukávom zamatového kabátika.

Odhodila som burku do kúta na kolená chrápajúcej Anny, prisadla som si k chlapcovi, hladkala som ho po postrapatených vláskach a šepkala som mu dojatá:

»Čo ti je? Prestaň už, hlupáčik, neplač!... Zobudíš Annu... Čo to robíš? Už sa nehnevám na teba... ani trošku sa už nehnevám...«

*) Burka = veľký, hrubý, plstený kabát.

»Naozaj sa nehneváte?« spýtal sa fikajúc.

»Vieš, že vždy vravím pravdu!« odpovedala som mu.
»Ale teraz mi už povedz, prečo plačeš?«

»Ach, Nina,« povedal, zajachtávajúc sa, »keby ste len vedeli, ako mi je ľúto, keď sa na mňa hneváte... Najprv som vás nemal rád... až som vás nenávidel... Ale teraz, keď som sa presvedčil, aká ste odvážna a rozumná a o čo lepšia ste ako ja, bol by som nevýslovne šťastný, keby ste si ma obľúbili! Tak túžim za tým! Ste taká dobrá, taká smelá... ste lepšia ako všetky dievčence, ktoré som dosiaľ poznal... Včera ste sa ma zastali proti zlým tatárskym dievčencom. Nezabudnem vám to nikdy... Veď mňa nikto nikdy nemal rád!« dokončil smutne.

»A stará mamička?« čudovala som sa.

»Stará mamička?«... pozrel na mňa s trpkým úsmevom. »Stará mamička ma nemá ani trochu rada. Kým žil starší brat Dato, ani si ma nevšimla. Ach, Nina, škoda, že ste ho nepoznali! To bol krásavec! Mal pyšné, nádherné oči. Bol mocný a štíhly, každý ho len chválil... Aj ja som ho mal veľmi rád a veľmi som sa ho bál. Rozkazoval mi vždy, ako by som mu bol sluhom... Ale poslúchal som ho, lebo ho všetci poslúchali, aj mamička, aj stará mamička, aj sluhovia... Pohyboval sa a rozkazoval ako princ... Kým žil, nikto si ma ani nevšimol, všetci na mňa zabúdali. Ale keď umrel na akúsi prsnú chorobu, preniesli na mňa lásku a starostlivosť... Dato už nebol... ostal len Julko, posledná ratolesť nášho rodu... Preto odrazu všetka tá láska k nemu, všetka tá starostlivosť starej mamičky... Rozumiete, Nina?«

Áno, chápala som ho dobre a bolo mi veľmi ľúto nešťastného malého princa.

»Julko,« povedala som mu prívetivo. »Veď si mal mamičku a mamička ťa predsa mala rada?«

»Mamička mala rada Data... Milovala ho nadovšetko. Veľmi smútila, keď umrel... dlho, dlho nič nejedla... A skoro potom tiež umrela. Mňa len málokedy pohladkala, len málokedy sa mi prihovorila... Ale nebolelo ma to. Bol som presvedčený, že všetci musia milovať len Data. Aj ja som ho miloval a všetko som mu dožičil.«

»Nešťastný Julko! Nešťastný Julko!« šepkala som a odrazu som ho objala okolo hrdla a bozkala na biele, nedetsky vážne čielko.

Bol celý bez seba od radosti.

»Nina! Neviete si ani predstaviť, ako vás mám rád! Aký som rád, že sa na mňa nehneváte... Budem vás milovať za vašu dobrotu, ako som miloval Data! Ach, Nina! Teraz som šťastný, že som našiel príbuzné srdce. Taký som šťastný! Ak chcete, vykonám pre vás čosi veľkého, čosi vážneho! Chcete? Budem vám slúžiť, ako som slúžil Datovi... Budem vám pážaťom a vy budete mojou kráľovnou!«

Pozrela som mu do oduševnenej tváre, ktorú slabo osvetľovali mesačné lúče a prehovorila som vážne a slávnostne:

»Dobre! Buď mojím pážaťom, ja ti budem kráľovnou!«

Dlho sme sa shovárali, až kým páža nepremohol spánok. Zaspal s hlávkou na pleci svojej kráľovnej.

Nemohla som spať. Lutovala som, že som bola k Julkovi taká zlá... Nešťastný chlapec, ktorý nikdy nepoznal lásky ani priateľstva, mi bol teraz veľmi blízky... Umienila som si, že mu odteraz vynahradím oddanosťou a láskou všetko, čím som mu dosiaľ ubližovala.

Čierna noc už rozprestrela krídla, keď som aj ja zaspala. Ale nebol to tvrdý spánok, len akási driemota.

O chvíľu som sa zobudila a pozrela som von z koča. Tma bola taká hustá, že som nevidela na dva kroky. Koč

stál. Už som sa zas chcela vklznuť pod burku, ale vtom som začula tichý tatársky hovor. Shováralo sa niekoľko ľudí. Rozoznala som Abrekov hlas.

Shovárali sa nárečím, ktorému som ťažko porozumela.

Tatári prehovárali Abreka, aby im doviedol kniežacie kone. Abrek chcel, aby mu pridali ešte niekoľko dukátov. A oni, zabudnúc, že sú v koči ľudia, rozhovorili sa pri jednaní hlasnejšie a chceli, aby niečo spustil.

Z toho, čo som vyrozumela, myslím, že sa dohodli.

»Teda o tri dni... budem čakať,« bolo počuť hrubý, chrapľavý hlas.

»Čakajte,« sľúbil Abrek. »Budete s Abrekom spokojní... Ale predsa ľutujem princeznú, má tak rada toho koňa. Pridaj ešte dva dukáty, Bekir...«

Skamenela som... Hovorili o Bleskovi, o mojom Bleskovi?... Abrek sľúbil, že ho ukradne a predá týmto dušmanom. Chcela som kričať a povedať zbojníkom, že viem o všetkom, že všetko poviem otcovi a že si za celý svet nedám ukradnúť koňa. Ale rozmyslela som si to. Veď prečo potom povedal Abrek, že ľutuje princeznú?... Hádam som ho dobre nerozumela?... Či by môj obľúbený Abrek, môj učiteľ džigitovky, ktorý sa s Bleskom tak vedel maznať, mohol byť zlodejom?!... S takými myšlienkami som zaspala.

Do Gori sme prišli na druhý deň na svitaní. S radosťou nás všetci vítali: otec, stará mamička, Barbala, Michako a Rodama. Horlive sme im s Julkom rozprávali o dojmach z cesty.

Všetci si všimli priateľstva medzi mnou a Julkom. Všetci sa čudovali, aký mi bol oddaný a ja zasa priateľská a vľúdna k nemu.

»Ďakujem ti, dievčatko!« povedal mi otec, chytil ma za ruku a dlho, dlho ma nežne bozkával.

Pochopila som, že mi ďakuje za Julka a bola som šťastná.

O nočnom Abrekovom rozhovore s Tatármi som neveravela nikomu, ale umienila som si, že si dám dobrý pozor na koňa aj na podozrivého horala.

TAJOMNÉ SVETIELKA. VEŽA SMRTI.

»Nina, Nina, poďte sem!«

Stála som pri ružovom kríku, keď som začula volanie pážaťa-Julka.

Bol utešený večer, dýchajúci opojnou vôňou, akých býva v Gruzínsku mnoho. Pred spaním sme sa ešte vyšli nadýchať čerstvého povetria a ostali sme von až do jedenástej.

»Poďte sem, Nina, chytro!« volal bratanec.

Stál až na kraji hlbokkej priepasti a hľadel uprene na druhú stranu k zrúcaninám starej pevnosti.

Pribehla som k nemu a pozrela som tým smerom, ako ukazoval. Vo veži, zarastenej mechom, trávou a divým krovím, napoly rozpadnutej, mihalo sa svetielko. Raz zmizlo, raz sa žltkavo zatrblietalo ako keby sa hrala v tráve svätojánska muška.

Keď som to zbadala, zľakla som sa zprvu. Chcela som skríknúť: »Utekajme odtiaľto!« Ale potom som si uvedomila, že som kráľovnou a kráľovné predsa musia byť smelé — aspoň v prítomnosti pážať — a neskrikla som. Strach prešiel, začala som byť zvedavá.

»Čo myslíš, Julko, čo by to mohlo byť?« spýtala som sa.

»To môžu byť len zlí duchovia!« odpovedal mi a celý sa triasol ako v zimnici.

»Ty si bojko! Svetielko svieti vo Veži smrti.«

»Vo Veži smrti? Prečo tú vežu volajú Vežou smrti?« spýtal sa nastrašený.

Sadli sme si na kraj priepasti, nespustili sme s očí tajomné svetielko a rozprávala som mu všetko, čo som sa od Barbaly dozvedela o Veži smrti.

»Dávno, dávno, keď raz Turci vpadli do Gori a plienili v uliciach, ušlo z mesta niekoľko dievčat a schovalo sa vo veži starej pevnosti. Smelá a odvážna Gruzínka, Tamara Berbudži, vošla do veže posledná a ostala pri zavretých dverách s ostrým kindžalom v ruke. Dvere boli také úzke, že cez ne mohol prejsť vždy iba jeden Turek. O chvíľu už dievčence počuly blížiac sa kroky vrahov. Dvere zastenaly pod údermi tureckých jataganov.*)

»Vzdajte sa!« kričali Turci.

Ale Tamara presvedčila polomŕtve dievčatá, že je ľahšia smrť ako zajatie... A keď dvere povolily pod nátlakom tureckých zbraní, vrazila kindžal do prs prvého tureckého vojaka, čo k nim vnikol. Ale Turci predsa premohli a usmrtili krivými šablami všetky dievčence vo veži, len Tamaru tam zavreli, aby umrela hladom. Dlho bolo z veže počuť piesne, ktorými sa lúčila s rodným krajom a so životom.«

»To svetielko je iste jej duša. Nemôže nájsť pokoja v hrobe!« vykrikol Julko s veľkým strachom a rozbehol sa domov.

Práve v tej chvíli svetlo zhaslo.

Kým som šla spať, dlho, dlho som sa ešte Barbaly vypytovala na nešťastnú Gruzínku, čo zahynula vo veži. Barbala mi ochotne o nej rozprávala. Ale nič som jej nepovedala o tajomnom svetielku.

Tej noci som zle spala... Akosi priveľmi ma rozčúlilo to nevídané divadlo... Videla som strašné tváre... fezy na hlavách a v rukách zakrivené jatagany... V ušiach

*) Jatagan = krivý meč.

mi znely zúfalé výkriky, stenanie a krásny spev uväzneného dievčaťa...

Boli sme potom s pážaťom takí zvedaví, že sme vždy večer išli k priepasti, odkiaľ sme videli Vežu smrti. Sedávali sme nad strminou, pod ktorou veľmi hlboko valily sa vlny Kury. Niekedy svetielko zhaslo, niekedy prechádzalo s miesta na miesto a my sme so strachom hľadievali na seba. Ale nikdy sme neušli.

Bola som vždy zvedavejšou a zvedavejšou. Prečítala som už mnoho románov a stredovekých rytierskych rozprávok, ktorých mal otec v knižnici plné skrine a túžila som, aby som už raz aj ja mohla prežiť čosi tajomného, fantastického. Moja obrazivosť sa mala teraz čím živiť...

»Julko, čo myslíš, prechádza sa to tam mŕtve dievča?«

Stretla som sa s očami vytreštenými strachom a dodala som ešte, hoci som už aj ja mala plno strachu, ktorý ma akosi príjemne dráždil:

»Ba iste tam to dievča blúdi a túži po kresťanskom hrobe...«

»Nehovorte tak, bojím sa...« šepkal Julko.

»A odrazu vyjde z veže von, preletí priepasť a odnesie nás so sebou,« strašila som ho.

Ale vtedy sme už obidvaja mali dosť. Odvážne páža zabudlo, že by malo chrániť kráľovnú a rozbehlo sa gaštanovou alejou domov a kráľovná bežala za ním, čo jej len nohy stačily.

»Julko!« oslovila som ho, keď sme o niekoľko dní zasa sedeli nad strminou a pozorovali svetielko. »Julko, máš ma rád?«

Zahľadel sa na mňa očima, v ktorých sa zračila taká oddanosť, že som mu nemohla neveriť.

»Máš ma radšej ako Data?«

»Radšej, Nina!«

»A vykonáš pre mňa všetko, čo ti rozkážem?«

»Všetko, Nina, rozkážte len, veď ste moja kráľovná!«

»Dobre, Julko, viem, že si úprimný priateľ,« pochválila som ho a pohladkala po kučeravých vláskach. »Julko, zajtra o takomto čase pôjdeme do Veže smrti.«

Vypleštil na mňa oči, plné strachu a striasol sa ako osikový list.

»Nie, nie, to nemôžem,« vypovedal ťažko.

Pozrela som naňho zvysoka.

»Princ Julko,« povedala som hrdo, s dôrazom na každej slabike, »odo dneška nie ste už mojím pážaťom!«

Rozplakal sa, ale ja som sa oň ani neobzrela a šla som domov.

Neviem, čo mi to prišlo na um, aby som sa presvedčila, čo sa robí vo Veži smrti. Stále ma trápily tieto myšlienky, nemohla som sa ich zbaviť. A sama som sa nechcela vydať do Veže smrti. Preto som vyzvala Julka, aby šiel so mnou. Ale Julko bol zbabelec a len odo mňa závisela celá sláva a nebezpečenstvo tohto podujatia.

»Kto to bola Nina Džavachová?« spýtajú sa ešte po desaťročiach gruzínske dievčence.

»To bola tá hrdinka, čo išla do Veže smrti...«

»O kom to rozprávate?« spýta sa cudzinec.

»Či vy u vás o tom neviete? Nepočuli ste nikdy o smelom dievčatku, ktoré sa v tmavej noci odvážilo ísť do tajomnej veže...?«

Takto som premýšľala a bola som celá očarená nadšením a uspokojenou hrdosťou. O Julkovi som si povedala, že je zbabelec, ktorý si nezaslúži, aby som naňho čo len myslela a nechcela som ho od tých čias už ani vidieť. Rozhodla som sa, že sa napriek všetkým prekáž-

kam musím dostať do veže a nemyslela som už potom na nič inšie.

Prišla strašná chvíľa. Večer som sa rozlúčila s oteckom a so starou mamičkou, ako by som šla spať, odišla som do gaštanovej aleje a rozbehla som sa k priepasti. Za desať minút som sbehla po strmine pomedzi trnisté krovie k rieke Kure. Prešla som cez most a zarasteným chodníčkom som sa dostala k zrúcaninám... Kdesi ďaleko na konci zrúcaniny mihalo sa svetielko, ako hviezdička, ktorá ma sem doviedla.

Tam bola Veža smrti.

Driapala som sa k nej, vždy vyššie a vyššie, škrabala som sa po štyroch medzi zrúcaninami a hromadami skál. Obzrela som sa cez široké údolie... Na druhom brehu rieky Kury stál náš dom ako ohromný väzeň, ktorého strážia ešte vyšší strážci — platány. Len v oteckovej pracovni sa svietilo. »Keby som musela volať o pomoc — nik by ma odtiaľto nepočul!« pomyslela som si, striaslo ma a už som sa chcela vrátiť.

Ale zvedavosť a dlho živená túžba po čomsi fantastickom premohly strach a smelo som stúpala ďalej po skalách, pokrytých divým krovím.

Odrazu sa vysoká, čierna, okrúhla veža zjavila predomnou... Stála som už celkom pri nej. Buchla som zľahka do dverí a stúpala som po rozpadnutých kamenných schodoch. Šla som tak tíško, že som sa ledva dotýkala zeme a počúvala som pozorne, či sa niekde niečo nepohne.

Bola som pri cieli. Stála som pri dverách. Škárrou prenikal prúd svetla. Opatrne som sa pritisla k vlhkej, klzkej, machom obrastenej a poplesnenej stene... priložila som oko k štrbine a skoro som vykrikla prekvapená.

Miesto mŕtveho dievčaťa, miesto ducha gorskej hrđinky, videla som troch horalov, sediacich na zemi a pre-

zerajúcich pri svetle lampáša balíky látok. Ticho sa shovárali. Mali dlhé strapaté brady a otrhané šaty. Dvom z nich som videla do tváre, tretí sedel ku mne chrbtom a držal v ruke náhrdelník z veľkých, ligotavých perál. Popri nich ležaly bohato zlatom vyšívané sedlá, niekoľko blyštiacich sa úzd a kindžaly, vykladané drahými kameňmi...

»Teda nespustiš?« spýtal sa fuzáň toho, čo bol ku mne obrátený chrbtom.

»Nie!«

»A kôň?«

»Koňa dovediem zajtra.«

»Čo už máme s tebou robiť. Tu máš desať dukátov!«

Horal s čiernymi fúzmi odpočítal zlaté peniaze, ktoré sa pri svetle pekne ligotaly... Hlas predávajúceho sa mi zdal známym.

Práve vtedy vstal a obrátil sa ku dverám. Poznala som — Abreka.

V tie časy sa veľmi odvážne kradlo zavše aj v meste, pred očima vrchnosti, polície a vojska.

Kradli dušmani, horskí zbojníci, ktorí sa neštítali ani najhnusnejšej krádeže. A Abrek bol teda z nich. Donášal im ukradnuté veci a predával im ich vo Veži smrti, ktorá bola tak dobre skrytá očiam zvedavcov.

»Počuj, šuhajko,« povedal druhý Tatár so šedivou bradou, »dávam ti ešte čas do zajtra. Ak zajtra nedoveď koňa, daj si dobrý pozor!... Gori je nie v Mohamedovom raji, tu ťa iste nájde môj kindžal.«

»Počúvaj, ty fuzáň: Slovo pravoverného platí práve tak ako zákon Alahov. Nevyhrážaj sa mi. Moja kuša nikdy nechybí!«

Keď sa takto „zdvorilo“ poshovárali, pobrali sa preč.

Dvere vrzly. Lampáš zhasol. Pritisla som sa k stene, aby ma nezbadali. Keď odišli, šla som za nimi po krivých, točitých schodoch. Tri čierne postavy sa tíško kradly nádvorím pevnosti, ktoré bolo v tomto mŕtvom cárstve najpustejšie.

Dvaja horali zmizli v rumoch smerom k horám, tretí, v ktorom som ľahko poznala Abreka, zamieril k mostu.

Dohonila som ho až nad strminou, kam sa vydriapal ľahko ako mačka. Ani som si dobre nerozmyslela, čo robím a chytila som ho prudko za rukáv bešmetu.

»Abrek, viem všetko!« skríkla som.

Obzrel sa prudko a chytil rukoväť kindžalu. Potom ma poznal, spustil ruku a spýtal sa slabým hlasom:

»Čo si želá princezná?«

»Viem všetko!« opakovala som. »Počuješ, viem všetko! Bola som vo Veži smrti, videla som všetky ukradnuté veci a počula som, ako si sľúbil, že im dovedieš otcovho koňa. Zajtra sa dozvie celý dom o všetkom. Tak isto, ako že sa volám Nina!«

Abrek pozrel na mňa zlostným pohľadom, plným bezmocného hnevu, ale ovládol sa a povedal čo najpokojenejšie:

»Dodnes sa nestalo, aby sa chlap a horal zľakol gruzínskeho dievčaťa!«

»Splním hrozbu! Zajtra všetko poviem otcovi!«

»Čo mu poviete?« spýtal sa bezočivo a hral sa so strapcami na bešmete.

»Všetko, čo som počula dnes vo veži a vtedy v horách, keď si sa jednal s dušmanmi.«

»Neuveria ti!« rozosmial sa. »Pani kňažná dobre pozná Abreka, vie, že je verným sluhom a nevydá ho polícii na hlúpe dievčenské reči!«

»Uvidíme!« povedala som smelo. Z tónu mojich slov poznal, že nežartujem, preto odrazu zmenil hlas a pokračoval úlisne:

»Princezná, prečo sa vadíš s Abrekom? Či si už zabudla, že sa Abrek stará o tvojho Bleska, že ňa má rád a že ňa učil džigitovku? A keby si vedela, o akých krásnych miestach viem v horách!... Ešte si tam nikdy nebola, je tam ako v raji...« Pri týchto slovách zamľaskal jazykom a oči mu zažiarily... »Sú tam krdle srniek a gazieli! To je krása! Tráva ako smaragd, striebro v potokoch a tury vybehnú často z hory!... A čo orlov lieta po výšavách!... Zajtra ta pôjdeme, chceš?«

»Nie, nie!« kričala som a zapchávala som si uši. »S tebou nepôjdem nikam! Si dušman, si zbojník... zajtra poviem všetko oteckovi.«

»Teda tak?« skríkol divo, »daj si teda pozor, princezná! S Abrekom nehodno žartovať! Abrek sa vie tak pomstiť, že sa hory zatrasú a rieky prestanú tiecť... Daj si pozor!« skríkol ešte raz a zmizol v húšfave.

Zastala som ako prikovaná a nevedela som, čo urobiť, ako sa rozhodnúť.

NINA — SVEDOK.

Zle som spala tej noci. Ráno ma zobudily zúfalé výkriky a akýsi zmätok v dome.

Otvorila som oči, ale som dlho nevedela, či spím, či bdiem, lebo som mala plnú hlavu včerašej hrôzy. Poplach v dome sa zväčšoval. Už som celkom dobre rozoznávala chrapľavý, prenikavý hlas starej kňaznej, akým hovorievala v najväčšom rozčúlení.

»Ach, ach!« kričala, »môj starý, drahý náhrdelník! Ukradli mi ho a mala som ho zamknutý — aj prstene, náušnice, všetko mi ukradli! Ešte včera som mala všetko v skrinke, pozerala som to s Rodamou... a teraz je všetko preč!«

Chytro som sa obliekla. Na chodbe som stretla otca.

»Krádež v dome! Aká hanba!« povedal a ani sa nepristavil pri mne. Vošiel do pracovne a kázal Michakovi, aby šiel do mesta oznámiť polícii, čo sa stalo.

Pribehla Rodama a padla otcovi k nohám.

»Knieža, milostivé knieža!« hovorila fikajúc a kŕčovite sa striasla. »Opatrovala som brilanty s tetou Annou... Teraz nás obvinia z krádeže a zavrú do väzenia... Knieža! Nikdy som nekradla, som nevinná... Volám za svedka svätú Ninu!...«

Nekradla! Bolo to vidieť z jej krásnych, poctivých a jasných detských očí. Krásna Rodama nemohla ukradnúť starej mamičkine brilanty!

Ani ona, ani Anna!

Ale, kto ich ukradol?

Abrek!

Áno, Abrek je zlodej! To je celkom isté! Veď som videla, že mal vo veži šnúru perál a drahokamov! Veď som bola pri tom, ako sa podle jednal!

Objala som chytró plačúcu Rodamu a kričala som:

»Utri si slzy! Viem, kto je zlodej a prezradím ho! Drahý otecko, zavolaj sem všetkých ľudí z domu. Pred všetkými ukážem zlodeja!«

»Čo hovoríš, Nina?« čudoval sa otec, že som taká rozčúlená.

Chcela som mu všetko povedať. Ale veľmi som sa ponáhľala, preto som hovorila len trhano a nesúvisle o Veži smrti, o zbojníkoch a drahokamoch. Vedela som, že ma nemôže dobre rozumieť.

»Choď Rodama a povedz všetkým v dome, aby prišli do veľkej izby!« kázal otec Rodame.

Keď odišla, zavrel za ňou dvere.

»Nuž teda, Nina, radosť moja, povedz mi teraz všetko pekne rad radom!«

Posadil si ma na lono ako za detských čias a chcel ma upokojiť. Za päť minút som mu vyrozprávala, čo som počula a videla.

»Nesnívalo sa ti to, Nina moja?«

»Nesnívalo, otecko! Ak mi neveríš, spýtaj sa Julka, tiež sa so mnou díval na svetielka... Aj som chcela, aby išiel so mnou.«

»Julko sa má veľmi zle. Ochorel, hádam z ľaku. Ale i keby bol zdravý, nespytoval by som sa ho... Verím svojej Nine, verím jej väčšmi ako komukoľvek inému.«

»Ďakujem ti, otecko!« odpovedala som mu a šla som s ním do veľkej izby.

Tam už čakali všetci sluhovia, okrem Michaka, ktorý odišiel do mesta. Pozrela som na Abreka. Bol bledší ako jeho biely bešmet.

»Abrek!« podišla som smelo k nemu! »Ty si ukradol starej mamičkine klenoty! Nebojím sa vyhrážania ani pomsty a opakujem, že si zlodej!«

»Princezná žartuje,« povedal s úsmevom a pomaličky ustupoval ku dverám.

Ale otec zbadal, čo zamýšľa, chytil ho za plecía a postavil si ho pred seba... Otcovi tvár horela... Z očí mu sršaly iskry. Nepoznávala som vždy pokojného a láskavého otecka... Bola práve jedna z tých zriedkavých chvíľ v jeho živote, keď ho hnev celkom premenil...

»Čuš!« zahrmel takým hlasom, že sa zdalo, ako by sa v dome boly pohly všetky múry. Všetci prítomní hľadeli v strachu na seba. »Čuš! ty nešťastník. Keď sa nepriзнаáš, len zväčšíš svoju vinu. Kam si podel kňaznine rodinné klenoty?«

»Neukradol som ich, knieža! Alah vie, že som nič neukradol!«

»Cigániš, Abrek,« pretrhla som ho. »Videla som vo veži, že si mal veľa drahokamov... Všetky si predal tým dvom dušmanom a tí ich odniesli do hôr.«

»Prezrad' mi hneď svojich spoločníkov a povedz mi, kam sa skryli?«

»Nemám spoločníkov, knieža... Princeznej sa hádam zle snívalo s Abrekom... Never dieťaťu, knieža...«

Po týchto slovách prešla už otecka trpezlivosť. Strhol so steny nagajku a švihol ňou Abreka. Ozval sa prenikavý výkrik a skôr, ako sa kto nazdal, zablyslo sa čosi v Abrekových rukách. Vrhol sa oproti otcovi s vytaseným kindžalom, ale ešte dosť zavčasu zadržaly ho od chrbta mocné Brahimove ruky.

»Pomaly, orlíček, ešte ti nedorástly krídla!« smial sa starý vojak, držiac Abrekovi obidve ruky za chrbtom.

Abrek sa triasol zlosťou, z očí mu sršaly blesky nenávisti a hnevu. Tvár mu veru neprikrášlil široký, tmavočervený pruh — stopa po nagajke.

Vtedy sa otvorily dvere a do izby vošli policajti s Michakom. Keď ich Abrek zočil, s celou silou sa vytrhol z mocných Brahimových rúk a v sekunde bol pri obloku. Vyskočil na oblok s kindžalom v zdvihnutej ruke, skríkol svoje obľúbené „ajda!“ a skočil s obloka do hĺbky, do vln spenenej Kury.

Bol to zúfalý smelý skok. Ešte dlho potom videla som v duchu mocnú, štíhlu postavu, ako stojí v obloku so zdvihnutým kindžalom v ruke, videla som divý, strašný pohľad štvaného zvieraťa, ktorým hľadel na nás a počula som posledné slová, plné nenávisti a zlosti: »Ešte sa stretneme — len potom poznáte Abreka!« Neviem, či toto vyhrážanie patrilo mne alebo otcovi, ktorý urazil slobodného syna hôr úderom nagajky. Akosi nevoľky sklopila som oči pod jeho pohľadom a srdce sa mi rozbúchalo zo zlej predtuchy a strachu.

»Ušiel, zbojník« — povedal otec, dívajúc sa z obloka.

»Mal si ho hneď prepichnúť kindžalom, generál,« poznamenal starý komisár, otcov dôverný priateľ.

»Škoda zbrane na takého zbojníka!« odpovedal otec, polámal nagajku, ktorou udrel Abreka a odhodil ju.

»Junák — dievča!« obrátil sa komisár ku mne. »Nemyslel som si, že ste taká smelá!«

Otec sa pozrel na mňa láskavo, potom ma s vážnou tvárou chytil za ruku a bozkal mi ju ako dospelej slečne.

Bola som očarená a šťastná.

Rozbehla som sa k Julkovi, oznámil mu, čo sa stalo. Ležal bledý a zoslabnutý v postieľke pod baldachýnom.

Keď som prišla, podal mi ruku. Oči sa mu leskly radosťou, keď mi povedal:

»Nina, ak má Pán Boh v nebi pri svojom tróne anjelov-bojovníkov, vy sa iste dostanete medzi nich.«

Ondro mu už všetko vyrozprával. Rada som počula lichotivé slová a hneď som mu odpustila nedávnu zbabelosť.

»Odíď, Ondro!« povedala som chlapcovi a vyrozprávala som potom Julkovi všetko, čo som prežila.

»Ste naozaj, hrdinka, Nina!« šepkal mi Julko. »Škoda, že ste nie chlapec!«

»To mi je jedno!« odpovedala som bez zlého úmyslu. »Veď aj medzi chlapcami sú takí bojkovia ako ty!«

Ale keď som videla, ako bolestne sa hádzal v poďuškách, ozdobených čipkami a kniežacími erbami, usilovala som sa ho uspokojiť:

»Veď ty si iste len preto bojazlivý, že si chorý, keď vyzdravieš, všetko bude inakšie!«

»Bude, Nina... bude, verte mi... nepohrdajte mnou. Keď narastiem, budem smelý, vyberiem sa do hôr, uvidíte, že nájdem Abreka a zastrelím ho strýčkovou puškou... Počkajte len...«

Potom dodal tichšie:

»Ani neviete, aký by som bol rád, keby som zasa mohol byť vaším pážatom!«

Videla som mu v očiach slzy. Úprimne som ho ľutovala a povedala som, zvýšiac slávnostne hlas:

»Princ Julko! Buď zasa pážatom svojej kráľovnej!«

Podala som mu ruku, bozkal ju a ja som vyšla z izby.

Prešli dni i týždne. Starej mamičkine brilianty sa nenašli, hoci vzbúrili celú gorskú políciu. Ani Abreka nenašli. Zmizol ako kameň, hodený do vody. Tajomné svetielka vo Veži smrti sa tiež už neukázaly.

DÉMON. PREKVAPENIE.

Nastal sparný a pyšný júl s vôňou dozrievajúcich plodov, s častými nočnými búrkami, osviežujúcimi vzduch, nabitý elektrinou.

Vo vinohradoch dozrievalo hrozno. Veľké bobule, plné smaragdovej šťavy, ligotaly sa na slnci a oslavovali nevyčerpatelnú plodivú silu prírody.

Blížil sa deň otcových narodenín, ktorý sme vždy oslavovali. Prišiel starý otec Mohamed, prišla Bela s mužom, dom bol plný veselých hlasov, piesní a smiechu. Len dvaja ľudia z celého domu sa neradovali s nami. Stará ma-mička, ktorá ešte vždy smútila za klenotmi a chorý Julko, ktorého choroba oslabovala nie po dňoch, ale po hodinách...

Dom ako by sa bol rozdelil na dvoje. Na smutnú polovicu v izbách starej kňaznej, ktorá čo chvíľa chodila pozeráť Julka, trápiť ho otázkami, nárekom a rôznymi liekmi — a na veselú polovicu, kde sa ozýval smiech, radostné výkriky a Beline piesne. Ja som držala s touto polovicou a láskavý Izrail sa tiež zabával s nami.

Často prichádzal k nám otec a napomínal Belu:

»Tichšie, tichšie, Bela — máme tu chorého!«

»Vyzdravie,« odpovedala mu Bela, »uvidíš, že skoro bude džigitom!«

Na otcove narodeniny sme s Belou vstaly včasráno a okrášlily sme dom vencami z gaštanových a lipových ratolestí, do ktorých sme vpletly červené a biele ruže.

»To je krása!« chválily sme si robotu, vyskakovali sme a ťapkaly rukami.

Na obed sme čakali hostí. Stará mamička mi povedala, aby som si obliekla biele, ľahučké šaty a pekne ma učesala.

Pozrela som sa do zrkadla. Zdalo sa mi, že sa v týchto bielych, priezračných šatách, s čiernymi, do tmavobelasa sa lesknúcimi vlasmi, veľmi ponášam na nebohú mamičku.

»Ninôčka, drahá, ako ti to svedčí!« hodila sa mi Bela okolo hrdla, keď som vyšla z izby. Potom mi dala do vrkoča ružu a povedala: »Takto budeš ešte krajšia!«

»Aká si už veľká, Nina moja! V zime sa musíš usilovne učiť. Veď máš už jedenásť rokov!« povedal mi otecko.

Povedala som mu, že už viem veľmi dobre po rusky a po francúzsky, že viem zemepis a dejepis, že je pani učiteľka so mnou spokojná, že sa teda nemusím s učením ponáhľať.

»Bela sa nikdy nič neučila a pozri, aká je šťastná,« zakončila som.

»Bela vyrástla v horách ako divoška a strávi tam celý život,« odpovedal otecko a rozhovoril sa naširoko, že mňa čaká pravdepodobne celkom inakší život, ako má Bela.

Sedeli sme na terase. Odrazu otec strmo vstal a hľadel na cestu. K domu sa blížil ľahký koč, v ktorom sedely dve dámy: jedna stará a druhá celkom mladá v bielych šatách, nežná osôbka, plavovlasá, so snivými očami, tenká v páse ako slamka. Ľahko soskočila s koča, zodvihla vlečku hodvábnej sukne a pristúpila k otcovi. Otec jej bozkal ruku a zakýval na mňa:

»To je moja dcéra Nina, baronesa,« predstavil ma.

Potom pomohol staršej dáme sísť s koča. Nevedela som, čo mám robiť. Obzrela som si teda obidve dámy so zvedavosťou malej divošky.

»Aké krásne dievčatko!« povedala mladá dáma v bielych šatách, zohla sa a bozkala ma na čelo.

Mala mäkké ružové pery a celá jej vzdušná postava dýchala nežnosťou a lahodnou vôňou.

»Spriatelíme sa, však?« prihovárala sa mi a usmievala sa.

»Ach, to je krásavica!« zvolala Bela, keď obidve dámy odišli s otcom do domu. »Tá je krajšia ako my obidve, však, Izrail?«

Ale Izrail to nepotvrdil. Veď preňho bola Bela najkrajšou na svete. Bela mu pohrozila prstom, ale už o chvíľku sme zasa lietali, kričali, radovali sa a spievali, ani sme nepomysleli na hostí.

Hoci otec už dvadsať rokov slúžil ruskému cárovi a čo aj sme mali celkom ruskú domácnosť, predsa pri rodinných slávnostiach sa zachovávaly staré gruzínske obyčaje. Ani dnes nesmel chýbiť obed pod šírým nebom s vyvoleným rečníkom, súdky vína, postavené do tône platánov, veselé prípitky, sazandar, džigitovka, strelba z pušiek a napokon národný tanec — lezginka, pri zvukoch čiungury. To všetko patrilo k rodinnej slávnosti. A tento raz mala byť slávnosť ešte veľkolepejšia ako inokedy. Otec čakal priateľov z pluku i s dámami. Mňa takáto slávnosť ani trošku netešila. Dlho ma Bela musela prehovárať, aby som šla k stolu, prikrytému v tône storočných líp a košatých platánov.

Hostia už sedeli za stolom. Vpravo od starej mamičky sedela stará dáma a pri nej baronesa, ku ktorej si sadol otec. Bela a Izrail mali oblečené národné kroje, bohato sa blyštiace zlatom a striebrom. Tento ich malebný kroj museli všetci obdivovať. Na starom otcovi bolo vidieť, aký je šťastný, keď mu každý obdivuje deti.

»Akí sú to krásni ľudia!« bolo počuť so všetkých strán výkriky obdivu po rusky, po gruzínsky i po tatársky.

Bela pokojne prijímala všetky chvály. Malá kňažná sa už celkom vžila do úlohy, ktorú jej všetci závideli.

Anna, Barbala a Rodama roznášaly jedlá. Michako, Ondro a Brahim podávali hosťom víno v pohároch. Michako aj teraz hneval starého musulmana, ktorému korán zakazoval víno.

Sedela som medzi Belou a mladým kozáckym dôstojníkom, ktorý nás pri obede zabával najsmiešnejšími príhodami. Ani sme sa neprestávali smiať.

Starý otec Mohamed zdvihol pohár, aby pripil otcovi a podľa starého gruzínskeho zvyku, vychvaľoval jeho dobré vlastnosti. Čo do sily srovnával ho s dagestanským orlom, čo do smelosti, s bojujúcim anjelom a čo do krásy s horským jeleňom — cárom hôr.

Otec a všetci ostatní pozorne počúvali skúseného starca, ktorý v dlhom živote poznal mnoho hrdinov.

Keď skončil, všetci otcovi pripili. Bola som v tej chvíli veľmi šťastná. Najradšej by som bola vyskočila, objímala a bozkávala starého otca Mohameda za to, že tak vychvaľoval dobrého, múdreho a odvážneho otecka!

Starý otec potom po každom jedle vstal s plným pohárom v ruke a chválil hosťa za hosťom. Bol pravoverným mohamedánom, teda nepil víno, ale vždy podal pohár niektorému vážnejšiemu hosťovi.

Prišiel rad i na mňa.

Starý otec vstal s plným pohárom, zahľadel sa na mňa láskavo a začal:

»Mnoho hviezd vychádza večer na Alahovom nebi, ale nemôžu sa porovnať so zlatým slncom. V dagestanských auloch žije mnoho krásnych černoookých dievčat, ale ich krása bledne, keď sa medzi nimi zjaví mladá Gruzínka.

Má oči ako žiarivé hviezdy, má líčka, ako pyšné ruže — jej vlasy sú — tmavá noc. Sláva dcére smelého kniežaťa! Sláva malej princeznej Nine, mojej vnučke!»

Dokončil. Sedela som ako očarená. Starý otecko hovoril o mne ako o dospelom dievčati! Veľmi som sa tešila. Keby tu nebolo hostí, vyskočila by som ako malý baranček a tak by som zavýskala, že by ma prísna stará mamička iste vyhnala od stola. Takto som len vážne vstala a rozvážne odpovedala rečníkovi:

»Ďakujem za dobré slová, starý otecko Mohamed.«

A všetci, otecko, priatelia a ostatní hostia sa vľúdne usmievali na mladé dievčatko, ktoré sa chcelo hrať na dospelú.

Po obede rozprával mladý dôstojník, pri ktorom som sedela, že prišiel na takom divom koni, ktorý nestrpí v sedle nikoho iného.

»To sú všetko hlúposti!« povedal otecko. »Vrelský, dovoľíš mi, aby som sa na ňom prešiel?«

»To by bolo bláznovstvo, knieža,« odpovedal dôstojník.

»Daj predviesť koňa!«

»Knieža Juraj, prečo chceš ísť bez príčiny o život?«

»Pán poručík, poslušnite predstaveného!« kázal otec naoko prísne.

»K službám, pán generál!« odpovedal Vrelský, zvrtol sa na päte vľavo a šiel splniť rozkaz.

Hostia obstali otecka. V pluku poznali Démona, Vrelského koňa a vedeli, že sa dosiaľ nikto iný neodvážil sadnúť si naňho. Baronesa prosebným pohľadom a tichými slovami prosila otecka, aby neodchádzal. Starý otec Mohamed, Bela a Izrail zasa horeli zvedavosťou, chceli byť svedkami smelého, zúfaleho činu.

Dvaja kozáci doviedli koňa. Vranec s chvejúcimi sa, červenými nozdrami, z ktorých ako by sršal oheň, s okrúhlymi očami, metajúcimi iskry, triasol sa od hlavy až k nohám. Pristalo mu meno — Démon.

Otecko pristúpil k nemu a chytil ho za uzdu. Démon sa ešte väčšmi striasol. Hľadel brnavými očami na smelca, ktorý sa mu postavil pred oči a díval sa uprene asi minútu. Potom dal otecko chytro nohu do strmeňa a vyskočil do sedla. Démon zaerdžal a vyhodil zadnými nohami. Kozáci pustili koňa a odbehli. Kôň ešte raz divo zaerdžal, vyskočil do výšky a hnal sa ozlomkrky dolu s kopca do údolia.

Ozvaly sa dva výkriky, môj a mladej baronesy.

»Nevráti sa už!« šepkala baronesa a sklonila hlavu na matkine prsia.

Ja som neplakala. Dívala som sa neprestajne za jazdcom, ako uháňal rovinou na divom koni, ale srdce mi strašne búchalo a bola som odrazu smutná.

»Svätá Nina, prečistá patrónka Gruzínska! Ochraňuj ho! Vráť mi ho živého a zdravého!« šepkala som zblednutými perami.

Všetci trpeli v neistote a v nemom očakávaní.

Napokon po dlhom, dlhom čakaní, zjavil sa v diaľke obláčik prachu... Blížil sa... už, už sme rozoznávali otcovu zlatom vyšívanú blúzu... Blížil sa pomalým cvalom a o chvíľku už stál pred domom. Bol bledý v tvári, ale veselý, hoci bolo na ňom vidieť ustatosť. Ale čo sa stalo s Démonom? Bol celý pokrytý bielou penou... Dýchal ťažko a nepravidelne... Vlhké oči, oči pyšného a neskroteného tátoša boli bez lesku a bez ohňa... Kôň bol skrotený...

»Sláva, sláva kniežaťu! Sláva ti, pane! Zdravstuj, aga!« volali ruskí aj gruzínski dôstojníci a priatelia z dagestanských hôr.

»Otecko!« mohla som vypovedať len toto jediné slovíčko.

Otecko ma jednou rukou objal a druhú podal baronese, ktorá ako by ožila pri jeho návrate.

Bola som hrdá sa smelého otecka!

Hneď nato sa z domu ozvaly zvuky čiungury, čo značilo, že sa začne lezginka a zahrála vojenská hudba, ktorá prišla do Gori na počesť veliteľa. Ostala som na balkóne s otcom a baronesou. Bola by som sa rada hodila oteckovi okolo hrdla a úprimne po detsky mu prejavila city, ktorými mi prekypovala duša. Ale otecko chytil baronesu podpazuchu a odišiel s ňou do domu.

»Princezná, prosím vás na prvú štvorylku,« začula som veselé slová Vrelského.

»Netancujem,« odpovedala som mu akási smutná.

»Veď sa knieža vrátil zdravý a ako vífaz... Prečo sa nechcete radovať? Bojíte sa starej mamičky?«

To bolo pre mňa primnoho. Ostro som mu pozrela do očí a povedala som príkro:

»Nebojím sa nikoho na svete, ale nechcem tancovať!«

Čudoval sa, že som mu dala košík, pokrčil plecami a odišiel k hosťom. Z dvorany bolo počuť hudbu. Videla som z kútika, ako sa tam mihajú široké červené rukávy bešmetov. Bela tancovala lezginku s kniežaťom Izrailom. Ostala som na balkóne a zahľadela som sa na kriky purpurových ruží, ktoré sa mi pri bledom mesačnom svetle zdaly celkom čiernymi.

Zrazu vrzly za mnou dvere, zazvonily ostrohy a začula som jemný šuchot šiat, ľahučký ako dych.

Na balkón prišla baronesa s otcom. Chcela som odísť, ale zvedavosť ma prikovala do kútika. Baronesa sa opierala o otcovo plece a dívala sa na oblohu. Zdala sa bledšia a vzdušnejšia v mesačnom svetle.

»Sverujete mi teda svoj osud, milá baronesa,« vravel otecko láskave. »Viem, že vám to nebude ľahké. Nina je ako divý kvietok. Ťažko sa vžije do nových pomerov. Ale vy si dobrotou a múdrosťou iste získate jej lásku a keď si Nina niekoho obľúbi, je verná a poddajná ako vosk. Je to dobré dievčatko. Má opravdivé, južné, zápalisté, ale zlaté srdiečko.«

»Prečo mi to rozprávate, knieža... Veď už ľúbim Ninu ako vlastnú.«

»Ďakujem vám, Líza. Viem, že si i Nina obľúbi novú mamičku.«

A videla som, ako sa pri týchto slovách sklonil k ruke baronesy.

»Ešte nevie o našej svadbe?« spýtala sa o chvíľku.

Nepočula som, čo otecko odpovedal, lebo mi v ušiach šumelo, hučalo, zvonilo a hlava sa mi chcela rozskočiť. Ani som nevedela, či od hudby a či sa mi to rozbúrená krv ženie do mozgu.

*

Musela som neprestajne na to myslieť: otecko sa mi žení, budem mať novú matku. A tá myšlienka sa mi zdala úžasnou, strašnou!...

»Nie! Nie! To neprežijem!« chcela som skríknuť. »Nechcem novú mamu... nechcem macochu!« Ale ovládala som sa aspoň kým boli na balkóne. Ale len čo sa dvere za nimi zavrely, rozbehla som sa cez dvor a po zadnom schodišti vybehla som do najvzdialenejšej izby. Zvuky hudby znely tam len slabo, záclonami prenikalo matné mesačné svetlo. Ľahla som si na pohovku, trepala som hlavou do

podušiek a kopala nohami do atlasového, válcovitého operadla. Zdalo sa mi, že sa stane čosi neslýchaného, že sa rozstúpia steny a zrúti povala... Nablízku som začula slabé zastenanie. Vyskočila som naľakaná... Zase... Ale nebolo to už stenanie, len slabý hlások, jemný ako by vetríček zavial:

»Nina!«

Bol to Julkov hlas. Ležal v susednej izbe. Čudné! Všetko trápenie kamsi zmizlo. Cítila som, že neďaleko, za tou stenou je väčšie utrpenie, väčšie muky ako som prežívala... Julko od tých čias ako ochorel, ešte vždy nevstával z postele. Ako mu muselo byť smutno, keď začul hudbu a veselú vravu hostí! Spomenula som si, že som mu sľúbila ovocie a cukrové od obeda... A celkom som na to zobudla...

Celá červená, a zahanbená išla som k nemu do izbičky.

Mesačné lúče lialy striebro na Julkovu plavovlasú hlavičku. Zdal sa bledší a menší v bielych poduškách v nočnej polotme.

»Je ti horšie, Julko?« spýtala som sa ho, blížiac sa k nemu na prstoch.

»Nie,« odpovedal, »ale chcel som vás vidieť.«

»Počkaj, sbehnem dolu a donesiem ti orechov a cukríkov.«

»Nie, Nina, nechcem cukríky... ale bol by som veľmi rád, keby ste mi doniesli kúsok mäsa.«

»Mäsa?« začudovala som sa.

»Áno a trochu polievky! Som veľmi hladný... od rána som nejedol.«

Srdce mi pukalo ľútosťou. Všetci na neho zabudli. Nešťastný Julko! Umiera hladom v nádhernej posteli, nad ktorou sa skvejú znaky jeho slávneho rodu.

So slzami v očiach bežala som dolu. Rozkázala som, aby mu doniesli obed. Keď som sa vrátila s Ondrom, ktorý niesol polievku a pečienku, bol Julko akýsi veľmi rozčúlený.

»Ondro,« povedal sluhovi, »môžeš ísť... Už nič nepotrebujem.«

Keď odišiel, chytil ma za ruku a povedal:

»Prosím vás, Nina, nepovedzte nikomu nič! Stará mamička by sa iste nahnevala na Annu a Rodamu a vyhodila by ich z domu.«

Julko takto hovoril? Ten Julko, ktorý neprestajne na mňa žaloval hneď otcovi, hneď starej mamičke? Aká zmena sa s ním stala!

»Čo sa s tebou robí, Julko? Prečo si taký dobrý?« spýtala som sa ho.

»Ach, neviem,« odpovedal tíško. »Chcem byť dobrý, chcem všetkých milovať a všetkým odpustiť... Keď som tu ležal hladný, bolo mi tak dobre, tak príjemne na duši. Cítil som, že trpím nevinne a dobre som sa pritom cítil. Chvíľkami sa mi zdalo, že počujem Datov hlas, že ma Dato chválil. A bol som šťastný, veľmi šťastný, Nina!«

»A ja som zasa nešťastná, strašne nešťastná, Julko!« vykrikla som zrazu a dala som sa do usedavého plaču ako dieťa. Slzy som si utierala rukami, potom som si položila hlavu na podušku k Julkovi a plakali sme spolu. S plačom som mu rozprávala, že sa otecko chce ženiť, že za celý svet nechcem macochu, že môžem milovať len jedinú, dobrú a krásnu mamičku. Počúval ma pozorne a hladkal ma tenkými prstami po vlasoch.

»Nina moja, nešťastná Nina! Keby si vedela ako ťa mám rád!«

Prvý raz mi tykal! Neboli to už páža a kráľovná, boly to dve detské dušičky, a každá z nich trpela inakšou bolesťou...

Keď som prestala plakať, pohladkal ma Julko po tvári a povedal prívetivo:

»Vidíš, už ti je lepšie. Odteraz ti budem tykať, lebo ťa mám rád ako Data a tomu som tiež tykal!«

»Tykaj mi teda,« dovolila som mu a dodala som s novým plačom »a miluj ma, lebo ma už nikto nemiluje!«

Shováral sa so mnou tak presvedčivo a smutne, že som sa nemohla zdržať, sklonila som sa súcitne k nemu, objala som ho a bozkala na líce.

Sedeli sme takto pritúlení, keď do izby vbehla zadychčaná Bela. Bola plná života a bujnej veselosti.

»Jedna lezginka, dve lezginky, tri lezginky a vždy len Bela a len Bela,« začala vravieť so smiechom, »nikto nechce tancovať... Poď ma vyslobodiť, dušička moja krásna!«

»Nie, nejdem!«

»Prečo nejdeš? Prečo? Už ťa všade hľadajú. Stará mamička ma sem poslala.«

»Povedz starej mamičke, že som si veľmi zamazala šaty, že nemôžem prísť dolu do dvorany... Povedz jej tak, moja holubička, Bela!«

Odišla práve taká veselá, ako bola prišla.

Bolesť sblízuje... Prvý raz som dala prednosť spoločnosti bratancovej pred spoločnosťou veselej, usmievavej Bely.

JULKOVA SMRŤ.

Julko umieral tíško, pomaličky, ako umierajú kvety a tuberkulózne deti. Bola som stále pri ňom. Stará mamička bola rada, že sme sa tak spriatelili a my sme sa zdôverovali so všetkými starosťami a túžbami, tešili sme sa, trpeli sme spolu. Biela dáma — baronesa Jelizaveta Vladimírovna Koringová — chodievala k nám často. Keď som v diaľke zbadala ľahký koč, taký celkom inakší ako nemotorné gorské vozíky, hneď som bežala k Julkovi a ponosovala som sa:

»Už je tu zas, už zas prišla!«

Tešil ma, ako mohol. Zabúdal, chudáčik, na svoje trápenie a bolesti a usiloval sa, aby uspokojil zlé srdce zdravého dievčaťa. A medzitým sa mu okolo očí ukazovali už tône blížiacej sa smrti. Vo vychudnutej bledej tvári oči sa zdaly väčšie a hlbšie ako predtým. Rozdával šaty a čipkové golieriky sluhom a na starej mamičkine otázky odpovedal:

»Včera večer bol tu Dato a sľúbil, že ešte raz príde. Pôjdeme spolu ta, kde chodia ľudia v bielych priezračných šatách... z ktorých sa šíri svetlo... Aj ja dostanem také šaty, ak budem štedrý a dobrý...«

Raz som tiež tak sedela pri ňom a shovárali sme sa ako obyčajne. Odrazu sa otvorily dvere a vošla baronesa.

»Kto je to?« spýtal sa naľakaný.

»Som Líza,« povedala veselo a láskavo. »Nezavadziam vám, Julko?«

Čušal... Obrátil sa a zavrel oči ako by spal.
Postála chvíľku, usmiala sa na mňa a — odišla.
»Odišla?« spýtal sa Julko.
»Áno. A ty si nespál, Julko?« začudovala som sa.
»Nie! Len som chcel, aby nám dala pokoj.«
»Ale... Julko, veď chceš byť dobrý.«
»Ach, Nina, pre ňu bývaš smutná a plakávaš... to jej predsa nemôžem odpustiť!«

Mala som plné oči slz. Čudovala som sa. Nečakala som od neho toľko oddanosti a lásky.

V ten večer sa prechádzal otec s baronesou v parku. Keď som ich zazrela, chcela som sa skryť, ale otecko ma už zbadal a zavolať ma:

»Ninôčka, prečo sa schovávaš? Jelizaveta Vladimírovna by sa chcela s tebou spriatelíť.«

»Celé dni som pri Julkovi, otecko!«

»To je pekné od teba... Chudáčik nebude už dlho medzi nami... Ale, keď odíde, nebudeš sama, neboj sa... Budeš mať novú mamičku...«

Nová matka! Teda je to už celkom isté!

»Ninôčka, budeme sa dobre znášať?« začula som láskavý hlas baronesy.

Čušala som a sklopila oči.

Bola som veľmi rada, že ma práve prišla Barbala volať k Julkovi.

*

V noci som nemohla spať. Dusilo ma čosi veľkého a ťažkého. Snívало sa mi, že v izbe poletuje akýsi ohromný vták s tvárou budúcej novej matky a že ma chce rozdrviť krídlami.

Prebudila som sa na svitaní. Bola som celá spotená akýmsi chladným potom. Cítila som v izbe ako by ľahký vánok a začula som Julkov hlas:

»Nina!«

»Hneď!« odpovedala som a bežala som k nemu.

Ležal horeznačky s otvorenými očami. Pri posteli chrápala Rodama.

»Volal si ma, Julko?« spýtala som sa ho a veľmi som bola prekvapená, keď povedal, že sa ani neozval.

»Veď som ťa počula!«

»Milá Nina, to bol hlas smrti,« pošepkal mi a rozplakal sa.

»Smrti?« opakovala som a striasla som sa.

»Áno, Nina... Keď si smrť prišla po Data, tiež ma zavolala... Veľmi som sa naľakal... Teraz umieram ja... Ach, aké je to strašné... aké strašné...!« plakal v postieľke.

»Julko,« chcela som ho uspokojiť, »keď mamička umierala, nebála sa smrti... videla, ako pre ňu prichodia anjeli... videla boží trón, serafínov okolo neho... Šla rada s anjelmi a neplakala... zaspala na streche... ak chceš, aj teba ta vynesiem, kde umierala mamička...« prišlo mi zrazu na um.

»Neunesieš ma, Nina!«

»Nemysli si, že som taká slabá! Pekne sa zakrútime, vynesiem ťa hore... tam sa ti bude ľahšie dýchať... uvidíš hory a Večernicu...«

»Hory a Večernicu... áno, áno... chcem vidieť hviezdy... Nina!...«

Bola som mocná ako štrnásťročný chlapec. Vzala som na ruky chorého, ľahučkého ako pierko a opatrne, aby som nezobudila Rodamu, vyšla som na dlhú chodbu a potom po točitých schodoch hore. Na streche som položila Julka na pohovku, na ktorej pred piatimi rokmi umrela mamička... Doniesla som mu podušky a burku a dobre som ho ukrútila.

»Tak mi je teraz dobre!« šepkal. »Ďakujem ti, milá Nina!«

V diaľke sa tmavely hory. Len Polárka žiarila nad nami. Počuli sme tichý šumot platánov a cítili sladkú vôňu ruží.

»Už sa nebojíš?« spýtala som sa Julka.

Obrátil ku mne zmenenú tvár... Predo mnou ležal celkom iný Julko... Kam sa podely maličké myšacie očká, pyšná, nafúkaná, nadutá tvár?... Vyzeral teraz ako belovlasý, dobrý anjelič... Hľadel na Polárku čudne rozžiarenými očami s rozšírenými zreničkami a šepkal tíško:

»Vidím ho... vidím Data...«

»Kde je?«

Ťažko zodvihol pravú ruku k nebu a povedal:

»Pri božom tróne... tam... medzi ostatnými anjelmi. Má zlaté krídla... ako tvoja mamička... Nina... Usmievajú sa... a volajú ma ta... Dusno mi je, Nina... zdvihni mi hlavu... ach... hádam už umieram...«

»Julko,« skríkla som, »zobudím otecka a starú mamičku...«

»Nie, nie,« zašepkal prefaknutý. »Neodíď odo mňa. Nechcem tu nikoho, len teba... Stará mamička sa hnevá, že sa vo mne sklamala... Myslela si, že budem zdravý a mocný... a ja... odchádzam do neba ako Dato... Som posledný z rodu kniežat... ogly Džamatovcov... Keď umrie strýčko Juraj, bude s nami koniec... Zabudne sa na náš slávny rod... na hrdinov, ktorí z neho vyšli...«

»Julko,« pretrhla som jeho tichučky slová, »predsa len zavolám starú mamičku, veď ňu má rada!«

»Nie, nemá ma rada... nikto ma nemá rád... všetkým som cudzí... nikto ma nepotrebuje a ja... ja tiež

nikoho nemám rád, Nina... len teba... svoju... kráľovnú...»

»Môj drahý Julko,« povedala som mu a skoro som sa rozplakala, »už si mi nie pážateľom, už sme priatelia. Bola som k tebe často zlá a nespravodlivá. Odpusť mi, Julko... odpusť mi...! Budem ťa mať radšej ako starého otecka, radšej ako Belu. Len ostaň živý a zdravý, milý Julko!«

»Nina! Ani nevieš... ako si ma potešila... Teraz mi je už celkom dobre... viem, že ma ktosi poľutuje... že za mnou zaplače... A kto?... Ty, moja sestra, moja priateľka, moja kráľovná!... Som šťastný... Ach, ako voňajú ruže... Už idú... Vidím Data, drží sa za ruky s anjelom... idú sem... ku mne... Anjel dvíha ruku... Volá ma... Už idem... Vidíš, Nina, čakajú ma... Ach, ako im žiaria biele šaty... Anjel sa ponáhľal... aj Dato... Idem s nimi... S Bohom, Nina... S Bohom, moja kráľovná...»

Hlas mu slabol... Ešte šepkal čosi, ale nič som už nepočula, len pery sa mu hýbaly... Potom zastenal chrapľavo... zavrel oči... ešte raz ich otvoril... Všetko stíchlo. Anjel odniesol Julkovu dušičku.

Nebála som sa. Tajomstvo smrti nebolo strašné. Cítila som skôr akýsi všetko odpúšťajúci, príjemný pocit pokory...

*

Julkova smrť neprekvapila nikoho. Keď som zakryla nebohému hlavu a sbehla dolu zobudiť otecka a starú mamičku, ostali celkom pokojní. Stará mamička síce chvíľku nariekala podľa gruzínskej obyčaje, ale bolo zrejmé, že nič pritom necíti. Hore, pri mŕtvom Julkovi ma začala hrešiť:

»Vedela som, že už dlho nebude medzi nami. Ale prečo si ho vyniesla na strechu? Tým si mu urýchlila smrť, bezcitné dievča!«

Prekvapeno som pozrela na ňu a povedala som:

»Julko umrel, lebo Pán Boh poslal po neho anjela. Boh vedel, kedy má Julko umrieť... Ja som nevinná. Však, otecko? Vždy vravíš, že nikto nevie dňa ani hodiny...«

Šedivý pop prišiel s posledným pomazaním. Položil mi ruku na hlavu o povedal:

»Dobre si to povedala, milé dieťa, len Pán Boh vládne nad životom a smrťou!«

Stará mamička ani nešípila, ako ťažko doľahly na mňa jej slová. Odišla.

»Báfuška,« spýtala som sa so slzami v očiach popa, ktorý snímал štólu s rakvi, »Julko sa dostane rovno do neba?«

»Už sa tam raduje. Jeho duša je už pred trónom Najvyššieho!«

»Príde každé dieťa, keď umrie, do neba?«

Zamyslel sa na chvíľku, potom sa zahľadel na mňa láskavo a povedal s presvedčením:

»Každé!«

»Ach, ako rada by som umrela!« myslela som si. »Nemusela by som žiť so starou mamičkou a s baronesou. To by bolo dobre!«

Baronesa prišla Julkovi na pohreb v hlbokom smútku. V čiernych šatách bola ešte bledšia a priesračnejšia.

Večer pred pohrebom šla som ešte k Julkovi. Ležal v izbe, obtiahnutej čiernym súknom. Dala som mu na vlasy veniec zo žltých azaliiek a magnólií a lúčila som sa s ním:

»S Bohom, Julko!... S Bohom, dobré kráľovnino pážatko... Si šťastný, lebo už nepočuješ od nikoho zlého slova a výčitiek... Keď mi bude veľmi zle, poprosím ťa o poslednú službu... pošepneš potom anjelovi smrti, aby si prišiel po mňa... Počuješ, Julko?«

Bozkala som ho.

Keď voz s pozlátenou truhlou zastal pri otvorenom hrobe, začala stará mamička zasa nariekať ako obyčajná Gruzínka:

»Posledné dieťa... Ach, posledný princ... Beda nám! Beda mne opustenej starkej, ktorá sa musí dívať, ako vymiera slávny rod...«

Kričala vždy väčšmi a väčšmi. Napokon jej musel otecko povedať:

»Prestaň už, mamička. Nariekaš, ako by si už aj mňa pochovávala. Ale ja žijem a ak Pán Boh dá, ešte uvidíš, ako rozkvitne náš rod...«

Večer po pohrebe vyhlásil otecko všetkým priateľom a hosťom vo veľkej dvorane:

»Pre smrť malého princa odkladáme svadbu o tri týždne.«

Skoro som zamdlela. Predsa teda budem mať macochu. Stará mamička prestala plakať a láskavo hľadela na tú, ktorá mala byť o tri týždne mladou kňaznou Džavachovou. Aj hostia sa na ňu príjemne usmievali.

Neviem ako som sa dostala zpoza stola a ako som odišla z dvorany. Spamätala som sa len v svojej izbičke, pred obrazom nebohej mamičky, ktorý visel nad postieľkou.

Tvár mi horela, oči som mala plné slz.

»Mamička drahá,« zahľadela som sa jej do milej tváre, »ty si bola a ostaneš mojou jedinou... nechcem inú

mamičku... a nebudem ju mať! Ak zlý osud rozhodne inakšie, ujdem odtiaľto, mamička moja! Ujdem do hôr k starému oteckovi a ku kňážnej Bele.»

Pri týchto slovách som tak nahlas nariekala, že ma počula Barbala a prišla pozrieť, čo sa so mnou robí.

»Barbala,« oslovila som ju, »buď mi svedkom, Barbala, že nechcem novú matku! Počuješ ma, dobrá, stará, Barbala?«

Porozumela mi.

»Nešťastná princezná!« šepkala mi, objala ma rukami a rozplakala sa.

Plakaly sme spolu... Neboly to slzy hnevu a urážky. Láska a dobrota starej Barbaly mi obmäkčily srdce... Ale v hlave dozrieval plán, ktorý sa tam pred chvíľkou zrodil.

ČARODEJNICA SÁRA.

Rozhodla som sa, že ujdem.

Premyslela som si už aj plán úteku. Nebolo mi ľahko ujsť. Poznal ma v Gori každý, každá Arménka, ba i posledné umazané Tatárčička... Mohli ma hneď prezradiť... Preto som musela byť opatrná.

Poznala som istého malého gruzínskeho sazandara Beka. Býval na predmestí za hôrskym trhoviskom. Povrávalo sa, že jeho matka, stará Sára, čaruje. Beka chodil v meste po dvoroch a parkoch, hral na volynku*) a spieval pritom... Bol asi tak veľký ako ja a zbožňoval strieborné abazy.***) Keď mu hodili oblokom peniaz, tak sa naň vrhol, ako by mu od neho závisel celý život... Mala som tri zlaté dukáty a rozhodla som sa, že si za ne kúpim od Beka volynku a ošúchané šaty... Preoblečiem sa za malého sazandara a ľahko sa dostanem do hôr, nikomu ani na um nepríde, že som to ja.

Večer pred dňom úteku dala som si osedlať Bleska a vybrala som sa do mesta.

Jazdila som pomaly, krokom. Mládež na uliciach sa čudovala, lebo bola navyknutá na moju rýchlu, bláznivú jazdu. Smutne som sa dívala na mesto, s akýmsi zármutkom som pozorovala v diaľke zrúcaniny a smaragdové údolie... Na trhu už bolo ticho... Slnce sa klonilo k západu.

*) Volynka = hudobný nástroj.

**) Abaz = dve kopejky.

Tučné Arménky sedely pred obchodmi, hrýzly tekvicové jadierka, klebetily a ohováraly kdekoho.

Pozdravil sa mi Peržan, obchodník s látkami a pochválil mi koňa. Dobre sa poznal s otcom.

»Sarém,« oslovila som ho, »nevieš, kadiaľ sa ide k starej Säre?«

»Ta nemôžeš ísť na koni. Musíš prejsť popri mnohých krámoch a potom za rohom vľavo býva Sára,« vysvetlil mi, šibalsky zažmurkal očima a dodal:

»Chceš si dať od starej Sary veštiť?«

Poďakovala som sa mu, soskočila som s koňa a poprosila som ho, aby mi ho podržal, kým sa vrátim. Vtom sa pred nami zjavil Beko. Niesol volynku a prespevoval si.

»Beko!« zavolala som ho. »Počkaj ma . . . idem k vám.«

Prišiel ku mne prekvapený a spýtal sa so strachom:

»Čo si želá jasná princezná?«

»Chcem ťa o niečo poprosiť,« šepkala som mu, aby nás Peržan nepočul a nahlas som dodala: »Dovedť ma k mamičke, chcem si dať od nej veštiť.«

Šla som s ním a povedala som mu cestou, čo chcem. Keď som spomenula tri dukáty, zaiskrilo sa mu v očiach a celá tvár sa mu vyjasnila.

»A načo potrebuje princezná roztrhané šaty?« spýtal sa, šibalsky prižmúriac oči.

»Pozri, Beko,« cigánila som, »u nás bude slávnosť — otcova svadba — chcem sa obliecť za sazandra a zaspievať novej mamičke.«

»Ale veď nevieš hrať na volynke,« zasmial sa Beko.

»Nebudem hrať . . . Poviem, že je volynka polámaná, nechám si ju na chrbte a budem len spievať . . .«

»Teda poďme. Dovediem ťa k matke. Iste mi dovoľí predať šaty.«

»Myslíš?« spýtala som sa nespelo.

»Viem to iste. Mám už veľmi roztrhané šaty... záplata na záplate. Aj volynka je stará — bezcenná. Ak slečna sľúbi tri dukáty...«

»Dám ti tri dukáty, Beko.«

»Tak mamička iste dovolí,« opakoval a dodal: »Už sme tu.«

Vedela som, že chudobní ľudia bývajú v pivniciach a všelijakých úbohých bytoch a jednako ma prekvapilo, čo som videla.

Potulný sazandar je najchudobnejším človekom v Gruzínsku. A Beko ešte len začínal chodiť s volynkou. Býval s matkou v starej, rozpadnutej chatrči, pri starej kováčskej dielni, čiernej od dymu.

Otvorila som malé dvere a ocitla som sa vo tme.

»Mama,« zavolať Beko, »doviedol som jasnú slečnu, počuješ, mama?«

»Tu som, syn môj,« odpovedal zo vzdialeného kúta chrapľavý hlas.

»Máte tu tmu ako v hrobe... Nič nevidím,« povedala som nespoko.

Tu štrkla zápalka protivne zapáchajúc... Žltý ohníček sa mihal v kúte.

Bekovu matku volali čarodejnicou. Vôbec nevychádzala z chajdy, ako by sa bála slnečného svetla. Ale k nej často chodili ľudia z najchudobnejšej mestskej štvrte a dávali si od nej veštiť z karát, z kukuričných zŕn a z kávovej usadliny.

Vyzerala ako bláznivá, alebo sa len takou robila...

Striasla som sa, keď som videla chudú, shrbenú, ešte nie veľmi starú ženu v strakavých handrách, so šedivými vlasmi, ktoré vykukovali zpod šatky.

Chvíľami sa smiala bez príčiny a šomrala si čosi nerosozumiteľne.

»Zdrávstvuj, jasná princezná, Nina Džavachová!« zvolala.

»Kto ti povedal, že som to ja?« čudovala som sa, premáhajúc strach, ktorý sa ma zmocňoval pri pohľade na čarodejnicu.

»Ničoho niet na svete, o čom by Sára nevedela,« chichotala sa. »Sára vie všetko, i to, čo sa robí na tisíce vierst odtiaľto...«

»Mamička, princezná chce...« a chytro, skoro šeptom jej vyrozprával, načo som prišla.

Pozorne počúvala, dívala sa chvíľami uprene na mňa a odrazu skríkla:

»Tri dukáty! Veľkí duchovia tmy a svetla! Tri dukáty! Za deravé handry tri dukáty! Dobre som počula, Beko?«

»Dobre,« prisvedčil chlapec, »za šaty a za volynku.«

»Sláva duchom tmy a svetla! Teraz už stará Sára nemusí jesť len kukuricu!... Kúpi si na sviatky i mokku, pravú tureckú mokku, počuješ, Beko, kúpime si čiernu mokku a trochu tabaku!...«

Odrazu zvýskla a začala tancovať akýsi divý tanec po izbe.

»Voňavý tabak a mokka, pravá turecká mokka!« kričala vždy znovu a tancovala bez prestania ako bláznivá.

Triasla som sa strachom. Zuby mi drkotaly a nohy sa mi triasly.

»Beko,« povedala som, »tu máš tri dukáty a daj mi chytro šaty, ponáhľam sa...«

»Áno, syn môj, daj jej šaty, lebo sa ponáhľa... a vezmi si tri dukáty, počuješ, tri dukáty!« skríkla chrapľavým hlasom a zasipela ako had.

Bála som sa ešte väčšmi.

»Tu máš peniaze, Beko,« povedala som.

Vtom sa mojej podávanej ruky dotkly ostré nechty a dukáty mi zmizly z dlane.

Starká zasa tancovala po udupkanej, hlinastej dlážke s peniazmi v ruke.

Beko sa schoval v tmavom kúte a vyzliekol sa zo šiat, hádam z jediných, čo mal. Bolela ma hlava a všetko sa so mnou len tak krútilo z odporného zápachu v tomto brlohu a zo Sáriných bláznivých výkrikov... Keď mi Beko podal batôžtek so šatami a volynku, kývla som obidvom rukou a ponáhľala som sa ku dverám.

Troma skokmi ma starká predbehla a zastavila:

»Milá princezná,« oslovila ma, »krásna slečna, daj si od Sary veštiť budúcnosť. Dáš jej za to len jeden, jedinký ligotavý, maličký abaz... Len jeden abaz, urodzená slečna, aby som mala na fajocku...«

»Nemám už ani kopejky,« šepkala som, »dala som vám všetko, čo som mala.«

»Ale, ale, prečo taká krásna slečna cigáni?« chichotala sa čarodejnica. »Krásna princezná s diamantovými očami dá starej Sare bielučky abaz... a Sára jej zato povie všetko...«

»Ale...«

»Počúvaj dievča,« starká odrazu zmenila hlas a pri mihotavom svetle sviečky bolo vidieť, že sa jej zmenila aj tvár, ktorá bola teraz pokojná a stárnutá, ako tvár mŕtvoly... »Počúvaj dievča... čierne myšlienky poslal Šajtán — veľký duch temnoty — do tvojej hlavy... Tmavé sily... odháňajú jas... a svetlo z tvojich myšlienok... V duši je boj... Čierna moc zvíťazí... Vidím hory... čierna noc ich stráži... Sazandar putuje... smrť sa mu díva do očí... A doma biela holubička kradne čiernej orlici miesto v orlovom hniezde... Horský sokol chráni hynúcu... A vidím krv... mnoho krvi...

Aj biela holubica plače ... že sa nedostala orlovi do hniezda ... Cesta ... ďaleká cesta ... do chladného kraja ... Čiernu orlicu chytia ... zavrú do kletky ... Túži za horami, plače ... Ona ...»

Starká nedokončila. Padla v kŕčovitom záchvate na zem a strašne kričala.

Chytro som vybehla von ... Oddýchla som si na pometrí, keď som zasa uvidela nebo a Gori ...

»Čo ti tá stará nacigánila?« spýtal sa Sarém, keď mi držal strmene. »Veď si bledá ako stena!«

»Ach, Sarém, to je strašné ... Musíte jej pomôcť, zomiera!«

»Vyzdravie, čarodejnice neumierajú,« smial sa neľútostne. »Tá bude ešte dlho klamať ľudí a okrádať ich o peniaze! ... Šťastnú cestu, princezná, pozdrav generála,« zavolať za mnou s úsmevom a odišiel ku skliepku.

Ešte nikdy som nebola taká zlá na Bleska, ešte nikdy som mu tak nešľahala malou nagajkou boky ako v ten večer. Verný kôň ma rozumel, odpustil mi to a uháňal s vetrom o závod. V hlave sa mi plietly úryvky zo slov, čo navravela Sára, ale nemohla som sa zbaviť ťažkého dojmu ... O chvíľu som už bola doma.

ÚTEK.

Už celé tri týždne som myslela na útek. Nikto v dome ani nešípil, čo zamýšľam. Usilovne som sa chystala. Do malého batôžka som si zakrútila trošku pečiva a potravín, ktoré ostávaly od obeda. Pod poduškou som mala malý kindžal, nabrúsený na kuchynskom brúse... Zašla som aj na cintorín rozlúčiť sa s mamičkiným a Julkovým hrobom.

Pustila som na slobodu Kazbeka, ktorému cez leto narástly krídla. Mladý orol sa s radosťou rozletel do hôr... Posledný čas som bola veľmi prítulná k starej mamičke, nechcela som, aby na mňa nerada spomínala. Aj k baronese som bývala prívetivá, aby sa otecko potešil. Barbala, Rodama, Ondro, Brahim, Michako a Anna ma chválili, aká som dobrá, lebo som bola k všetkým priateľská a milá. Len k oteckovi som sa nemohla pritúliť. Bála som sa ho objať, bála som sa mu zahľadiť do hrdých, krásnych očí, lebo som vedela, že by som už potom nemohla previesť plány a opustiť ho.

Prišiel deň úteku.

Ešte včera som posledný raz sedela na Bleskovi. Posledný raz som jazdila po známych miestach.

»Zajtra,« myslela som si ako v polosne, »zajtra už budem ďaleko a neuvidím ňu už, moje ružové, vonné Gori! Zajtra, keď príde do oteckovho domu šťastná mladucha, bude zlá, maličká Nina za horami, za dolami! Dobré sa maj, Gori, môj milý, utešený domov!«

Večer som sa vrátila veľmi neskoro. Otecko ma už čakal pri schodoch. Zdvihol ma so sedla, pritúlil na prsia a niesol ma domov.

»Prečo ideš, Nina, tak neskoro? Kde si bola, diefatko?« spytoval sa ma láskavo. »Čo ti je? Aká si bledá!«

»Nič, otecko, trochu dlhšie som jazdila,« cigánila som ho.

»To túlanie už raz musí prestať! Zakážem ti to! Musíš sa začať usilovne učiť!« povedala stará mamička prísne a ani len nepozrela na mňa.

»Veď už zajtra prestanem,« odpovedala som bezočivo, hľadiac na vráskavú, prísnu starú mamičku.

»Čo máš v tom batôžku, dieťa?« spýtal sa otecko a ukazoval na batôžtek, ktorý som schovávala.

Začervenala som sa ako rak a zasa som cigánila:

»Malé prekvapenie na zajtrajšiu svadbu, otecko!«

Chudáčik otecko! Keby vedel, aké prekvapenie mu Ninôčka prichystala! Ešte šťastie, že ľudia nevedia čítať v cudzích myšlienkach.

Láskavo pozrel na mňa a usmial sa.

Pila som posledný raz čaj v otcovskom dome. Zdal sa mi horký a nechutný. Večere a vína som sa ani nedotkla... Potom som sa vyhovorila, že ma bolí hlava a poprosila som, aby som smela odísť od stola.

»Čo sa dnes s tebou robí, Nina?« spýtal sa otecko a díval sa mi rovno do očí.

»Som veľmi ustatá, otecko a rozbolela ma hlava,« odpovedala som mu a musela som sa premáhať, aby som sa nerozplakala. Keď som odišla, vybehol otecko za mnou a maznal sa so mnou, ako robieval, keď som bola maličká.

»Môj zlatý otecko,« túlila som sa k nemu, »máš ma rád?«

»To je otázka!« zvolal otecko, »teba... či mám rád? Teba... svoju dcérku, svoju radosť? Ako sa to len môžeš spytovať, ty zlé dievčatko!«

»Plakal by si veľmi, otecko, keby som umrela ako mamička a Julko?«

»Čo to vravíš, dieťa!« skríkol a pritisol si ma na prsia, až som zafala zuby z bolesti... Videla som, akú má premenenú tvár a srdiečko mi pukalo žiaľom.

»Neboj sa, otecko, veď žijem... som tu, pri tebe a budem dobrá... Sadni si, otecko, sem ku mne, na postieľku a rozprávaj mi rozprávku o mesiaci... vieš tú, čo si mi rozprával, keď som bola maličká.«

»Oddýchni si, dieťaťko... lež tíško ako myška, budem ti rozprávať...«

Sadol si ku mne na posteľ, hral sa s dlhými, čiernymi vrkočmi, ktoré som zdedila po mamičke a začal mi rozprávať rozprávočku. Bola to známa, obyčajná rozprávočka, ale vždy som ju veľmi rada počúvala. Mesačný lúč rozprával, ako cestoval, ako nakukoval ľuďom do príbýtkov a čo tam všetko videl... Kukol do cárskeho paláca... do dedinskej chalúčky... do väzenia... do nemocnice... Rozprávočka ma vždy veľmi zaujímala, ale dnes som ju vôbec nechápala... Počúvala som len zvuk oteckových slov... a srdiečko ma bolelo, že už nikdy neuvidím jeho dobrú tvár s hrdými, krásnymi očami... Zavrela som oči a predstavovala som si otecka v duchu, aby som sa presvedčila, či si vyčarím jeho podobu, keď budem ďaleko.

»Spíš, dieťaťko?« spýtal sa tíško.

Keby som mu bola odpovedala, iste by som sa bola rozplakala. Tak ma táto otázka dojala. Čušala som teda.

Naklonil sa nado mnou a dotkol sa perami nežne a ľahko môjho čela.

»Spi, dieťaťko moje!« zašepkal.

Chcela som vyskočiť, chcela som ho objať, pritúliť si ho, bozkať ho tuho a vrelo a rozplakať sa mu na prsiach... Ale nepohla som sa...

»Zajtra bude svadba...« rozmýšľala som. »Biela holubička sa usadí v orlovom hniezde... malé orlíča sa už nezmesť do hniezda... Ach, mamička moja... vykonám svoj plán!«

Keď otecko po prstoch odišiel, zaborila som si tvár do podušiek a plakala som dlho, dlho a usedavo...

Ešte ani nesvitalo, už som vyšla z domu v šatách sa-zandara Beka, s volynkou na chrbte a s batôžkom v ruke. Vlasy mi dali mnoho roboty. Nemohla som ich skryť pod špinavú baranicu. Ostriať som sa nechcela, lebo vlasy sú najväčšou okrasou a pýchou gruzínskeho dievčaťa. V aule Bestudách by sa mi vysmiali, keby som k nim prišla ostrihaná. Bola som celá šťastná, keď sa mi podarilo popchať ich voľajako pod čiapku...

Vyšla som z domu a pustila som sa dolu strminou k rieke. Prešla som cez most a vydriapala som sa na druhú stranu. Videla som odtiaľto celé mesto... Videla som náš dom... záhradu... starý košatý gaštan pod otcovým oblokom, čo zasadil ešte prastarý otecko... Za jeho konármi spí otecko, taký milý... dobrý... Spí a nešípi, čo mu vyviedlo zlé dieťa...

Drahý otecko, odpustíš mi to niekedy, odpustíš svojej holubičke? Odpusť, drahý, zlatý otecko! Nemohla som si inakšie pomôcť... a ver mi, mám ňa nadovšetko rada... S Bohom, môj kraj, tiché, usmievavé Gruzínsko!... Idem si hľadať nový domov v nehostinných skalách a horách dagestanských... Dobré sa maj, moje tiché, vonné, ružové, rodné Gori!...

Ešte raz som pozrela ponad dolinu . . . a potom som sa ponáhľala do hôr.

Vyšlo slnko. Jeho zlaté lúče sa dotýkaly horských hrebeňov, husto zarastených plazivou vínnou révou . . . Šla som ďalej a ďalej údolím Kury. Ledva som sa mohla rozpamätať na cestu, ktorou sme šli do Dagestanu pred desiatimi dňami. Ale skoro som opustila cestu, lebo by mi to mohlo byť nebezpečné. Vedela som, že široko-ďaleko poznajú ľudia bohatého kniežaťa Džavacha a jeho černo-okú dcéru. Bol by ma ľahko mohol niekto poznať a prezradiť. Preto som sa driapala po úzkom chodníčku, po medzi krovie a húšľavy, ale nechcela som sa veľmi vzdialiť od cesty.

Chvíľami som začula zvuk zvoncov a konský dupot. Potom bolo zasa dlho ticho. Možno, že som už zabľúdila. Hladná som bola a nohy ma strašne bolely, veď neboly zvyknuté na takú dlhú chôdzu.

»Ostanem tu do večera a potom pôjdem do aula a poprosím o nocľah,« rozhodla som sa okolo obeda. Sadla som si a s chuťou som sa pustila do zásob. Najedla som sa, ale bola som veľmi smädná.

»Musí tu byť blízko voda,« pomyslela som si, lebo som počula neďaleko zurčanie potoka alebo riečky. Prešla som cez húšľavu a videla som vysoké bralo a pod ním studničku. Pri nej naberalo vodu dievča krásnej postavy, v belasom bešmete, s bielou šatkou, prehodenou cez čierne vrkoče. Načieralo do hlineného krčaha. Obzrelo sa a zvolalo, keď ma zazrelo:

»Ach, aký chutný sazandar! Odkiaľ si?«

»Z Cylkan,« zacigánila som smelo.

»A kam ideš?«

»Kam ma oči zavedú a pesničky zanesú. Dáš sa mi napiť, krásne dievča?«

»Napi sa!« zasmiala sa. »Voda je nie moja, ale je božia... Ale ako môžeš blúdiť sám... taký maličký sazandar? Veď iste ešte nemáš ani dvanásť rokov.«

»Už mám štrnásť,« cigánila som ďalej a ani som sa len nezačervenala pritom.

»Iste ťa mamička nemá rada, keď ťa pustí takéhoto samého...«

»Mamička je už v zemi...« povedala som smutno. »Som sirota, nemám nikoho na svete.«

»Nešťastný, maličký sazandar! Ani ja nemám mamičku, ale mám otecka. Je Armén a má v aule duchan. Poznáš duchan Arménca Aršaka?... Poď so mnou, malý sazandar... ani neviem ako sa voláš... Dáme sa ti v duchane najesť. Zaspievaš nám za to! Kata má rada pesničky aj hostia v duchane ťa radi počujú a dajú ti ligotavé peniaze... Poď, milý sazandar!«

Noc v horách ma ani trošku nevábila a dievča malo taký milý hlas a tak priateľsky sa mi prihovárало, že som sa rozhodla ísť s ňou.

»Ako sa voláš, chlapček?« spýtala sa cestou.

»Beko!«

»Vieš veľa pesničiek, Beko?«

»Mnoho, Kata! Ale na nešťastie sa mi zlomila volynka, nemôžem sa sprevádzať, ale mám čistý a zvučný hlások a viem veľa pesničiek.«

»Už sme doma,« povedala nová známa, keď sme zazrely v doline duchan, z ktorého sa ozývala vrava a smiech.

»Otecko, vediem ti hosťa,« volala na tučného Arménca so zahnutým nosom a malými, živými očkami. Prišli sme do veľkej izby plnej tabakového dymu, zápachu z vína, ktoré tam držali v kožených mechoch a baraniny.

Aršak pozrel nepriateľsky na mňa a povedal drsne:

»Načo sem vodiš žobráka? Nemám tu nocľaháreň pre tulákov!«

»Otecko, to je sazandar,« zastala sa ma Kata. »Vie spievať...«

»Čo ma do tvojho sazandara a do jeho spevu!« odsekol jej a bol by ma iste vyhnal, keby ho hostia neboli prehovorili. Jeden si stal pred neho a povedal:

»Nechaj ho, nech nám zaspieva! Veď je taký maličký ako kuriatko... tichučký ako dievčatko.«

Len teraz som rozpoznala hostí v hustom dyme. Bolo ich niekoľko. Traja sa hrali v karty.

»Teda ostaň,« rozhodol krčmár »a zabávaj hostí!«

Vtedy prišla Kata a doniesla mi misku horúceho šašky. Od včerajška som nejedla nič teplého, preto mi veľmi pochutila masťná polievka z jahňaciny.

»A teraz spievaj, sazandar!« rozkázal Aršak, keď som vyprázdnila tanier.

Stala som si doprostred izby, dávala som sa na Katu a zaspievala som:

V horách skrýva sa duchan,
v ňom starý Aršak vládne.
Dcéra Kata ho teší,
Kata milá a dobrá.
Srdiečko má zo zlata,
očička — dva ohníčky.
Stretne žobráčika raz,
slovom, jedlom ho hostí.
Spevák jej ďakuje,
dobrého muža praje.
Šťastný, kto ju má v dome,
lebo poklad najväčší
celej zlatej Grúzie,
dobré srdce ženy je...

Ani neviem, ako sa mi v hlave zrodily tieto verše, ktoré som spievala na známy nápev. Hostia kývali spokojne hlavami, mrzutý Aršak sa zahľadel na červenujucu sa dcéru a Kata zvolala so smiechom:

»Teda taký šibal si ty, malý sazandar!«

Keď som videla, že sa im to páči, začala som im spievať pesničku o čiernej ruži, ktorú vietor zanesol do doliny, tú, ktorú som tak často počula od mamičky.

Ale dospievala som len do polovice... Pod oblokmí duchana zazvonily podkovy a ktosi švihol nagajkou...

»Prečo nespievaš, sazandar? To prišli len noví hostia,« upokojovali ma poslucháči. Krčmár vyšiel pred duchan. O chvíľu sa vrátil a kričal: »Ešte ju nenašli!«

»Koho?« skríkla som v rozčúlení.

»Ty to nevieš?« odpovedala Kata. »Istý generál a knieža z Gori vyslal kozákov hľadať dcéru... Stratila sa mu... Ešte celkom malé dievčatko... Boja sa, že sa utopila v Kure... Ani stopy po nej nieto... Nevidel si ju cestou, milý sazandar?«

»Nie, nevidel...« odpovedala som chvejúcim sa hlasom a pomyslela som si: »Nešťastný, dobrý otecko... Koľko strachu a bolesti musíš vytrpieť pre mňa!«

Pochopila som, že v duchane som nie istá pred našimi kozákmi, ktorí ta mohli prísť každú chvíľu. Preto som využila chvíľku, keď Kata s otcom vyprevádzali hostí, vyskočila som zadným oblokom a zmizla v temnote nastávajúcej noci.

NOC V HORÁCH.

Šla som, kam ma oči viedly, lebo nebo bolo zatiahnuté čiernymi oblakmi a nevidela som ani na krok. Povetrie bolo plné elektriny, bolo dusno, ťažko sa mi dýchalo, smäd-ná som bola a hlava sa mi krútila. Kráčala som a bála som sa vzdialených úderov hromu, ktoré opakovala horská ozvena. Búrka sa blížila. Každú chvíľu som čakala, že sa nebo otvorí a ožiari horských obrov, ktorí sa krčili k zemi, ako by sa tiež báli.

Už som nevládala ísť ďalej. Horský chodníček sa úžil a stúpал vždy vyššie a vyššie... Ľahko som mohla spad-núť do priepasti. Strašne som sa bála, hrdlo sa mi svieralo strachom, veď som bola samučičká sama so zamračenou prírodou, ktorá sa chvela pred búrkou.

Už prišla búrka... V čiernych oblakoch sa ukazovali zlaté hady, hromy trieskali a celé vodopády dažďa padaly na zem...

Prikrčila som sa k vyčnievajúcej skale a s hrôzou som sa dívala do tmavej noci... Odrazu som zazrela čosi, na čo nikdy nezabudnem. S neba sletela zlatá cikcakovitá strela a udrela do blízkeho braliska... Ohromný balvan sa od-trhol od skaly a so strašným hukotom letel dolu strminou. V tej chvíli som od strminy začula zúfalý výkrik... Aj ja som skríkla a zamdlela som.

Neviem, ako dlho trvalo, kým som sa spamätala. Ale keď som otvorila oči, bolo už po búrke. Ležala som pri vatre na rozprestretej burke... Okolo ohňa stáli a sedeli

horalí, ozbrojení kindžalmi a puškami a svetlo ohňa robilo z nich fantastické postavy. Bolo ich mnoho, hádam dvadsať. Bála som sa ich divých pohľadov a drsných slov.

»To sú horskí dušmani!« pomyslela som si a chladný pot som pocítila na čele.

Bála som sa pohnúť... Nech si radšej myslia, že som umrela... možno, že odídu... a dajú mi pokoj...

»Chlapec zabľúdil!« začula som hrubý hlas nad sebou a keď som otvorila oči, videla som mladého, mocného horala.

Mal oblečený prostý bešmet škoricovej farby a na ňom čiernu burku. Za opaskom mal kindžal so striebornou rukoviatkou a krásne, ťažké, smaltované pištole, ozdobené striebrom. Po boku sa mu kolísala krivá šabľa.

»Verím ti, že sa bojíš, že si myslíš, že ti dušička odletela,« vysmieval sa z môjho strachu a potom sa spýtal prísne:

»Kto si?«

»Som Beko, sazandar Beko... Šiel som z Civily a zabľúdil som v horách.«

»Máš peniaze?«

»Nie, pane... mám len dva groše, ktoré mi dali dobrí ľudia v duchane.«

»No, veľkým umelcom vari nebudeš, keď máš len dva groše!... Si Gruzíнец?«

»Som Alazanec.«

»Gruzínci sú široko-ďaleko známi leňoši a najmä Alazanci a Goričania... Majú slnca a dažďa dosť... dosť vína i kukurice... Všetkým mám pravdu?« obrátil sa k ostatným.

»Pravdu máš, aga!« prisviedčali mu.

»Našli sme ťa, chlapče, pod skalou... Čo máme s tebou robiť? Z tých otrhaných handár ťa predsa len nevyzlečieme... Daj sem dva groše a choď v čerty.«

Vyskočila som a dala som mu na dlaň peniaze. Chcela som sa zasa stratiť v tme, keď odrazu pricválal jazdec. Sedel na bielom, horskom koníkovi a druhého viedol za uzdu. Bol to vysoký vranec, ktorému len tak ihraly všetky žilky . . . Horal, s hlavou zakrútenou do čiernej burky, sišiel s koňa a priviazal ho k stromu. Vranca doviedol až k ohňu.

Bože môj! Veď to bol môj kôň, môj verný kôň! Dobre som ho poznala! Vykročila som k nemu a divo som skríkla:

»Blesk!«

Na môj zúfalý výkrik odpovedal mi dobrý kôň, môj verný sluha, dlhým a radostným erdžaním. Zabudla som na všetko, na dušmanov, na nebezpečenstvo, že sa prezradím, na všetko, čo sa so mnou dialo, zavesila som sa na koňovu krásnu hrivu, bozkávala som mu nozdry a múdre, brnavé oči a šepkala som ako opitá:

»Blesk môj drahý, môj milý, jediný Blesk!«

»Teda sme sa predsa len stretli!« zaznel chrapľavý hlas.

Pozrela som na jazdca, ktorý prišiel pred chvíľkou a skoro som zamdlela. Predo mnou stál Abrek! Burka mu spadla s hlavy . . . Oheň osvetľoval posmešne skrivenú tvár.

Díval sa na mňa mlčky, ako by sa tešil z môjho strachu. Potom sa zasmial tichým, radostným, veselým smiechom, ktorý mi ešte väčšmi trhal srdce.

»Čo je s tebou, Abrek?« spýtal sa mladý horal. »Si vari diablom posadlý?«

»Uhádol by si, aga, kto je tento sazandar?«

»Neviem veru. Myslíš si, že váš vodca a náčelník aga Bekir pozná všetkých tulákov v horách?« odpovedal hrdo.

»Teda počúvaj,« začal Abrek, s pohľadom upreným na mňa, »toto je nie tulák ani sazandar — je to dcéra môjho

nepriateľa, ruského generála, kniežata Džavachu-ogly-Džamatu.«

Nastalo trapné ticho, všetci hľadeli na Abreka a na mňa.

»Necigániš?« spýtal sa aga Bekir o chvíľku.

»Neveríš?« odpovedal Abrek s chechotom. Pristúpil ku mne a strhol mi čiapku s hlavy.

Čierne povolené vrkoče mi padly na chrbát a všetci dookola sa začali veselo a nahlas smiať.

»Pozrimeže holubička! Taký sazandar je to!« smiali sa dušmani a hľadeli na mňa s posmechom.

Abrek si stal pred mňa. V tvári sa mu zračila nadutosť a diabolská radosť.

»Princezná Nina, poznal som ňu... Povedz tomuto agovi, môjmu veliteľovi, že vravím pravdu...«

»Abrek vraví pravdu,« šepkala som ako vo sne, »som Nina Džavachová...«

»Tým lepšie pre nás!« zvolal aga Bekir. »Ak si dcérou ruského generála, dostaneme aspoň veľké výkupné...«

»Výkupné?« skríkol Abrek a z očí mu šľahaly blesky. »Nie veru! Ešte nevyrobili tých dukátov, za ktoré by som dal takúto korisť! Ja sa vyrovnám s princeznou...«

Potom sa obrátil ku mne a začal slávnostne:

»Pamätáš sa ešte, protivné dievča, ako si pre ligotavé črepy starej kňaznej zradilo verného priateľa? Pamätáš sa, ako si ma pred všetkými nazvala zlodejom? Vtedy som prisahal, že sa ti pomstím! Poznáš túto červenú jazvu na mojej tvári? Pamätáš sa?«

Čušala som. Bol strašný, keď takto zúril.

Potom som zašepkala, zakrývajúc si tvár rukami: »Bojím sa. Abrek, nedívaj sa tak na mňa! Bojím sa ňu!«

»Teraz sa bojíš!« skríkol zasa, »ale prezradíš a zahanbiš ma, to si sa nebála!... Povedal som vám všetkým, že sa ešte stretneme... Prišiel čas!«

»Daj jej pokoj, Abrek!« zamiešal sa celkom mladý horal, ktorý sa ponášal na Bekira. »Daj jej už pokoj. Veď sa len nechceš zapodievať s dieťaťom!«

»Čuš, Mahoma,« oboril sa Abrek naňho. »Čo ťa nepáli, nehas! Abrek je verný sluha agu Bekira... Donáša mu zlato, drahé látky a klenoty... Dnes mu doviedol koňa, ktorého chcel aga už dávno... A toto dievča by bolo Abreka skoro priviedlo do väzenia, pre ňu ho udreli nagajkou. A kto ho udrel? Úbohý Urus... Gruzínek... A dnes som mu ukradol koňa... Všetci hľadali stratenú princeznú... Neslávili svadbu... nepili víno... všetci sa rozutekali do hôr... Abrek sa vkradol do koniarne a vzal koňa... Len Ondro ma videl... Ale pomätený chlapec nikomu nič nepovie, a keby aj povedal, nikto mu neuverí... A Abrek je už ďaleko! Vezmi si koňa, aga Bekir a odmeň verného sluhu!«

»Ako sa ti mám odmeniť, Abrek?« spýtal sa vodca. »Dám ti peňazí, koľko len chceš!«

»Nechcem peniaze, aga! Ale daj mi toto dievča!«

Triasla som sa a nohy sa mi podlamovaly. Abrekova skrivená tvár neveštila nič dobrého... Mohol so mnou urobiť, čo by len chcel... mohol ma zabiť. Hory ochraňujú tajnosti dušmanov ako sviatosť...

Čakala som, čo odpovie Bekir. Stál s tvárou, obrátenou k ohňu a premýšľal. Hádam ho vábila nádej na bohaté výkupné, ktoré by bol vynútil od otca, ale zasa nechcel zrušiť slovo, ktoré dal Abrekovi pred všetkými zbojníkmi... Preto sa nemohol rozhodnúť.

»Braček,« zasa sa ozval mladý Mahoma, »braček môj, zastaň sa predsa slabého dieťaťa!«

Týmito slovami ma skoro zničil.

»Mahoma!« odpovedal prísne Bekir. »Korán zakazuje mladším poučovať starších. Si ešte len chlapec... Nevieš, že v Kabarde nezrušia dané slovo? A my sme obidvaja z Kabardy, Mahoma!«

Potom sa obrátil k môjmu nepriateľovi a rozhodol:

»Abrek, dievča je tvoje!«

»Charrabadža!«*) skríkol Abrek a ozvena niekoľko ráz opakovala v horách tento výkrik. »Veľký je Alah a Mohamed jeho prorok! Buď blahoslavený, aga Bekir, za múdre rozhodnutie!... Teraz už budem spokojný, keď sa pomstím. A gorské knieža oľutuje, že urazilo slobodného syna hôr!... Škoda, že ho neuvidím, keď zajtra nájde v parku dcérinu mŕtvolu! Charrabadža!«

Krv mi tuhla v žilách... Neviem, čo sa potom stalo... Len sa mi zdalo, že sa oheň z vatry strašne šíri a že v ňom mizne všetko, i ohromné vrchy, ba i nebo...

*

Keď som sa spamätala, bola tmavá noc. Čierne oblaky kryly oblohu. Oheň už zhasínal, len keď podul vetrík, rozžiarili sa ešte iskierky a osvetlily telá spiacich zbojníkov...

Ležala som na vlhkej zemi. Chcela som si zachrániť vlasy, ktoré mi padaly do očí... ale s hrôzou som spozorovala, že mám sviazané i ruky i nohy... Srdce mi svieral strach pred smrťou a ľútosť nad tým, čo som vykonala oteckovi.

»Zajtra nájde gorské knieža dcérinu mŕtvolu v parku!« neprestajne mi hučalo v ušiach. »Anjel smrti preletel okolo mňa, dotkol sa ma krídlom a zajtra ma odnesie na svojich perutiach do druhého sveta... Nešťastný otecko si

*) Charrabadža = výkrik radosti u niektorých kmeňov na Kaukaze.

vyplače oči do krvi... A na gorskom cintoríne pribudne hrobček...»

Nikdy sa mi nezdal život takým krásnym ako teraz. Veľmi som ľutovala, že som sa vlastnou vinou dostala do tohto nešťastia...

Posledné uhlíky zhasly... Začula som akýsi šramot a ľahké kroky...

»To je Abrek!« pomyslela som si v smrteľnom strachu. »Ide sa so mnou porátať!...«

A čudno! Teraz, keď som bola blízko smrti, nebála som sa jej už! Videla som umierať mamičku a Julka. Hrozné je len očakávanie smrti, ale potom je večný pokoj. Tak hovorieval starý otecko Mohamed, teraz mi prišli na um jeho slová...

Bola som prekvapená a čakala som... Blížil sa ku mne... Úzky strieborný pásik sa mihol tmou — ostrie kindžalu... A práve keď som čakala poslednú chvíľu, pocítila som, že mám ruky a nohy voľné, že ich už nerežú povrazy. Ktosi mocný ma zodvihol a odnášal...

A zase strach a zúfalstvo... nie už pred smrťou, ale z neistoty, čo sa teraz stane... Srdce mi búchalo... Nemohla som kričať... dusila som sa...

Tíško som zastenala... ale hneď mi čias ľahká ruka zakryla ústa a zachytila ďalšie zvuky... Celkom blízko zaerdžal kôň... Vtedy ma mocné ruky zodvihly a posadily na čosi tvrdého... Cítila som, že ma priväzujú k sedlu a že mi okrucujú opraty okolo zápästia, aby som nemohla spadnúť s koňa...

V tej chvíli vyšiel mesiac zpoza oblakov a osvietil človeka predo mnou... Bol to Mahoma... Sedela som na Bleskovi... Verný kôň tíško fučal, celý sa triasol nedočkavosťou a nabehnuté žily sa mu chvely.

ZASA DOMA.

Mesiac sa schovával za oblaky a zasa vychádzal... Blesk cválal medzi skalnými stenami, ktoré sa skláňali s obidvoch strán ako ohromné strašidlá. Bola som celkom otupelá, myšlienky nepracovali... Všetko mi bolo ľahostajné, srdce čušalo... Hlavu som oprela o koňovu hrivu a bola by som skoro zaspala, keby som odrazu nebola začula konský dupot za sebou...

»Chytajú ma! Abrek ma naháňa!« pomyslela som si a z celej sily som tisla koňove boky... Darmo... Prenasledovatelia sa blížili, počula som už erdžanie koní... Zažmúrila som oči... a odovzdala som sa osudu.

»Načo ma Mahoma oslobodil, keď o chvíľu už zas budem v Abrekových rukách? Neujdem smrti...«

Blesk cválal, ako len vládol a jednako ma nemohol zachrániť... Prvý prenasledovateľ mi už bol v päťách... Už ma doháňal a upreno sa na mňa díval. Chcel sa mi pozrieť do tváre. Zrazu skríkol:

»Matička drahá! Naša princezná! Stojte, veď sme vaši. Starý Michako vás nemohol poznať...«

Všetko sa predo mnou zahalilo do akejsi ružovej hmly. Smiala som sa a plakala ako bez smyslov... Horská ozvena mi odpovedala, ako by ma horskí duchovia Ťutovali...

Michako zastavil Bleska, odviazal ma a vzal do svojho sedla. Dohonilo nás niekoľko kozákov... Videla som ich natešené tváre v mesačnom svetle... Michako plakal ako

dieťa... Plakala som s ním. Potom ma premohly driemoty, pritúlila som sa k nemu a zaspala som.

*

Spala som nepokojne. Hlava mi horela. V driemotách som pozorovala, ako ideme vždy chytrejšie a chytrejšie a počula som zurčanie vody. »To je Kura,« šepkala som zo sna, »už skoro uvidím drahého otecka!«

Vydriapali sme sa do vrchu, potom sme sišli dolu a zasa hore a zasa dolu... Konečne zavrzgala brána, počula som ako hovorí mnoho ľudí odrazu... Čosi ostrého ma pichalo v očiach... Rozoznala som hlas starej Barbaly... Začula som rýchle kroky z aleje a hlas, plný rozčúlenia, neistoty a nádeje:

»Kde je? Žije?«

Namáhavo som otvorila oči. Rezalo ma svetlo pochodní. Ale poznala som ho. Vystrel ku mne ruky. Hodila som sa k nemu a pritísila som sa mu na prsia.

»Otecko!« mohla som vypovedať len to jediné slovíčko.

»Dieťa moje drahé!« zvolal. Bozkával ma a už ma aj niesol do domu, kropiac mi pritom tvár slzami.

Porozpínal ma a uložil do postele. Potom akosi násilne so zúfalým premáhaním prehovoril ku mne:

»Nina, sľúb mi, musíš mi sľúbiť, že to už nikdy neurobíš!«

Nemohla som pre slzy hneď odpovedať. O chvíľku som zašepkala:

»Nikdy, otecko, prisahám ti to... pri mamičkinej pamiatke ti to prisahám... Nikdy to už neurobím!«

Videl, že sa dívam na obraz drahej mamičky, ktorú sme obidvaja tak milovali... Tiež sa naň zahľadel, zdvihol ruku a povedal:

»A ja ti sľubujem, Nina, moja, že nikdy nebudeš mať druhú mamičku! Rozumieš ma, Nina moja?«

Áno, veľmi dobre som rozumela, akú obeť mi otecko prináša. Vedel teda, prečo som ušla!

»A teraz mi, Nina, všetko vyrozprávaj!«

Vyrozprávala som mu dopodrobna, čo som zažila. Oči sa mi rozhorely hnevom, keď som rozprávala, ako som sa stretla s Abrekom.

»Trest ho neminie!« povedal a láskavo ma objal, ako by ma bol chcel odmeniť za všetko strašné, čo som prežila.

»Ale Mahoma bol dobrý, otecko! Tomu musia všetko odpustiť, keď zbojníkov pochyťajú!«

»Postarám sa o to, dieťaťko! . . . Tvojho záchrancu prepustia! Ale teraz už zavri očká a spi . . .«

Ani výčitky! Ani slova o mukách, čo som mu zapríčinila! Milý, drahý otecko, ako ma máš rád! Čo všetko robíš pre svoju Ninu, pre to zlé a nevďačné dieťa! Ako napravím všetko, čím som ňu urazila a zarmútila?

Vrúčne som mu bozkávala ruky, ktorými ma hladkal po líčkach, zmáčaných detskými, sladkými slzami . . .

NA CESTU.

Dni sa chytro mínaly. Po návrate všetci boli ku mne milší ako predtým. Stará mamička ma už nikdy nehrešila, hoci sa mi od nej nedostalo priateľského pohľadu... Mrzelo ju, že sa otec neoženil a vinu dávala len mne... Aj sluhovia sa na mňa inakšie dívali... A otecko hovorieval so mnou vážne, nie už ako s dieťaťom, ale ako s dospelou slečnou.

A život sa mi zasa usmieval ako v rozprávke. Všetky mračná sa stratily s obzoru, udomácnilo sa u nás ničím nerušené šťastie.

Ale šťastie netrvá dlho. Život je nie rozprávka...

Raz sa otecko vrátil z tábora a už na prahu sa spytoval:

»Princezná je doma?«

»Tu som, drahý otecko!« zavolala som a objala som ho.

»Nina, musím sa s tebou shovárať!« povedal vážne.

Šli sme do pracovne. Sadla som si na pohovku ako dobre vychované dievčatko, položila ruky na kolená a počúvala som.

»Milé dieťa,« začal, »už máš jedenásť rokov. O päť rokov budeš dospelou slečnou, pôjdeš do spoločnosti. U nás sa nič nenaučíš. Jazdenie a džigitovku ovládaš už dokonale. Stará mamička sa nechce venovať tvojej výchove, pomýšľa na to, že sa vráti do Tiflisu, kde žila predtým... Ani vychovávateľka by si s tebou neporadila, lebo si inakšia ako ostatné dievčence... si ako divá srnka, ako horský kvietok! Poviem ti dušička moja, ako som si s te-

bou premyslel . . . Neboj sa, nie je to nič strašného. Pôjdeš do Petrohradu do ústavu, budeš tam mať mnoho priateľiek, vrstovníc, dievčat s rovnakými záujmami . . . Majiteľka ústavu, kňazná B . . ., je sestra môjho priateľa a stará známa . . . Obľúbi si ňu ako vlastnú . . . V zime budeš v Petrohrade a v lete sa vrátiš domov, na Kaukaz . . . Si spokojná? . . .«

Ako som nemala byť spokojná, keď teraz i najmenšia oteckova žiadosť mi bola rozkazom! Okrem toho aj som uznávala, že tak musí byť. Chcela som sa učiť . . . Cítila som, že viem toho ešte veľmi málo a dychtila som po vedomostiach.

»Áno, otecko,« odpovedala som smelo, »rada pôjdem! Len mi musíš často písať a každé leto prísť po mňa a vziať ma na Kaukaz!«

Vrúcne ma objal a sľúbil mi všetko.

V dome bolo plno práce s chystaním na cestu, hoci sme mali odísť len o štyri týždne. Barbala plakala. Michako hľadel na mňa s ľútosťou a starej mamičkini sluhovia súcitne kývali hlavami. Boli sme nerozluční s otcom. Jazdievali sme do hôr, tešili sme sa z krásnej prírody, chceli sme sa čím najviac užiť.

Dni letely ako víchor . . . Raz mi otecko doniesol novinu. V horách obkolesili bandu dušmanov a všetkých pochytali. Zavreli ich a onedlho bude súd.

»A čo sa stane s Mahomom?«

»Mahoma oslobodia. Dokážem, že je nevinný,« uspokojil ma otecko.

Sľub aj splnil. Všetkých odsúdili, len Mahoma oslobodili.

Deň pred naším odchodom do Petrohradu prišiel Mahoma k nám a chcel sa shovárať s otcom. Keď nás uvidel,

položil podľa tatárskeho zvyku jednu ruku na čelo, druhú na prsia a celkom bledý povedal tíško a úctivo:

»Aga, buď dobrý, vezmi si ma za sluhu. Budem ti verne slúžiť!«

»Mahoma, a nevrátiš sa do Kabardy?« začudoval sa otecko.

»Nie, aga. Odišiel som odtiaľ ako dieťa a pomáhal som bratovi... Alah vie, ako nerád som bol medzi tou bandou... ani jeden prst som si nepoškvrnil krvou... Ale do Kabardy sa nevrátim... Nemôžem... Veď len mňa oslobodili... ostatných pozatvárali... možno tam umrú... Doma by mi povedali: Prečo si nechránil brata?«

»Tvoj brat bol vodcom?«

»Áno, bol! Ale v Kabarde sa na to dívajú inakšie ako tu. Tam je zbojník hrdinom, pyšným džigitom... Boli všetci hrdí na brata... Mnou by pohrdali a odsúdili by ma...«

»Čo teda chceš, Mahoma? Poslal som ti za odmenu peniaze — vrátil si ich. Čo mám vykonať pre teba?«

»Chcem slúžiť tebe a ruskému cárovi,« povedal, hľadiac prosebne na otecka.

Otca dojala nezištnosť mladého Kabardínca, podal mu ruku a sľúbil, že mu všetko splní. Kým ho pridělili k pluku, ostal u nás a pomáhal Michakovi.

Prišiel deň odchodu. Koč stál pri schodoch. Barbala plakala v kuchyni. Otecko bol rozčúlený a čušal. Pobežala som po celom dome, po parku, sbežla dolu ku Kure, išla na cintorín odobrať sa od drahých hrobov a už aspoň desiaty raz som sa lúčila s Bleskom a hladkala mu ligoťavú sršť.

»Dobre sa maj, Blesk, priateľ môj drahý!«

»Dobre ho krm, Michako, aby bol v lete veselý a mal také boky...« ukázala som starému sluhovi.

»Spoločnite sa na mňa, matička naša. Budete spokojná!«

So starou mamičkou som sa veľmi zdvorilo rozlúčila. Ale Barbalu, Annu, Michaka, Rodamu a Brahima som tak úprimne vybozkávala, že ma až pery pálily.

»S Bohom, Mahoma, môj ochranca!«

»Alah fa ochraňuj, dobrá pani!«

Už sme sedeli na koči, keď sa za nami objavil oblak prachu. O chvíľku stála pri nás na koni baronesa v čiernom jazdeckom obleku, zahalená až po pás do bieleho závoja.

»Chcela som vás odprevadiť, Nina, a želať vám všetko najlepšie,« povedala zadychčaná od rýchleho jazdenia. Potom sa nahla ku mne, objala ma a šepkala mi smutne: »A chcela som vás poprosiť, aby ste sa na mňa nehnevali a verili, že som vám vždy bola úprimnou priateľkou!«

Po týchto slovách zmizla tak odrazu, ako sa zjavila. Z ďaleka sme ešte počuli:

»Šťastnú cestu, Nina! Do videnia!«

Koč sa pohol... Všetci kývali šatôčkami... Ktosi zaplakal, ktosi sa pozdravil Alahovým menom... Augustové ráno sa usmievalo milo a dôverne...

V povetrí som cítila vôňu zrelého ovocia...

Veľký odsek môjho života sa skončil... Začínal sa druhý. Bude lepší, či horší? — Neviem.

V KAMENNEJ KLIETKE. NEPRIATÉLIA.

Sľúbila som oteckovi, že budem dobrá a usilovná.

»Naozaj, Nina?«

»Ocigánila som ťa niekedy, otecko?«

»Verím ti, verím, holubička ... Už musím ísť ...«

»Už?«

Sedeli sme v krásne zariadenej prijímacej izbe súkromného ústavu s penzionátom, ktorý mal v Petrohrade najlepšiu povesť, veď jeho protektorom bol minister školstva. S nami sedela vysoká pani so šedivými vlasmi — majiteľka ústavu — ktorá vyzerala ako naozajstná kráľovná. Vedela som, že by mi otecko mal ešte všeličo povedať, ale nechcel pred cudzou dámou ukázať, akým zlatým, láskavým, dobrým a milým býval v Gori.

Obrátil sa teda k dáme a povedal: »Kňazná, sverím vám dcérku. Opakujem, má zápalistú ale priamu povahu. Je veľmi citlivá. Potrebuje bedlivý dozor. My na juhu sme celkom inakší ľudia ako vy severania.«

»Nebojte sa, knieža, dám pozor na váš milý kvietok,« odpovedala kňazná a láskavo ma pohladkala po tvári.

Otecko vstal, pripäl si šabľu a objal ma. Pritúlila som sa mu na prsia.

»Prídeš zajtra, otecko?«

»Prídem, duša moja ... ak kňazná dovolí.«

»Ach ... Knieža Džavacha mi je vždy vítaný.«

Otec sa ešte raz poklonil, bozkal ma, povedal: »Do viadenia!« a vyšiel z izby.

Dávala som sa za ním... Srdiečko mi tuho bilo... Vedela som, že príde zajtra, že príde pozajtre a každý deň, kým bude v Petrohrade, ale dnes som sa s ním prvý raz lúčila, prvý raz som ostala sama medzi cudzími ľuďmi, v cudzom prostredí...

Z Tiflisu sme šli do Petrohradu vlakom. Cesta ma veľmi nezaujímal.

Neprestajne som spomínala milé Gori, ktoré som opustila na tak dlho.

Pred Petrohradom ma prekvapilo sivé, nevŕúdne nebo, len slabučko osvetlené severným slnkom. Bolo tu celkom inakšie povetrie ako u nás, bez vône ruží a azaliiek, boly tu polosuché stromy a pusté polia so zažltnutou trávou...

Keď sme vystupovali na stanici, srdiečko mi tuho bilo. Šedivé nebo plakalo. Dážď bubnoval na strechách vysokých domov. Nepáčili sa mi ľudia v gumových kabátikoch s dáždňíkmi, lebo som bola zvyknutá na pestré kroje a živšie farby svojej domoviny.

Ubytovali sme sa v najlepšom hoteli. Ale ani zaspať som tam nemohla, hoci sme mali krásne zariadenú, pohodlnú izbu, lebo pod oblokmí neprestajne rachotily koče.

Bola som veľmi rada, keď ma na druhý deň podvečer otecko doviedol do nového domova a sveril vznešenej a láskavej kňažnej, lebo tam ma už netrápil neobvyklý ruch v uliciach. Otecko ma za to pochválil:

»Dobre, Nina! Vidím, že si rozumné dievčatko a že ti tu nebude smutno...

Každý, kto chce byť poriadným človekom, sa musí učiť! Sedem rokov v ústave prejde chytro, ani sa nenazdáš!«

Sedem rokov! Bože môj, sedem rokov!... Za sedem rokov mi narastú vrkoče až po zem... Blesk už bude sta-

rý a chuderka Barbala iste už celkom ošedivie...! Sedem rokov...!

»Poď, milé dieťa, soznámim ťa s priateľkami!« prerušila kňazná moje rozmýšľanie. »Uvidíš, ako je medzi nimi dobre a veselo a ako rada sa budeš s nimi učiť!«

Vyšly sme na dlhú chodbu. Plynové svetielka osvetľovali skoro biele mramorové steny, čistú parketovú dlážku a niekoľko dievčat v ústavných šatách, ktoré sa kňaznej nesmeli a úctivo pozdravily a ponáhľaly sa ďalej.

Po širokých, pokrovcami pokrytých schodoch sme vyšly do druhého poschodia, kde boli triedy. Kňazná otvorila dvere, na ktorých bola čierna tabuľka s bielym nápisom: „Prvá trieda“.

Bzučalo tam ako v úli. Ale len chvíľočku. Keď dievčatá, učiace sa úlohy, hovoriace a zabávajúce sa, zbadaly kňaznú, hneď zamĺkly. Vstaly, poklonily sa a bežaly k nám. Bola tam aj pani triednička, malá, tučná Nemka.

»Deti,« oslovila kňazná žiačky akosi slávnostne a potísla ma vopred, »doviedla som vám novú priateľku, princeznú Ninu Džavachovú. Majte sa rady. Prišla z ďalekého Kaukazu a smutno jej je za domovom. Potešte ju, aby sa medzi vami dobre cítila.«

Potom sa obrátila ku mne a povedala s povzbudzujúcim úsmevom:

»No vidíš, moja milá, koľko je tu veselých, malých detí. Aj tebe bude s nimi veselo!«

Prišla ku mne pani triednička a podala mi ruku:

»Dobrý večer, dieťa moje!« povedala.

Vlani som sa učila trochu po nemecky, rozumela som ju teda, ale všetko ma tak prekvapilo novotou a nevídanosťou, že som sa celkom bez záujmu dívala láskavo usmievajúcej Nemke do tváre.

Maman — tak volaly v ústave kňažnú — ešte raz pozrela na mňa a láskavo mi kývla rukou. Potom ma bozkala, spravila mi krížik na čelo a odišla, lebo vari nechcela byť pri prvom soznámení so žiačkami. Za ňou odišla aj triednička.

Zas nastal šumot, smiech, krik a zábava... Obkolesilo ma niekoľko dievčeniec, smialy sa a hovorily jedna cez druhú: »Ako sa voláš? Odkiaľ si? Čím sú tvoji rodičia?« Ktorási z nich, s veľmi šibalskými očami, vyškrabala sa na lavicu a kričala prenikavým hláskom:

»Nová! Nová! Nová!«

Inej sa zasa zapáčily moje vrkoče. Hneď ma začala za ne ťahať. Nechtiac som si sadla.

»Ako sa voláš?« priskočilo ku mne štíhle dievčatko s výraznou tvárou a kučeravými vlasmi, ktoré poletovaly okolo celej hlavy.

»Nina,« odpovedala som.

»Nina! Počuli ste? To je odpoveď! Nemáš priezvisko? Počúvajte, dievčence, volá sa Nina a učitelia ju budú volať slečna Nina... Ha, ha, ha!«

»Ha, ha, ha!« chichotaly sa ostatné.

Nevedela som, prečo im je smiešne, že sa volám Nina.

»No slečna Nina,« neprestávala chichotačka. »Kto je tvoj otec?«

»Otecko sa volá knieža Džavacha-ogly-Džamata a je generál, ktorého poznajú na celom Kaukaze,« povedala som s pýchou.

»Ako? Ako?«

»Knieža Džavacha-ogly-Džamata,« opakovala som, lebo som nespozorovala, že sa mi dievčatko vysmieva.

»Dratata-ogly-Džavama... Ach, to je krásne meno!« chichotala sa ešte vždy a tleskala rukami.

Ostatné sa chichotaly s ňou.

Krv sa mi hrpula do tváre... Čože... Posmievajú sa menu, ktoré uctievali na celom Kaukaze... menu slávnych kaukazských hrdinov? Menu, ktoré aj báfuška cár vyslovuje s uznaním. Menu môjho dobrého otecka! Zlosť vo mne zovrela. Hrdo som so vystrela a skríkla som rozpálená:

»Počúvajte, hlúpe dievčence! Vysmievate sa čomusi, čo vôbec nechápete... Ale, vravím vám, ak niektorá z vás skomolí náročky len písmenko v mojom mene, budem žalovať kňaznej.«

»Ach ty...« skríklo kučeravé dievčatko, »ty... ty žalobapáter!«

»Čo, čo?« spytovala som sa s hnevom. Nerozumela som to neznáme slovo, ale cítila som v ňom urážku.

»Žalobapáter!« pišťala druhá, za ňou tretia, štvrtá a obkolesily ma, hľadiac na mňa s nenávisťou a pohrdaním.

»Žalobapáter! Žalobapáter!... Udavačka! Udavačka! Žalobapáter!« kričaly všetky.

Stála som medzi nimi celkom nešťastná, energia zmizla. Čo som im urobila? spytovala som sa — čo? Prečo ma tak trápia a nedajú pokoja?

Niet medzi nimi ani jednej dobrej duše, čo by sa ma zastala?

Veru niet... Videla som okolo len nepriateľské pohľady a počula som len urážky, posmech a nenávisť...

Odrazu sa otvorily dvere a vošla pani triednička.

Zacengal zvonček, volal všetky k večernému čaju. Nastal šum a zmätok. Dievčatá si stávaly do dvojíc. Len ja som sa nepohla s miesta.

»Podľ sem, dieťa!« začula som Nemku.

»Tu máš družku. Pôjdete spolu!«

Postavila ma k veľkému dievčaťu, ktoré hľadelo na mňa nevlúdne zpod plavých obrv.

Šly sme ... Videla som, že sa dve a dve držia za ruky, priblížila som sa teda aj ja k susedke a podávala som jej ruku ... Odskočila, ako by som ju uštipla a povedala pichľavo:

»Buď taká dobrá a choď ďalej odo mňa ... Nerada žalobapátrov!«

Vedela som, že som si znepriatelila celú triedu a bolo mi smutno.

»Nová! Nová!« kričaly dievčence zo všetkých tried, keď sme sedely pri čaji. Všetky byly oblečené do zelenkavých šiat s bielymi zásterkami a bielymi rukávami, ktoré im ako balónky siahaly nad lakeť.

V jedálni — veľkej dlhej dvorane, do ktorej sa šlo po zadných schodoch — byly dva rady stolov so širokou uličkou pomedzi. Každéj dali šáločku brnavej tekutiny, ktorá sa ani trošku neponášala na čaj, a žemľu.

»Si Tatárka?« ozvalo sa oproti mne dievčatko, ktoré ma hnevalo od začiatku — volalo sa Belská — rozosmialo sa do servítky, ani nečakajúc, čo odpoviem.

Všetky sa rozosmialy a ona pokračovala: »Dievčence, nová je iste Tatárka a tatárske náboženstvo zakazuje jesť bravčovinu ... Teš sa, Ivanová, keď budeme mať rezne, Džavachová ti dá svoju porciu.«

Zasa sa všetky smialy. Ivanová, známy jedák, zdvihla hlavu, obrátila sa k Belskej a povedala:

»A ty sa budeš na mňa dívať a oblizneš sa!«

»A nič inšie ti už náboženstvo nezakazuje?« zamiešalo sa do rozhovoru pekné, maličké dievčatko, ktoré volaly Drobčekom. Veľmi sa ponášala na anjelika, lebo mala plavé kučeravé vlásky, aké maľujú anjlikom na obrázkoch.

»Vidíš, ja zasa rada koláče...«

A zasa smiech, urážlivý, trápny smiech. Rozhodla som sa, že budem čušať a že zajtra poprosím otecka, aby ma dal do iného ústavu.

Po dlhej večernej modlitbe šly sme do spálne v štvrtom poschodí.

Izba bola taká dlhá ako jedáleň so štyrmi radmi postelí, po osem v každom rade. Dva a dva rady postelí stály spolu. Medzi posteľami bolo miesto pre nočný stolík a stoličku na šaty. V spálni sa svietilo plynom. Slečna Heringová, naša triednička, mi ukázala postieľku. Všetko sa sprisahalo oproti mne! Musela som mať hlavu pri hlave zlého dievčatka s anjelskou tvárou a celkom pri mne spávala Belská, môj najväčší nepriateľ.

Čo som si mala počať? Odhodlala som sa trpieť a trpieť...

Okolo mňa bolo plno pohybu a šumu. Dievčence boli už v nočných šatách, v akýchsi krátkych spodných sukničkách a bielych kabátikoch. Na hlavách mali čepce, ktoré sa ponášaly na čipky našich gnómov v parku. Ich pekné tváre boli v nich staré a škaredé.

Išla som s ostatnými do umývárne. Tam bol ešte väčší hrmot. Po pás nahé dievčence sa umývaly a trely kefkami, až mali červené chrbty ako z ohňa.

»Dušička, nefrkaj!«

»Kyra Dergunová, požičaj mi kefkú!«

Kyra podávala mokrú kefkú a frkala ňou susedky po chrbtoch... Krik... výskanie... behanie. V kúte pri ohromnej skrini na bielizeň, kde vo vytiahnutej zásuvke spávala slúžka, stála Varja Čikuninová, vysoké dievča s vážnym pohľadom a česala si dlhé, ako hodváb jemné a husté vlasy.

Veľmi rada spievala, preto ju volaly Slávikom. Aj teraz si prespevovala.

Myslela som si, že dievča s takým príjemným hlasom a takými krásnymi očami nemôže byť zlé. Preto som smelo prišla k nemu a spýtala som sa:

»Neviete, prečo ma nemajú rady?«

Prestala spievať a pozrela na mňa prekvapeno.

Opakovala som otázku.

V tom priskočilo k nám maličké, červovlasé dievčatko s veľmi bielou tvárou. Volaly ju Červená, hoci sa volala Zápolská. Skríkla mi bezočivo do tváre:

»Preto, že si nám chcela žalovať a my nenávidíme žalobapátrov.«

»Ale prečo ma urážate? Princezná Džavachová nestrpí urážky!« povedala som hrdo.

»Ha, ha, ha!« rozosmiala sa Červená, »počúvajte, dievčence! Princezná Džavachová! Urodzená princezná! Viete, že u nich na Kaukaze sú len kniežatá? Kto má chalupu na spadnutie a v nej dvoch baranov, už je knieža!«

»Ticho buď, Zápolská, hanbi sa urážať priateľku,« okríkla ju slečna Heringová, ktorá práve vošla do umyvárne. Tlieskala rukami a volala: »Spať, deti, spať!«

Všetko sa hrnulo do spálne. V umyvárni som ostala len s Čikuninovou, ktorá sa najprv nesmelu poobzerala a keď videla, že sme samy, povedala mi:

»Nevšímajte si ich! Obyčajne každú novú musia takto potrápiť a nazlostiť.. Ale prestanú a vy privyknete...«

»Nikdy tu neprivykнем,« odpovedala som a ťažko som zdržiavala slzy, »zajtra poprosím otecka, aby ma dal do iného ústavu.«

»To by vám nepomohlo,« prerušila ma, zapletajúc si ťažký vrkoč. »Nič by vám to nepomohlo... V každom

ústave je to rovnaké... v druhom... v treťom... celkom to isté... Tu je aspoň mamička dobrá, ale, keby ste vedeli, ako je to inde... Nedávno mi písala sestra z N...ského penzionátu, akú tam majú stravu. Brr... strašnú!»

»Vaša Jasnosť,« prišla neočakávane Belská s ironickým úsmevom. »Vaša Jasnosť, Fraulein ma poslala, aby som pozvala Vašu Jasnosť do postele... Mám česť oznámiť to Vašej Jasnosti.« Hlboko sa poklonila a odbehla.

Začervenala som sa zo zlosti.

»Nič si z toho nerobte,« tíšila ma Čikuninová. »Už to voľajako pretrpte... o niekoľko dní sa presvedčia, aké boli hlúpe a prídu sa vám ospravedlniť. Ale čosi by som vám rada povedala, ak sa nenahneváte, že som taká úprimná?«

»Nie, nie!«

»Vidíte, správate sa, ako keby ste boli lepšia a urodzenejšia ako my... Ste z vysokého rodu... bohatá... váš otecko je generálom... V tom sa vám nikto z nás nevyrovná! Ale nesmiete to zdôrazňovať... viete... nesmiete sa tým chváliť.... Neviem vám to dobre povedať... Nechcela by som vás uraziť...«

»Nie, nie, naopak, len povedzte, rada vás počúvnem.«

»Preto sa na vás hnevajú, lebo sa nemôžu porovnať s vami... buďte k nim milšia...«

»Spať, deti, spať!« zasa zavolala Fraulein.

Keď som prišla do spálne, stiahli plynové lampy a celá dvorana bola v polotme. Všetko stíchlo... Chvilami bolo ešte počuť šuchot perín alebo ľahké odtískanie stoličky. Na niektorej posteli kľáčala dievčenská postavička, ukrútená až po pás do prikrývky a pobožne sa modlila so složenými rukami, hlboko sa klaňajúc. Triednička tíško prechodila uličkou medzi posteľami, potom nám povedala „dobrú noc“ a odišla do svojej izbičky pri spálni.

Len čo zavrela dvere, zdvihla sa Belská na posteli, oprela sa lakťom o podušky a zašepkala jasným hláskom:

»Ticho, dievčatá, aby dobre spala Jej Jasnosť, naša princezná!«

Všetky sa smialy do perín.

»Jej Jasnosť už zaspala!« šepkala zasa.

»Čuš už, Belská,« zapišťala červenovlasá Zápolská, »daj kňaznej pokoj, veď je Tatárka, musí sa pomodliť večerný namaz.*) Keď som bola v Mcchete...«

»Zápolská bola v Mcchete! V Mcchete, v starom hlavnom meste rodného Gruzínska, ktoré leží tak blízko Gori... Ona bola v Mcchete!...« zavíralo mi hlavou.

Ani som nepomyslela, čo robím, vyskočila som z postele a bosá, len v košieľke sadla som si na posteľ k Červenej a spytovala som sa hlasom, rozochveným a rozčúleným:

»Boli ste v Mcchete? Naozaj ste boli v Mcchete?«

V tej chvíli som už milovala dievčatko, od ktorého som dosiaľ počula len posmech a urážky. Veď bola v Mcchete, poznala moju vlasť, blankytné nebo, smaragdové doliny a nebotyčné vrchy, zahalené ružovou hmlou!

Ale Červená nepochopila moje oduševnenie.

»Dievčence!« skríkla a chichotala sa. »Jasná Tatárka sa zbláznila! Pomoc!«

Otvorily sa dvere a na prahu stála slečna Heringová.

»Kto to kričí, ty, Zápolská? Počkaj, zajtra ňa potrescem!«

Keď sa dvere za ňou zavrely, Červená zasa vystrčila líščiu hlavu zpod prikrývky, kam sa bola schovala a oborila sa na mňa:

*) Namaz = večerná modlitba mohamedánov na Kaukaze.

»A to všetko pre vás. Practe sa odtiaľto a dajte mi pokoj!«

MLčky som soskočila s postieľky. Hanbila som sa a bolelo ma, že som nemohla pred týmito zlými, neľútostnými dievčencami skryť radostné dojatie. Lahla som si, oči sa mi zalialy slzami a predou mnou mihaly sa vábivé obrazy...

Videla som Gori, náš dom s krásnou tónistou, vôňou dýchajúcou záhradou dookola, šumiacu Kuru s bielymi loďkami a rýchlymi parníkmi, videla som Barbalu, ktorá vždy voňala cestom a čerstvým maslom... krásnu Belu, starú mamičku, Brahima... Mahoma... otecka... A nad tým všetkým vznášal sa obraz najdrahšej mamičky, s hlbokými, smutnými očami, s čarovnými piesňami a s nevýslovnou dobrotou...

NA HODINÁCH.

Zobudilo ma zvonenie. Chytro som si sadla v postieľke a v polodriemote som hľadela na veselé i mrzuté tváre dievčat v smiešnych čepčekoch a nočných kabátikoch. Nevedela som v prvej chvíli, ako som sa dostala medzi ne a čo tu chcem.

»Vstávaj, Džavachová,« šepkala Čikuninová, idúc okolo mojej postele.

Obula som si pančuchy, obliekla sukničku a šla som sa za ostatnými umývať.

O ôsmej prišla do triedy chudá, ako palica vysoká Francúzka, slečna Arno.

Čikuninová mi poradila, aby som šla k nej a pozdravila sa jej.

»Dobrý deň, slečna,« povedala sucho, »dúfam, že u nás chytro privyknete a budete príkladnou žiačkou.«

Potom sa poobzerala po triede a spýtala sa:

»Kto je týždenníčka?«

Vstalo útlucké, malé dievčatko.

»To je naša najlepšia žiačka, Doda Murajevová,« upozornila ma Varja Čikuninová, ktorú som poprosila, aby si stala so mnou do radu.

S pobožnou úctou som pozrela na nepatrnú postavičku a závidela som jej.

Šly sme dve a dve do jedálne. Už sa na mňa dievčence

z vyšších tried nedívaly tak zvedavo. Cez noc som pre ne prestala byť zaujímavou.

Prvú hodinu sme mali náboženstvo. Už pri stole, keď som nasilu vypila riedky čaj bez vône a zjedla tvrdú žemľu, som sa dozvedela, že sa žiačky rady učia náboženstvo, lebo si ctia báfušku,*) ktorý je ku všetkým láskavý a otcovský. Zdalo sa mi, že ma dnes už prestanú urážať, keď zrazu červenovlasá Zápolská zakričala posmešne:

»Neponáhľaj sa, Džavachová! Báfuška nepustí na hodinu Tatárku a pre mullu ešte len napíšu, aby prišiel z Kaukazu učiť ťa korán!«

Všetky sa zasa rozosmiali, ale ja som sa rozpamätala na radu priateľky Čikuninovej a robila som sa, ako by som ich nevidela a nepočula a dívala som sa uprene do šaločky s čajom.

Báfuška bol celkom taký, ako som si ho predstavovala. Menší, šedivý, s bielou bradou, s otcovsky láskavou tvárou a priateľskými očami. Pomaly vošiel do triedy, tichúčko kázal týždenníčke, aby sa pomodlila, sadol si za stôl a založil si okuliare. Potom sa s úsmevom poobzeral po triede a keď ma zbadal v prvej lavici, povedal:

»Ach, vidím novú dcérku!«

Vstala som.

»Ako sa voláte, dieťaťko?« spýtal sa takým milým hlasom, že sa mi pri jeho zvuku radostne trepotalo srdiečko.

Chcela som povedať celé meno, ale spomenula som si, čo mi Čikuninová radila a odpovedala som:

»Nina Džavachová.«

»Princezná!« začula som posmešný hlások.

»Áno, áno... už dávno som počul to meno... aj čítal som o ňom... Kniežatá Džavachovci boli slávni hrdi-

*) Báfuška = pop, pravoslávny kňaz.

novia. Na Kaukaze ich každý pozná a ctí si ich . . . Vynikli v bitkách s horalmi . . . Knieža Michal Džavacha spravil ohromnú službu bielemu cárovi a bol pravou rukou hlavného veliteľa . . . Padol za vlasť na poli slávy. Boli ste príbuzní, dievčatko?»

»Knieža Michal bol môj starý otecko,« odpovedala som hrdo.

Cítila som, že sa mi líca a oči rozhorely z tohto nečakaného šťastia.

»Počujete?« chcela som povedať dievčencom, ktoré sedeli ticho ako pena.

»Počujete? Moji predkovia boli slávni hrdinovia, starý otecko padol v bitke za slobodu vlasti a vy zlé, protivné a opovážlivé dievčence chcete urážať urodzenú kaukazskú princeznú . . .«

Nechtiac som zodvihla hlavu a na perách sa mi zjavil pohrdavý úsmev.

Ale zahanbila som sa, keď som pozrela otcovi Filemonovi do čistých dobráckych očí.

»Nemáš práva pýšiť sa slávou svojich predkov!« čítala som v nich.

»Môžeš ty za to, že si sa narodila v takej slávnej rodine a nie v žobráckej chalupe?«

Báfuška iste šípil, čo sa vo mne deje a usmial sa na mňa láskavo.

»Poďte sem dievčatko, musíme sa soznámiť. Rozprávajte nám, čo viete o stvorení sveta . . .«

Išla som k stolíku. O stvorení sveta som už dávno rozprávala starej Barbale, vedela som o tom všetko. Báfuškovi sa iste zapáčilo, keď som rozprávala obrazne a výrazne, ako je zvykom na ďalekom východe. Páčilo sa to aj spolužiačkam. Videla som to na nich, hoci to nechcely

ukázať a nútily sa dívať sa na mňa nevlúdne a nepriateľsky.

»Dobre, milé dieťaťko, potešili ste nás!« pochválil ma báfuška.

Po mne vyvolal Dodu Muravjevovú, ktorá odpovedala pekne, srozumiteľne, nahlas a s dôrazom.

»Dobre, Duňa,« pochválil báfuška aj ju.

Akosi som jej závidela.

Potom báfuška vstal, ponaprával si kamžu, pristúpil k prvej lavici a položil na Drobčekove plavé vlásky veľkú bielu ruku.

»Prečo hladká to malé dievčaťko s anjelskou tvárou a zlým srdcom?« premýšľala som. »Keby vedel, ako sa mi vysmieva ako ma uráža!«

A báfuška začal rozprávať, plynne, príjemným hlasom ako závistiví bratia predali do otroctva tichého, skromného a pekného Jozefa. A všetky dievčence, bledé a ružové, chudé a tučné, zlé a dobré, s veľkým záujmom a so zatajeným dychom, s očami uprenými na kňaza, počúvaly dojaté.

Otec Filemon chodil pomedzi lavice a kládol veľkú ruku raz jednému, raz druhému dievčaťku na hlavu. Keď prišiel ku mne a zakryl mi čierne vrkoče širokým rukávom fialovej kamže, ťažko som sa zdržala, aby som sa nerozplakala radosťou a šťastím.

Bol to prvý prejav lásky v chladných ústavných stenách.

Druhú hodinu sme mali zemepis.

Malý, šedivý učiteľ Alexej Ivanovič bol veľmi prísny na svoju „stotinu“ ako nás volal zo žartu. Neprestajne žartoval, na každej žiačke našiel čosi smiešneho a všetky volal „vnučkami“.

»Hore, pôjdeme po Amure!«

Vyvolané dievča vedelo, čo chcel Alexej Ivanovič. Sme-
lo ukazovalo čiernym lineárom na roztrhanej, starej mape
a menovalo spevavým hlasom prítoky sibírskej veľrieky.
Nenávidel lenivosť.

»Sadni si a pleť pančuchy, Ruska bezhlavá, Vandalka
sprostá!« hromžil ako len vedel i pred pani triedničkou,
ba i pred kňažnou.

Aj mňa vyvolal.

»Á, á! Moja stotina sa rozmnožila. No tak povedz, čo
vieš!« zavolať ma.

Sibírske rieky, ktoré sa maly na ten deň naučiť, som
nevedela. Začala som teda ukazovať a menovať Kukazské
riecky a vrchy, najvyššie hory v nich, mestá v Kachetii
Imeretii, Gúrii a Alanázii. Ponáhľala som sa, aby som do
konca hodiny vyrozprávala všetko, čo som vedela. Vy-
počul ma do konca, len sa díval na mňa cez modré, okrúhle
okuliare.

»No, no, dosť si nám toho povedala, vnučka!« povedal
so smiechom, keď som prestala. »Potešila si nás, ďaku-
jeme ti, matička! A vy, čo tu sedíte a obyčajne na nič ne-
myslíte, počuly ste?« Obrátil sa k triede. »Všetky vás pred-
behne, nad všetky vynikne táto maličká, šikovní Gru-
zínka!«

»Tatárka je to, Alexej Ivanovič!« skríkla Belská piskľavým hlasom.

»A ty len kradneš Pánu Bohu čas! Nie je hanba byť
Tatárkou, keď sa tak zapáčilo Pánu Bohu, ale je hanba
byť lenivcom, neplniť si povinnosti, to je hanba pre celú
školu! Poď teraz ty a povedz nám, čo sme mali na dnes,
zabav nás trochu...«

Belská, ako obyčajne, nevedela nič a v notese pri jej
mene pribudla nová päťorka.

»A ešte s bodkou!« žartoval ešte vždy Alexej Ivanovič a spravil pri pätorke bodku.

Belská ma skoro prepichla očami, keď šla popri mne na miesto.

Zacengalo — koniec hodiny.

*

Po desaťminútovej prestávke prišiel do triedy starý Francúz Rotte, pohyblivý ako ortuť. Len čo si sadol za stôl, pošepala mi pani triednička, aby som si šla do šatne obliecť ústavné šaty.

»Murajevová,« pošepala vážnej Dode, »choďte s novou!« Poklonily sme sa učiteľovi a vyšly sme z triedy.

Sišly sme do prízemia, do polotmavej chodby, z ktorej sa šlo do šatne, pracovne a do izieb učiteliek hudby a ručných prác.

»Sem poďte!« povedala Doda úsečne a otvorila dvere.

Vošly sme do vidnej miestnosti, kde pracovalo asi dvadsať dievčat, v rovnakých pásikavých šatách.

»Avdofa Matviejovna,« oslovila Doda tučnú ženu s okuliarmi, »doviedla som novú žiačku, princeznú Džavachovú.«

Správkyňa šatne pozrela na mňa cez okuliare a čudne sa zasmiala.

»Ráčte ísť ďalej, Vaša Jasnosť,« povedala mi.

Jej úsmev a podlízavý tón mi bol nepríjemný. Pozrela som na Murajevovú, lebo som sa chcela presvedčiť, či sa mi nevysmieva. Ale mala pokojnú a vážnu tvár ako inokedy.

Zpočiatku mi bola veľmi nepohodlná a protivná hrubá bielizeň, škaredé topánky a natúžené zelenkavé šaty. Pelerínka mi utekala nabok, tkanicou zaviazané rukávy ma rezaly a sukne sa mi plietly popod nohy.

Keď som sa vracala zo šatne, videla som za sklenými dverami predsiene oteckovu vysokú, mohutnú postavu.

»Pozná otecko v týchto šatách svoju Ninu, či nepozná?« pomyslela som si a srdiečko mi prudko búchalo, keď som šla ku dverám. Ale otecko sa radostne usmieval. Otvoril široké sklené dvere, roztvoril náruče a volal veselo: »Nina!«

Pritúlila som sa mu na prsia. Vážna Doda sa pekne, podľa pravidiel poklonila a pomaly kráčala hore schodmi.

»Nuž, ako sa máš? Ako sa ti vodí?« spytoval sa otecko a hľadel pozorne a láskavo na mňa.

»Najprv mi povedz, otecko, ako si ma poznal? Ako si ma mohol poznať?« smiala som sa, hoci som mala plné oči slz.

»Zlá Nina! Ako si si len mohla pomyslieť, že si nepoznám dcérku?«

Naozaj, ako som si to mohla pomyslieť! Pritúlila som sa ešte tuhšie k oteckovi a chytro som mu vyrozprávala, aký je toto veľký ústav, koľko je tu dievčat, aký je báfuška dobrý, aká je pani riaditeľka láskavá a aký krásny, dojemný hlas má dobrá Varjuška Čikuninová.

Ani slovom som nespomenula, ako mi tu bolo smutno, ako ma trápily zlé spolužiačky a ako som sa rozhodla, že tu neostanem.

Veď som nemohla zarmútiť otecka, ktorého som nado všetko milovala.

A keď sa ma spýtal, ako sa mi v ústave páči, odpovedala som jasne a rozhodne:

»Páči sa mi tu, otecko!«

LÚČENIE. DIEVČENCE HĽADAJÚ KNIŽKU.

Ludka Marková, čiže Drobček, ako ju volaly v ústave, mala maličkú knižočku s bielymi, čistými stránkami. Keď sa na stránky dívala proti svetlu, videla rozmanité smiešne figúrky. Knižtičku si doniesla z Francúzska, kde bola v lete s rodičmi a často s pýchou ukazovala v triede túto zaujímavú hračku. Raz cez prestávku, keď sa v triede vetrало a my sme boli na chodbe, knižtička zmizla.

Drobček urobil veľký poplach. Ani som dobre nevedela, čo hľadá, lebo ma volal vrátny Peter:

»Ráčte ísť k oteckovi. Knieža čaká dolu.«

Bežala som ozlomkrky, skáčuc cez tri schody, do prijímacej izby.

Už som bola vyše týždňa v ústave a otecko bol ešte vždy v Petrohrade.

Dnes sa prišiel rozlúčiť, lebo večer mal odcestovať domov. Objal ma láskavo a shovárali sme sa tíško, ako by sme sa báli, aby nás nikto nepočul.

»Otecko, drahý otecko,« šepkala som a pritúlila som sa k nemu, »budem sa usilovne učiť, uvidíš, že budeš mať z dcérky radosť!«

»Dobre, dobre, dieťaťko, len sa priveľmi nenamáhaj... A v lete sa zasa sídeme... Čo odkážeš Bleskovi?« zasmial sa, ale mal plné oči slz.

Otecko, hrdina a vojak, ktorý kráčal smelo na čele pluku proti nepriateľom, plakal pri lúčení s dcérkou.

»Vezmi si, Nina,« povedal a podával mi malý, zlatý medailónik, »nos ho na pamiatku od otecka a mamičky!«

A kým som sa spamätala, pripäl mi ho na retiazku na hrdlo k obrázku svätej Niny. V medailónku bola miniatúrna mamičkina fotografia a môj obrázok v obleku malej džigitky. Otecko mal tento medailónik nadovšetko rád.

»Teda, dobre sa maj, milé dieťa!« povedal otecko a vrúcne ma objal.

Aj ja som ho objala na rozlúčku miesto poďakovania za medailónik.

»Povedz, otecko, Barbale, Michakovi a ... Bleskovi — áno, aj Bleskovi, on to iste porozumie — že ich mám rada, že ich milujem a nikdy na nich nezabudnem...« vravela som čudne rozčúlená.

Prišla posledná chvíľka lúčenia... Vtom som si spomenula na nešťastný útek z domu... Chcela som ešte raz počuť od otecka, že mi už všetko odpustil. Pošepla som mu to.

Bol už v čakárni a ja som ešte vždy stála, nemohla som vykročiť, ani sa pohnúť... Len keď som zazrela, že vrátnik nesie oteckov generálsky plášť, hodila som sa bez slova oteckovi do náručia s plnými očami slz...

Ako vo sne som cítila, že mi položil ruku na čelo, že ma bozkáva a žiaľ mi svieral hrdlo a prsia ako kliešťami...

»Do videnia, Ninôčka, do videnia, dieťaťko!«

Ešte raz ma bozkal a kráčal k východu. Videla som, ako sa oteckova vysoká postava vzdáva, ako sa ešte raz celý bledý obzerá, ako sa mu trasú pery a mlčky som natiahla za ním ruky. A keď sa za ním zavrela ťažká brána, pritisla som sa k vysokému stĺpu na chodbe, zakryla som si tvár zásterkou a dlho som usedavo plakala.

Keď som sa dobre vyplakala, vrátila som sa do triedy, kde ma prekvapilo neobyčajné divadlo.

Na tabuli visel malý, zlatý krížik — asi ho vzaly niektorému dievčatku s hrdla — žiačky stály v dlhom rade a chodily rad radom k tabuli a bozkávaly krížik.

»Počúvaj, Džavachová,« povedala mi Valja Lérová, pekné dievčatko s belasými očami, s bielou pleťou porcelánovej bábiky. »Drobčekovi sa stratila knižtička. Nevzala si ju von z triedy, teda ju musela vziať len niektorá spolužiačka. Je to hanba pre celú triedu! Medzi nami je zlodějka! To sa ešte nikdy nestalo! Táňa Pokrovská poradila, aby sme bozkávaly zlatý krížik, že tak nájdeme zlodějku. Svätá moc ju odtisne od krížika, alebo sa stane nejaký zázrak... Staň si do radu za Milku Korbinovú a bozkaj krížik...«

Ale ja som ešte vždy myslela na prijímaciu izbu, kde som sa lúčila s oteckom. Ešte mi znely v ušiach oteckove posledné slová a vôbec som nechápala, čo Lérová vraví. Ešte raz mi všetko zopakovala a len vtedy som pochopila, že sa stratila akási zábavka... že nás Drobček všetky podozrieva... že zázrak má objaviť zlodějku...

Skríkla som teda nahnevaná a urazená do hĺbky duše.

»Nevidela som knižku a nechcem si zahrávať s posvätnými predmetmi. Bolo by to rúhanie.

»Veď je celá trieda pritom!« začala Lérová obhajovať prijatý plán.

»Ja zato nemôžem, že je celá trieda hlúpa,« povedala som hrdo, »každý nech je zodpovedný za seba! Ja nebozkám krížik, lebo by bolo hriechom bozkávať krížik pre maličkosť... z detského nerozumu...«

Ešte som ani nedopovedala a už sa všetky daly do mňa, pišťaly, kričaly a blýskaly očima.

»Čože? Ona je proti nám? Proti nám všetkým, proti rozhodnutiu triedy? To je neslýchané!«

Pohrdavo som pokrčila plecami a odišla do kúta.

Dievčence sa dobre vyvravely, celkom ma odsúdily a zasa začaly bozkávať krížik. Valja Lérová bola akýmsi sudcom a dávala pozor, aby všetko išlo po poriadku. Keď už všetky bozkaly krížik, skríkla, obracajúc sa k triede:

»To je neslýchaná bezočivosť! Alebo zlodejka bozkala kríž, alebo...«

»A teraz všetky do lavíc!« pretrhla ju Belská, »otvorte zásuvky! Keď sa zlodejka nepriznala, musíme všetko poprezerať!«

Tridsať dievčeniec stálo pri svojich miestach a otváralo zásuvky.

Len ja som sa ani nehla.

»Džavachová, nepočula si,« kričala na mňa Zápolská. »Hneď otvor zásuvku!«

Všetka krv sa mi nahrnula do hlavy. Mám otvoriť lavicu, dovoliť, aby mi prezeraly veci, aby ma upodozrievaly, že som... strašné pomyslieť, nie vysloviť to slovo...

»Nie, nedovolím si prezerať lavicu!« skríkla som ostrým, mocným hlasom. Čudovala som sa, kde sa to vo mne vzalo.

»Čože?!« zvolala pekná Lérová so zlým úsmevom. »Aj teraz sa protivíš triede? Toto je predsa nie rúhanie!«

»Nie! Ale za celý svet si nedám prezerať veci!«

»Dievčence, počujete, čo si dovoľuje?« pišťal Drobček. »Čo s ňou spravíme?«

»Bez dlhých rečí otvoríme zásuvku my!« rozhodla červenovlasá Zápolská.

Dívala som sa na ne rozpálená hnevom. Nevidela som ani súcitnej tváre, ani priateľského pohľadu! A boly to predsa všetko mladé dievčatká, deti zo všetkých končín

širokého Ruska, ktoré sa pred mesiacom, možno, práve tak smutne lúčily so svojimi milými ako ja dnes s drahým oteckom! Ako mohli ich mäkké srdiečka za taký krátky čas tak zosurovieť?

Tam, v poslednej lavici sedí Varja Čikuninová. Dopisuje čosi usilovne do sošitu. Aj ona je proti mne? Nežná, láskavá Varja? V druhom kúte stojí Mila Korbinová, nepekné chorľavé dievčatko. Hľadá na mňa pokojnými, belasými očami... ale vidím v nich skôr výčitku ako súcit. Zdalo sa mi, že jej oči hovoria: »Prečo by si neotvorila lavicu a nedokázala im, že si nevinná?« Ale moje žiariace oči hľadia uprene na ne a hneď jej odpovedajú: »Nie, nie, nikdy! Za celý svet nedovolím, aby mi prezeraly lavicu!«

»Belská!« ozvala sa Červená, »choď a otvor jej zásuvku!«

»Len sa opováž!«

Už som aj stála pri svojej lavici, sadla som si na ňu, aby ju ničia ruka nemohla otvoriť.

Zo skupiny dievčat vystúpila Belská, moja najväčšia nepriateľka.

»Počuj Džavachová,« začala tíško, chlácholivo, »prečo nechceš dovoliť, aby sme ti prezrely lavicu? Veď aj Doda, Korbinová, Lérová, Pokrovská — všetky najlepšie žiačky, chlúby triedy, ktoré sú zapísané v zlatej knihe — daly si dobrovoľne poprezerat veci. Keď si ony daly, prečo ty...«

»Belská,« prerušila som ju, »keď ide o česť, tu niečo prvých a posledných žiačok... Si hlúpa, ak to nerozumieš... Princezná Džavachová nikdy nedovolí, aby ju upodozrievali...«

»Ale ak princezná Džavachová hneď neotvorí zásuvku, vieme, že nikto iný neukradol knižku, len ona!« ozval sa ostrý, neprijemný hlas a zlé oči z anjelskej tváričky premeriavaly si ma od hlavy až po päty.

Všetko sa začalo so mnou krútiť. Lavica, stôl, steny, povala. Všetky dievčence sa začaly dvíhať nado mnou, videla som ich už vysoko nad hlavou... Potom mi čierna záclona všetko zahalila...

V NEMOCNICI.

Veľkú neznámu izbu s posteľami, s bielymi perinami zahaľovala polotma mesačnej septembrovej noci.

Ležala som v posteli s obkladkom na čele a v celom tele som cítila strašnú slabosť.

»Kde som?« spýtala som sa nahlas a zvedavo som si obzerala neznámu miestnosť.

»Ste v nemocnici, slečna, len ležte pokojne,« odpovedal mi slabý starý hlas.

»Kto ste?«

»Matenka!«

»Bože môj! Nerozumiem. Aká Matenka?«

V mesačnom svetle som uvidela malú starkú s vráskavou tvárou, v bielom čepci a tmavých šatách, ako vstáva s nízkej stoličky pri mojej posteli.

»Kto ste?« spýtala som sa ešte raz. .

»Matenka. Tunajšia opatrovníčka. Dám vám, princezná, holubička, medicínu, obľahčí sa vám,« povedala tíško a podávala mi lyžičku s akousi tekutinou.

»Načo medicínu? Som vari chorá?« čudovala som sa.

»Nie ste chorá, len ste trošku prechoreli. Nebojte sa. Matej Ivanovič vás zasa postaví na nohy! Už možno zajtra vám bude dobre. Len vypite medicínu, zmocniete!«

Poslúchla som ju, vypila som horkú, protivnú medicínu.

»Tak je dobre, princezná! Dobrú noc! Trošku si odýchnem. Rada som, že ste sa zobudili, že som vám mohla dať liek.«

Keď som sa jej dívala do milej, dobráckej tváre, spomenula som si na Barbalu. Aj Barbala je už stará, ale nemá toľko vrások okolo očí. Preto vyzerala Matenka taká milá...

Ešte sa sklonila ku mne, prežehnala ma práve tak, ako to robievala Barbala a povedala tiško:

»Spi, dieťaťko... Pán Boh s tebou!«

Srdiečko sa mi rozbúchalo pri tomto zle skrývanom, úprimnom, prostom prejave lásky... Nezdržala som sa, objala som ju a povedala som:

»Aká ste dobrá, ako moja dada! Mám vás rada, Matenka!«

»Ďakujem, matička, ďakujem za dobré slovo, holubička, ďakujem, že cítite so starkou,« odpovedala mi, prikryla ma starostlivo a vzdychajúc vyšla z izby.

Pozrela som do obloka. Záclony neboly spustené. Videla som vysoké stromy v parku a neveľký voľný priestor pred budovou ústavu. Všetko osvetľovalo mesačné svetlo. Začala som rozmýšľať:

»Tento mesiačik svieti aj v Gori. Možno sa tam naň díva ktosi z mojich drahých a rozpomína sa na vzdialenú Ninu... Rada by som bola, keby bohyňa Luna — ako v starej rozprávke — povedala mojim drahým, že myslím na nich v tejto jesennej noci!...«

Vtom sa mi zjavila bohyňa Luna, ako by chcela vyslyšať moju prosbu... Mala žlté vlasy ako z najčistejšieho ľanu. Vlnily sa jej až na plecía... V očiach sa jej odrážalo mesačné svetlo, byly jasné a skoro priezračné... Zjavila sa predo mnou vysoká, štíhla, oblečená v bielom... A čudné, ani trošku som sa jej nezľakla, čakala som s úsmevom, že ma osloví. Ale zjav čušal, len uprene na mňa hľadel čudnými očami. Mesačný lúč sklzol sa jej po hlave

a skryl sa vo vlnistých vlasoch... Vlasy ako by boli z rýdzeho striebra... Keď zjav čušal, začala som ja:

»Pekne od teba, že si prišla, bohyňa Luna!«

Zasmiala sa takým zvučným a krásnym smiechom, ako sa môže smiať len bohyňa.

»Nie som bohyňa!« odpovedala mi a dodala tíško. »Som obyčajná smrteľníčka Irena!«

»Irena?... Ale ste predsa bohyňa... Kde by ste sa tu vzali?«

»Hádam sa vám snívalo o bohyni Lune, maličká princezná! Ale pred vami stojí Irena Trachtenbergová, lebo proste Irča, ako ma volajú v ústave.«

»Aká ste dobrá, Irča, že ste prišli! Naozaj som čakala bohyňu a predstavovala som si ju práve takto.«

Chytila som ju za ruku a dívala som sa jej do tváre, ktorú fantasticky osvetľovali mesačné lúče.

»Dost už, dievčatko, dost,« usmiala sa, »nesmiete mnoho hovoriť, aby ste zasa nedostali horúčku...«

»Ach, Irča, nechodte ešte preč,« volala som naľakaná, »sahnite si ku mne. Či sa vám už chce spať?«

»Nechce sa mi spať. Už dlho nemôžem spávať, prechádzam sa celé noci po izbách, kým neustanem. Zaspávam len nad ránom. Teraz som počula, ako sa shovárate s Matenkou, tak som prišla, aby som zastúpila pri vás starkú... Nechcete druhý obkladok?«

»Áno, prosím vás! Ale nechodte preč,« natiahla som za ňou ruku, keď som videla, že sa odvracia od postele.

»Nebudte smiešna, maličká! Musím ísť obkladok namočiť!«

»Teda nechcem obkladok... Sahnite si radšej ku mne a položte mi ruku na čelo. Máte takú jemnú, bielu ruku... obľahčí sa mi tak... No vidíte... A teraz mi povedzte, prečo ste nie bohyňa, ale Irena?«

Zasmiala sa . . . Vedela sa tak čudne, krásne smiať! Ako by jej v hrdle zvonilo množstvo strieborných zvončekov a jej veľké, vlhké oči žiarili dojatím . . . Rozprávala mi, že je zo Stockholmu, že má otecka konzula, že má dvoch bratov a že vrúcne miluje chladnú, vzdialenú vlasť . . .

Ja som sa jej sverila, ako som sa dnes ťažko lúčila s oteckom, ako ma dievčence v škole prenasledujú, ako mi je smutno za drahým Gori, ktoré sa kúpe v zlatých slnečných lúčoch.

Veľmi pozorne ma počúvala a držala mi ruku na čele. Zdalo sa mi, že mi akási čarovná moc odvieva bolesť z hlavy.

»Na dnes už dosť!« prerušila ma, keď som jej, povzbudená pozornosťou, začala rozprávať, ako som ušla z otcovského domu v handrách žobravého sazandra. »Dosť, dieťaťko, zasa začínate blúzniť!«

Neverila mi. Myslela si, že to, čo jej rozprávam, je výplod chorobnej fantázie . . . Nepresvedčila som ju . . . Dobre, nech to pokladá za blúznenie, to dobré, poetické, nežné dievčaťko!

»Dobrá noc, milá Nina, dobre sa vyspíte a zajtra sa poshovárame do sýtosti,« povedala mi, úprimne ma bozkala na vlhké čelo a odchádzala.

»Do videnia, Irča!«

Dívala som sa, ako sa ľahko blíži ku dverám, ako by sa ani nedotýkala dlážky a mizne v chodbe.

»Do videnia, dobrá bohyňa!« opakovala som a už druhý raz som zacítila teplo sladkej nádeje na krajší život medzi stenami ústavu . . . Hneď som na všetko zabudla a zaspala som zdravým spánkom.

Ráno bolo krásne, slnečno. Prvý raz za denného svetla som si prezrela zariadenie nemocnice. Prišla tučná, čer-

vená opatrovníčka a s usmievavou spokojnou tvárou mi podala liek.

»Vďaka Bohu, pomohly sme vám,« usmiala sa, »Ale včera vás doniesly z triedy ako mŕtvu... Zamdleli ste, pomyslíte si, zamdleli ste vo vašom veku! Liečily sme vás brezovou kašou...«

Ako rozprávala, rozpomenula som sa na otecka, ktorý je už ďaleko, ďaleko... nik mi ho už nevráti. Oči sa mi zalialy slzami.

»Čo plačete?« skríkla Viera Vasiljevna, nová opatrovníčka. »Dievčatko zlaté, prestaňte plakať, lebo nám tu ostanete dva týždne!«

»Dobre, už neplačem. Ale prosím vás, pošlite mi bohyňu Irenu!«

»Bohyňu... Irenu...? Pane Bože! Zasa dostávate horúčku, princeznička!«

»Veď poznáte Irenu Trachtenbergovú? Kde je?«

»Slečna Trachtenbergová ešte spí,« povedala práve prichodiaca Matenka a spýtala sa Viery Vasiljevny, či smiem vstať.

Viera dovolila.

Chytro som sa umyla, učesala a šla v bielom nemocničnom kabáte — práve v takom, aký mala v noci Irča — do susednej izby. Tam sedela Irča prikrčená pri peci, celá rozhorúčená od plameňov a opekala si na žeravom uhli žemľu. Sadla som si k nej na dlážku a dívala som sa na ňu. Teraz nebola taká krásna ako v noci. Ráno ju neľútostne okradlo o fantastickú krásu. Ale predsa sa mi páčily jej veľké, jasné, čudne priezračné oči víly, krásne vlasy, biele ako ľan, jemné črty tváre s detsky čarovným úsmevom.

»Čo si ma tak obzeráte, Nina?« zasmiala sa. »Nepoznávate už tajomnú bohyňu Lunu?«

»Nie, nie, Irča, preto si vás neobzerám. Obzerám si vás, lebo sa mi páčite. Zdá sa mi, že vás už veľmi dávno poznám...«

»Chcete zemľu?« spýtala sa odrazu.

Odlomila pol zemličky, ktorú práve vzala so žeravého uhlíka a podala mi ju. Popálila som si pery, ale jedla som a dívala som sa pritom na Irču. Neviem, prečo som si ju hneď tak obľúbila, ale viem, že som ju milovala s celým ohňom detského srdiečka.

*

O druhej prišiel doktor. Prezrel ma veľmi pozorne, spýtal sa ma na otecka a na domov. Potom prezrel Irču. V nemocnici nebolo viac chorých. Ale z tried prišlo sa dať prezrieť hodne dievčat.

»Matej Ivanovič,« oslovila doktora na pohľad celkom zdravá, vysoká, tučná žiačka najvyššej triedy.

»Čo si želáte, slečna Talminová?«

»Matej Ivanovič, holúbok, prosím vás nájdite mi katár žalúdka, katár hrdla, katár...«

»Ach, koľko katárov vám mám nájsť odrazu? Jeden hádam postačí,« odpovedal doktor a zasmial sa priateľsky.

»Holúbok, neviem fyziku... A náš fyzik mi poslednú hodinu sľúbil, že ma vyvolá a nasolí mi päťorku... Milý pán doktor, zachráňte ma!«

»A čo, keď vás uložím do postele?« žartoval lekár.

»Lahnem si, holúbok... Ešte to bude lepšie, aspoň mi uveria.«

»A keď vám predpíšem kastorku?«*)

»Brr. Nepomôžem si! Aj kastorku vypijem! Kastorka je jednako len lepšia ako fyzika...«

*) Kastorka = liek s ricinovým olejom.

»A ak mamán neuvéí a dá vám odmerať teplotu? Čo potom spravíte? Obidvaja oľutujeme!«

»Nebojte sa, teplomer vystúpi... Dám ho do čaju a hneď ukáže 40 stupňov.«

»Ach, vy potvorka! Čo už mám robiť s vami! Ale je to posledný raz! Na fyziku mi už nesmiete ochorieť, lebo prezradím, že miesto svojej teploty meriate teplotu čaju...«

»Nestrašte ma, pán doktor, veď ja viem, aký ste vždy dobrý a milý!«

Doktor zavolať Matenku.

»Sestrička, dajte slečne Talminovej na potenie a uložte ju do postele!«

»Čudný prípad!« obrátil sa k sestre Viere, ktorá hľadela naňho s plným uznaním autority.

Talminová vzdychala a skoro zamdlievala, keď šla k posteli a ostatné žiačky sa dusily smiechom.

Irča a ja sme ešte mali ostať v nemocnici. Bola som rada. Tešila som sa, že si aspoň oddýchnem od neprestajného zápasu so spolužiačkami.

Každú noc som sa vkradla do susednej izby k Irene a shováraly sme sa až do rána. Povedala som jej všetko aj o knižtičke. Pozorne ma počúvala, zachmúrila tenké obrvy a povedala s úprimnou nespokojnosťou:

»Aká zlomyseľnosť! Hneď som si myslela, že sa vám stalo čosi takého! Doniesly vás sem ako mŕtvu. Slečna Arno sa skoro zbláznila strachom. Aké sú to zlé a skazené dievčence! Nina, ak vás ešte niekedy urazia, prídte ku mne a povedzte mi to... Zastanem sa vás...«

»Zastať sa ma? Nie, milá Irča,« pomyslela som si. »O to vás nepoprosím... Ja si už spravím s nimi poriadok!«

Vyrozprávala som jej všetko dopodrobna o živote v Gori. Počúvala ma pozorne s rozžiarenými očami, ako by to nebola história malého dievčatka, ale rozprávka z čarovnej ríše.

»Nina!« prerušovala ma. »Aká ste šťastná, že ste toľko prežili. Aj ja by som rada blúdila s volynkou v horách a dostala sa do tábora zbojníkov!«

»Ach, Irča moja!« skríkla som nastrašená. »Myslíte si, že by sa našiel ešte jeden Mahoma?«

Prežili sme spolu v nemocnici krásne dni. Aj smútok za oteckom sa tratil, uspokojila som sa.

V nemocnici sme mali dve opatrovníčky. Dobrú a milú Vieru Vasiljevnu a šomravú a zlú Miru Ondrejovnu, ktorú volaly „Volavka“, lebo mala dlhé hrdlo a vysoké nohy.

»Kto to kedy videl, aby jednotka bola vo dne v noci pri sedmičke!« (Irena bola z najvyššej triedy), šomrala Mira, keď nás spolu zastihla. »Už choďte spať,« oborila sa na mňa, »ak sa ešte budete v noci túlať, poviem to pani riaditeľke.«

Poslúchla som ju a hanbila som sa. Ale keď som vedela, že Mira šla spať, vstala som a shováraly sme sa s Irčou dlho, dlho po polnoci...

»Dnes v noci má Volavka službu,« pošepkala mi raz večer slúžka Máša. »Vie, že bývate v noci dlho pri slečne Trachtenbergovej!«

Protivná osoba! Pre ňu má byť z môjho detského života vyškrtnuté pol noci príjemného besedovania. Počkaj! — umienila som si — veď ňu ja naučím prenasledovať choré dievčence!

V ten večer som si veľmi včas ľahla, ale to ešte len zväčšilo Volavkino podozrenie. Do veľkej nemocničnej izby doviedli dve dievčatá a jedna zo siedmej triedy pri-

šla sama, lebo náhle ochorela na nevedomosti pedagogiky. Tak nás bolo v izbe päť.

Keď zhasly plynové lampy, nové choré hneď zaspaly. Ja som ležala s otvorenými očami a myslela som na Irču, ktorá ležala za tenkou stenou. Zrazu som počula šuchaf kroky na parketách.

»Ona!« povedala som si v duchu a chystala som sa na útok.

Naozaj to bola Mira Ondrejovna, prišla pozrieť, či spím. Mala oblečený akýsi kockovaný plášť a nad čelom mala nakrútené vlasy na papieriky. Vyzeralo to, ako by mala rožky. Blížila sa po prstoch k mojej posteli.

Len čo sa zohla ku mne, vyskočila som s výkrikom predstieraného strachu a chytila som ju za obidva rožky.

»Pomoc!« kričala som. »Strašidlo! Pomoc!«

V izbe nastal odrazu hrozný krik, poplach, volanie... Dievčence sa zobudily, nevedely čo sa stalo, len sa rozkričaly so mnou. Aj Mira kričala a chcela mi vytrhnúť rožky z rúk. S poslednými silami sa oslobodila.

Ale beda! Vlasy i s kožou a bielymi papierovými rožkami mi ostaly v rukách!

Nechtiac som odhalila jej tajomstvo: Mira nosila parochňu! S celkom holou hlavou dovliekla sa ku dverám. Ľutovala som ju. Ale šepkala som, mávajúc parochňou v rukách:

»Ach, Pane Bože, ktože vedel, že nosí parochňu!«

Zasvietili. Choré dievčence prestaly kričať, sbehly sa okolo mňa a strašne sa chichotaly... Vysvetlila som im, ako som sa naľakala rohatého strašidla, v ktorom som poznala Miru Ondrejovnu... vlastne jej parochňu... Potom sa ešte väčšmi smialy.

Napokon sme sa rozhodly, že parochňu pekne zabalíme a pošleme zarmútenej sestričke. Daly sme ju Matenke, aby ju nešťastníci doniesla.

Na druhý deň sa v ústave hovorilo iba o skalpovaní nenávidenej Volavky. Smialy sa žiačky v triedach, v nemocnici, slúžky v pivničných miestnostiach a v pracovniach. Len Mira Ondrejovna sa nesmiala. Na mňa sa nemohla ani pozrieť, usilovala sa, aby som čím najskôr odišla z nemocnice.

Hneď popoludní som sa rozlúčila s Irčou a šla do triedy. Keď som začula na chodbe známe bzučanie a štebotanie z triedy, bolo mi akosi nepríjemne, že sa zasa musím vrátiť do toho ovzdušia... Šípila som, že ma zase čaká nepriateľstvo a urážky zlých spolužiačok... Ale tento raz som sa mýlila.

Slečna Heringová sedela za stolom a okolo nej boli dievčence, ktoré odpovedaly úlohy. Pozrela na mňa láskavo a spýtala sa:

»Už si zdravá? Zdrávtvuj!«

Prisvedčila som a poobzerala som sa po triede. Nevidela som ani jedného nepriateľského pohľadu. Dievčence boli celkom inakšie a vyhýbaly sa môjmu pohľadu...

»Zdrávtvujte!« privítala ma Varja Čikuninová a hlas jej znel milšie ako inokedy. Potom dodala tíško: »Knižtičku našly!«

»Akú knižtičku?«

»Nuž tú, pre ktorú ste ochoreli. Markovej knižtičku našly... Feňa ju vymietla so smeťami a večer ju doniesla... Všetky sa veľmi hanbily, že vás tak trápily...«

»Kto sa hanbil?«

»Nuž, Belská, Marková, Zápolská... všetky... všetky! Hneď by vás chcely odprosiť, ale sa boja, aby ste ich nedohnali...«

»Hlúposti!« povedala som ľahostajne. »Hlúposti!«

A naozaj, teraz mi už všetko bolo ľahostajné . . . myslela som len na priateľstvo s Irčou. Ústav mi už nebol taký protivný, nebála som sa ho už! Veď tu žila plavovlasá Irča s čudne priezračnými očami a s čarovným zvučným smiechom!

VINA A TREST.

Po dlaždičkách chladnej chodby
ako udrie deviata,
Čierny na vysokých nohách
ide k nám, už nás máta.

Stĺp sťa soľný, nezažmurká,
nohy dvíha do výšky,
tíško vojde, vyberá hneď
obeť na dnes z knižtičky.

»Bravo, Zápolská, výborne!« kričaly dievčence so všetkých strán a s veselým smiechom obskakovali triednu poetku. Naša pani triednička dostala zasa raz záchvat reumatizmu, utiahla sa teda do svojej izbičky a my sme využili voľnú chvíľku.

»Veď si to ukradla z Lermontova!«* kričala Belská, ktorá nikomu nič neodpustila. »Veď si to spravila podľa prvých veršov známej básne: »Belie sa loď osamelá...«

»Áno, priznávam sa. Lermontov mi bol vzorom... ale veď to robia aj najlepší a najslávnejší básnici... Myslím, že moje verše majú aj tak hodnotu. Páčia sa vám, dievčence?«

»Výborné sú, Červená, ohromné!« chválily všetky.
»Čierny pukne zlosťou!«

*) Lermontov = vynikajúci ruský básnik.

Pán profesor Čierny nás učil matematiku. Bol vysoký a chudý ako palica a neprestajne sa hneval a kričal. V ústave ho volaly „Upírom“.

Veľmi sme sa bály jeho hodín. Na vysvedčenie dával mnoho jednotiek a dvoják. *) Lepšiu známku ako desiatku nedal nikdy nikomu, ani za najlepšiu odpoveď.

»Veľmi dobre,« vravieval a usmieval sa pritom, ukazujúc veľké žlté zuby. »Dostanete desiatku!«

»Prečo nie dvanástku, pán profesor? Veď by nikto na svete nemohol lepšie odpovedať!« osmelila sa ho spýtať chválená žiačka.

»Preto, Murajevová, že len Pán Boh je dokonalý a mohol by odpovedať na dvanástku, ja, váš pokorný sluha na jedenástku a vy sa už musíte uspokojiť s desiatkou.«

»Ach, dievčence!« šepkala Doda Murajevová, vracajúc sa do lavice. »Upír je strašný hriešnik, už aj Pána Boha pletie do tej protivnej matematiky!«

Celá trieda ho nenávidela a keď raz dal dvojku tichej a usilovnej Milke Korbinovej, ktorá nerozumela, čo sa spytoval, všetky sa ushovorily, že ho nazlostia. Ostatným pánom učiteľom sme pred hodinou prichystaly celé hory kriedy, konce sme okrútily do hodvábného papiera a obviazaly červenými, belasými a ružovými stužkami. Pánu profesorovi Čiernemu sme dávaly na stôl len niekoľko polámaných kúskov, s ktorými skoro ani písať nemohol. V atramente mu plávaly muchy a pero sme mu podaly vždy také, že popísal celý hárok papiera, kým si ho vypísal.

Táni Pokrovskej, ktorá „zbožňovala“ Upíra a o ktorej vravely, že vždy robí všetko inakšie ako ostatné žiačky, prísne zakázaly, aby ho vechránila a nepomáhala mu.

*) V ústave mali 12 známok. Najlepšia bola 12 a najhoršia 1.

»Robte si s ním, čo chcete,« povedala s resignáciou, »ale ja ho neprestanem zbožňovať. Teraz, keď ste všetky proti nemu, bolo by to odo mňa podlé!«

»Teda si zbožňuj Upíra, ale my ho musíme zloštiť,« rozhodla za všetky Zápolská a zasa si sadla, lebo chcela dokončiť báseň.

Hrdá na podarený začiatok chcela napísať celú epopeju, ale podarilo sa jej po nesmiernej námahe dodať k básničke len tieto štyri verše:

Jednotky, dvojky a trojky
nosí Upír v rukáve,
pritom zlostí sa a kričí,
chcel by nás zjesť ku káve.

Čo vymyslely, aj previedly. Kartičku s veršíkmi položily na stôl ku kalamáru, ako by ju tam boly zabudly. Všetky dievčence sa hrnuly k stolu, aby sa na vlastné oči presvedčily, že je tam.

Aby túto horkú pilulku pozlátily, prichystaly dnes pánu profesorovi Čiernemu kriedu v hodvábnom papieri so stužkami. A na stužku prilepily obrázok lietajúceho anjelika.

»Predsmrtná potecha!« smialy sa mstiteľky, »umierajúcim robia všetko po vôli a Upír iste pukne zlosťou, keď prečíta báseň!«

Táni Pokrovskej ktosi navrhol, aby si dala na rukáv čierny pásik na znak smútku.

Šla som posledná k stolíku. Bola som týždenníčkou, musela som sa postarať, aby bolo všetko v poriadku. Všetko bolo naozaj na mieste, až na nešťastnú kartičku. Práve som vylovila z kalamára dve utopené muchy, keď sa dvere otvorily dokorán a dlhý, chudý pán profesor Čierny vstúpil do triedy.

Poklonil sa dievčencom, ktoré vstaly, sadol si za stôl a už chcel kohosi vyvolať, keď zbadal kartičku s veršíkmi.

Zdvihol ju opatrne krivými, chudými prstami, ako by to bola nejaká vzácnosť, priblížil si ju až pod nos a začal čítať... beda! Začal čítať nahlas!

Ako čítal, menila sa mu sivobrnavá tvár na tmavočervenú. Sčervenelo mu aj čelo, zvýšené širokou plešinou, ba aj strašne dlhý nos, ktorý volaly dievčatá „až do zajtra“, sčervenalo mu hrdlo, do ktorého pichaly tuhé špice bieleho, natúženého goliera.

...prítom zlostí sa a kričí,
chcel by nás zjesť ku káve.«

Dokončil zreteľne s najsprávnejším prízvukom a položil kartičku na stôl.

V triede bolo hrobové ticho. Bolo počuť mušku lietať. Pán profesor Čierny sa oprel o operadlo stoličky a obzeral si nás akýmsi slávnostným, víťazným pohľadom. Všetkým bolo akosi nebárs. Každá si myslela: »Nezašli sme príďaleko?« Tak prešla minúta — a nám sa zdala večnosťou. Trieda čušala — pán učiteľ čušal... Zasa vzal do ruky osudnú kartičku.

»Keby už len začal!« túžily naše smutné srdiečka. »Len tak to neprejde... a ak má byť búrka, nech je radšej hneď! Ach, protivný Upír!«

Ale búrka neprišla. Naopak. Prihovoril sa nám sladkým hlasom, aký sme ešte od neho nepočuly:

»To je veľmi vtipná básnička, však? Horím nedočkovosťou, aby som sa dozvedel meno talentovanej poetky!«

Ani sme nedýchaly. Bolo ticho, dusné, strašné ticho...

»Nuž ak sa nadaná autorka neprihlási,« pokračoval takým istým, hrdým a pokojným hlasom, »musím ju nájsť. Čosi som zbadal, keď som vchádzal do triedy. Dúfam, že autorka má dosť odvahy a dosť lásky k svojmu duševnému plodu, aby sa prihlásila!«

Čo sa stalo? Zlé a chladné oči sa uprely na mňa s výrazom skrytého posmechu... Ťažko som vydržala tento neprijemný pohľad.

»Čo chce odo mňa?« spytovala som sa v duchu. »Prečo sa na mňa tak díva?«

Zase nastalo ticho... O chvíľku povedal práve tak sladko:

»Nebudete taká láskavá a neprihlásite sa?« a vypúlené brnivé oči sa zasa dívaly na mňa.

Cítila som ako sa mi krv hrnie do tváre, raz som sa začervenala, raz som zbledla, chladné prsty sa mi triasly a za celý svet som nemohla odvrátiť pohľad od jeho zlých, chladných a prenikavých očí.

Vtom sa stalo čosi, čo nikto nečakal. Táňa Pokrovská vstala v lavici, složila si ruky na prsiach a povedala v slzách:

»Pán profesor Čierny... milý... nebolo to naschvál!«

Pán učiteľ sa hneval. Videla som, ako mu zbledol koniec nosa a oči mu väčšmi vystúpily, ako by sa chceli dotknúť našich tvárí...

»Pokrovská, upokojte sa,« povedal chladno. »Náročky, lebo nie náročky, to mi je jedno. Len chcem vedieť, kto to urobil!«

»Bože, milým som ho nazvala, a nepomohlo to!« šepkala nešťastná Táňa a dodala, že ju mohli počuť v susedných laviciach:

»Čert bezcitný. Už nebudem zbožňovať Upíra!«

Ale nikto si jej slov nevšimol. Maly sme nervy napnuté do pretrhnutia a všetky sme ľutovaly, že sme sa tak prenáhľali.

A pán profesor Čierny sa ešte vždy díval na mňa. Ťažko som vydržala jeho meravý, uprený pohľad.

»Tak je autorka taká bezočivá?« neprestal sa spytovať. V triede bolo hrobové ticho.

»Čakám!«

Po malej prestávke zrazu vstal zpoza stola, vystrel sa, vykročil k mojej lavici a povedal dutým hlasom:

»Princezná Džavachová, vy ste to písali!«

Zachvela som sa a hľadela som nechápavo na neho. Útok bol veľmi nečakaný a smelý, nemala som čas ho odraziť.

»Vy ste to písali,« opakoval presvedčený, »videl som, ako ste dávali kartičku ku kalamáru, keď som vstupoval do triedy.«

A pomalým krokom sa vrátil k stolu.

»Žiadam, aby ste sa úprimne priznali a preto sa vás ešte raz spytujem: položili ste kartičku na stôl?«

Obzrela som sa. Bledé, naľakané tváre hľadely na mňa s prosebným výrazom. Zdalo sa mi, že všetky vravia: »Neprezrad' Zápolškú!«

Vedela som, že by pán učiteľ Čierny Zápolskej neodpustil. Bola slabá v aritmetike, preto ju nemal rád. Ani u pani riaditeľky nebola veľmi dobre zapísaná pre rozličné šibalstvá... Porozumela som, čo chcú odo mňa tie rozčúlené a nastrašené tváre nedávnych nepriateliek. Vstala som v lavici a povedala som odhodlano:

»Pán profesor, odpusťte, písala som to.«

»Ach!« zvolal akýsi nespokojný, ako by ho mrzelo, že sa nemýlil. Ale hneď sa uspokojil a povedal: »Teší ma,

že ste sa priznali. Máte poučenie do života. Ale ja sa už nebudem trápiť s dievčencami bez srdca. Zajtra ma tu už neuvidíte!»

Vravel to akýmsi inakším, cudzím, smutným hlasom, potom vzal klobúk a zmizol za dvermi.

Celá trieda si oddýchla.

Mňa to veľmi dojalo. Premýšľala som:

»Možno, že teraz, keď nebude v ústave učiť — bude biediť... možno má chorú ženu... a mnoho detí... ktoré si ho ctia a milujú, ktorým je nie zlým Upírom, ale milujúcim dobrým a láskavým oteckom. A deti pre nás nebudú mať čo jesť...«

Kam ma zaviedla fantázia! Vnútrotnými očami videla som obrazy, ktoré mi trhaly dušu a srdce...

Nevedela som, čo robím a vybehla som za profesorom.

Kráčal dlhými krokmi cez chodbu, dohonila som ho až pri sborovni.

»Pán profesor,« pribehla som k nemu, veľmi rozpaľená, »pán profesor, prosím vás, neodchádzajte od nás, pre Boha vás prosím!«

Posmešne pozrel na mňa a povedal ticho:

»Neskoro sa kajáte, slečna Džavachová. Hoci lepšie neskoro ako nikdy!«

»Ach, nie, nie!« kričala som a ani som si neuvedomila, kde som, len som sa bála o jeho rodinu. »Pán profesor, hádam sa nevzdáte miesta pre mrzký skutok hlúpych dievčienec?... Odpusťte mi, pán profesor... Bolo to prvý a posledný raz... Už sme dosť pre to vytrpely...« Bola som dojatá, zakryla som si tvár rukami a rozplakala som sa.

Keď som zasa pozrela na pána učiteľa, nemohla som ho ani poznať. Z očí, ktoré sme volaly zlými a posmeš-

nými, žiarila láska a táto láska zmenila mu celú tvár. Už to nebola suchá, ľadová tvár...

»Slečna Džavachová!« povedal trasúcim sa hlasom, »odpúšťam vám... Choďte do triedy a povedzte všetkým, že im odpúšťam...«

»Ach, pán profesor,« kričala som celá šťastná, »aký ste dobrý a veľkodušný!« a bežala som ako strela do triedy s radostnou správou.

Tam sedeli skoro všetky dievčence v laviciach. Len Červená, ktorá všetko zapríčinila, a ešte so dve stáli pri tabuli. Zápolská dopisovala čosi veľkými písmenami. Čítala som:

»Princezná Ninôčka Džavachová! Budeme ňa volať Dušička! Presvedčily sme sa, že si lepšia, láskavejšia a čestnejšia ako my všetky! Odslúžila si sa nám dobrým za zlé! Máme ňa rady, princezná Ninôčka, Dušička naša, a prosíme ňa, odpusť nám!!!«

Mohla som neodpustiť, keď sa všetky detské tváričky priateľsky na mňa usmievaly, keď sa tridsať ručičiek nafahovalo za mnou, aby som ich stisla, keď sa tridsať úst blížilo ku mne, aby som ich pobožkala? Smiala som sa ticho a radostne. Potom som vzala kriedu a napísala pod nápis na tabuli tiež veľkými písmenami:

»Odpustila som a zabudla... a všetky vás mám rada!«

Rozpomenula som sa ešte, čo im odkázal pán profesor Čierny a dopísala som:

»Aj pán profesor Čierny nám odpustil... Ostane tu!«

Z tridsiatich detských hrdiel sa ozvalo úprimné »Sláva!«

Dvere sa otvorily a v nich sa zjavila šedivá hlava pani triedničky z vedľajšej triedy:

»Čo sa vám stalo? Zbláznily ste sa?! My sa tu učíme a vy kričíte ako kadeti!« hnevala sa, »všetko vám poviem pani triedničke!«

Naozaj sme nevedely, čo robíme. Bozkávaly sme sa, smialy sme sa a zasa sme sa bozkávaly... Boly sme všetky jedna duša a jedno srdce, žily sme rovnako šťastným a blaženým životom.

Všetko sa zmenilo. Našla som novú rodinu...